

Міністерство культури України
Одеська національна наукова бібліотека

**Міжнародна діяльність бібліотек
як складова європейського вибору держави**

**Матеріали
Всеукраїнської науково-практичної конференції
(Одеса, 22-23 вересня 2016 р.)**

Одеса
2017

Міжнародна діяльність бібліотек як складова європейського вибору держави : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (Одеса, 22-23 вересня 2016 р.) / М-во культури України, Одес. нац. наук. б-ка ; упоряд. С.Г. Сердюк ; відп. ред. Л.В. Арюпіна ; ред. : Н.Г. Майданюк, І.С. Шелестович. – Одеса, 2017. – 71 с.

Видання містить матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції «Міжнародна діяльність бібліотек як складова європейського вибору держави», яка відбулася в Одеській національній науковій бібліотеці 22-23 вересня 2016 року.

У збірнику висвітлено питання міжнародного книгообміну, участі бібліотек України у реалізації міжнародних проєктів, співпраці бібліотек з українською діаспорою, підвищення кваліфікації бібліотечних фахівців тощо.

Матеріали конференції будуть цікавими й корисними для керівників бібліотек, бібліотечних фахівців, студентів і викладачів профільних вишів.

Упорядник

С.Г. Сердюк

Відповідальни редактор

Л.В. Арюпіна

Редактори:

Н.Г. Майданюк,

І.С. Шелестович

© ОННБ, 2017

© С.Г. Сердюк, упорядкування, 2017

© Автори статей, 2016

ВІД УПОРЯДНИКА

Збірник містить матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції «Міжнародна діяльність бібліотек як складова європейського вибору держави», яка відбулася 22-23 вересня 2016 року в Одесі. Організаторами конференції виступили Міністерство культури України та Одеська національна наукова бібліотека.

Основною метою конференції було висвітлення пріоритетних напрямів міжнародного бібліотечного співробітництва на сучасному етапі.

Учасників конференції привітали головний спеціаліст Міністерства культури України С.Г. Сивокін, начальник відділу національностей та релігій управління культури, національностей, релігій та охорони об'єктів культурної спадщини Одеської обласної державної адміністрації Я.О. Різнікова та генеральний директор ОННБ, заслужений працівник культури України, повний кавалер ордена княгині Ольги О.Ф. Ботушанська.

У роботі конференції взяли участь представники дипломатичного корпусу та зарубіжні партнери, а також фахівці провідних бібліотечних установ з Києва, Харкова, Сум, Вінниці, Кропивницького, Івано-Франківська, Хмельницького, Миколаєва, Тернополя, Рівного, Житомира, Львова, Запоріжжя, Дніпра, Тростянця, обласних, міських та районних бібліотек Одещини.

У рамках конференції відбулось засідання круглого столу на тему: **«Міжнародне співробітництво бібліотек України: загальні тенденції та перспективи»**.

Під час конференції обговорювались питання міжнародного книгообміну, участі бібліотек України у реалізації міжнародних проектів, співпраці бібліотек з українською діаспорою, підвищення кваліфікації бібліотечних спеціалістів тощо. За результатами широкої дискусії, обговорення нагальних проблем учасники конференції дійшли спільної думки, що подальший розвиток міжнародної діяльності є одним з найважливіших напрямів роботи бібліотек України.

Дякуємо всім учасникам Всеукраїнської науково-практичної конференції «Міжнародна діяльність бібліотек як складова європейського вибору держави» і сподіваємося, що матеріали конференції будуть цікавими й корисними для керівників бібліотек, бібліотечних фахівців, студентів і викладачів профільних вишів.

Л.В. Арюпіна,
заступник генерального директора з наукової роботи
Одеської національної наукової бібліотеки

ЗАКОНОДАВСТВО УКРАЇНИ ЯК ЧИННИК РОЗВИТКУ МІЖНАРОДНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ БІБЛІОТЕК УКРАЇНИ

Основні засади міжнародної діяльності в царині культури, визначені у чинному законодавстві України, надають широкі повноваження закладам культури у розвитку співпраці з іноземними партнерами, участі у міжнародних проектах. В останні роки цей корпус документів актуалізувався та значно збільшився, він надає нові можливості та розкриває нові напрями розвитку бібліотечної справи.

Закон України «Про культуру», прийнятий у 2011 році, постійно оновлюється, до 2016 року внесено вісім змін.

Крім декларування державного сприяння міжнародному культурному співробітництву як одній з основних засад державної політики у сфері культури, культурному обміну, співпраці із зарубіжними партнерами, Закон прямо вказує, що «заклади культури незалежно від підпорядкування, форми власності та організаційно-правової форми, професійні творчі працівники, окремі громадяни **мають право самостійно укладати договори** (контракти) з іноземними фізичними та юридичними особами про форми співробітництва у сфері культури, брати участь у роботі відповідних міжнародних організацій та фондів, провадити зовнішньоекономічну діяльність у сфері культури відповідно до законодавства». Таким чином, бібліотеки як заклади культури мають повні гарантії для провадження міжнародної діяльності та налагодження культурних зв'язків. Бібліотеки повинні також використовувати можливість співпраці із українцями, які проживають за межами України. Така співпраця також гарантується цим законом.

Закон України «Про бібліотеки і бібліотечну справу» зазнав 16 оновлень, останнє відбулось у 2016 році.

Наш професійний закон визнає міжнародну діяльність невід'ємною складовою розвитку галузі і визначає основні напрями міжнародного співробітництва бібліотек: «проведення спільних наукових досліджень, організація міжнародних конференцій, симпозіумів, конгресів та інших заходів, участь у роботі міжнародних організацій, документообмін, спільна видавнича діяльність тощо».

Бібліотекам важливо врахувати у своїй практичній діяльності зміни у статті 26, внесені у грудні 2015 року: "Додаткове фінансування публічних бібліотек може здійснюватися Українським інститутом книги за рахунок коштів Державного бюджету України відповідно до Плану розвитку культури на відповідний рік, а також відповідно до державних програм, виконання яких покладене на центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сферах культури та мистецтв, та/або за рахунок коштів, отриманих Українським інститутом книги як гранти, пожертви, дарунки тощо з цільовим призначенням на фінансування публічних бібліотек". Спільна діяльність з Українським інститутом книги з втілення міжнародних програм, залучення додаткових коштів слугуватиме подальшому розвитку бібліотек, популяризації української книги.

Закон України "Про державну підтримку книговидавничої справи в Україні" уточнювався 10 разів. Останні зміни відбулись у січні 2016 року.

Україна отримала **Український інститут книги**.

Метою діяльності Українського інституту книги є підтримка книговидавничої справи, популяризація читання, стимулювання перекладацької діяльності, популяризація української літератури у світі, а також реалізація національно-культурних державних цільових програм, пов'язаних з популяризацією української книговидавничої продукції в Україні та за кордоном, підтримка книговидавничої справи, бібліотек і бібліотечної справи, популяризація читання,

створення перекладів, координація та організація національних і міжнародних заходів, виставок, ярмарків, семінарів, конференцій тощо. Основне завдання – забезпечення за допомогою вітчизняної книги вільного доступу громадян України до всіх сфер сучасних знань, відродження культури читання. Безумовно, українські бібліотеки повинні бути залучені до діяльності інституту і зацікавлені у виконанні вказаних завдань. Без бібліотек діяльність Інституту буде неповною.

На початку 2016 року *розпорядженням Кабінету Міністрів України № 119-р* від 1 лютого схвалено документ «**Довгострокова стратегія розвитку української культури – стратегія реформ**». Вона визначає важливу роль культури у розвитку держави на сучасному етапі. Здійснення стратегії має «вивести сферу культури і творчості з периферії суспільно-політичних інтересів, забезпечивши їй провідне місце в суспільно-економічному розвитку України». «Координація та системний підхід до популяризації національного культурного продукту, інформації та знань про Україну, поширення європейських підходів, культурних здобутків і різноманітних форм культурного виявлення в Україні є однією з основних стратегічних цілей».

Щодо міжнародного співробітництва стратегія передбачає, зокрема:

- виконання програми ЄС “Креативна Європа”, підтримку програм міжкультурного та міжнаціонального діалогу, поширення успішного міжнародного і національного досвіду;
- імплементацію конвенцій ЮНЕСКО в галузі охорони нематеріальної культурної спадщини, реалізацію проектів та освітніх програм ЮНЕСКО;
- розвиток двосторонніх культурних зв'язків шляхом здійснення культурних обмінів, виконання навчальних програм, здійснення навчальних поїздок, стажування;
- вивчення та адаптацію міжнародного експертного досвіду, гармонізацію системи показників впливу культури на соціально-економічний розвиток за європейськими та світовими стандартами.

Цей напрям діяльності повинен бути висвітлений у роботі українських бібліотек.

Наступним кроком у втіленні реформ у сфері культурної політики, розвитку бібліотечної галузі стало *розпорядження Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 р. № 219-р* про схвалення Стратегії розвитку бібліотечної справи на період до 2025 року “**Якісні зміни бібліотек для забезпечення сталого розвитку України**”. Цим документом бібліотеки включаються у загальний план розвитку країни, входження її у європейський простір. Бібліотеки України визнаються «**базовим елементом**» культурної, наукової, освітньої, інформаційної інфраструктури держави. «Вони важливі для розвитку інформаційної та мовної культури суспільства, патріотичного, правового та екологічного виховання, формування сталого інтересу до вивчення та розуміння національної історії та культури. Бібліотеки сприяють розбудові читаючої, мислячої та освіченої нації, спроможної практично втілювати набуті знання і досвід у розбудову незалежної України». Прийнятий акт підвищить імідж бібліотеки в ролі комунікаційного майданчика суспільства, створить усі можливості для інтеграції бібліотечної сфери у світове співтовариство, дасть можливість стовідсотково провести комп'ютеризацію бібліотек та забезпечить вільний доступ до мережі Інтернет, запровадить нові інформаційно-бібліотечні послуги, створить національну електронну бібліотеку України та сформує базу даних єдиного Державного реєстру національного культурного надбання “Книжкові пам'ятки України”. У документі декларується також активне включення суб'єктів бібліотечної галузі України у міжнародне професійне середовище.

У Стратегії розвитку бібліотечної справи враховані **Рекомендації Комітету Міністрів державам-членам Ради Європи CM / Res (2016)2 «Інтернет для громадськості» від 10 лютого 2016 року**. У рекомендаціях зазначається, «що ключові цілі культурної політики Ради Європи повинні закласти основи культурних політик держав-членів, а саме, сприяти участі та доступу до культури стількох людей, наскільки це можливо, сприяти розмаїттю культурного самовираження та популяризації культурної ідентичності та творчості».

Одним із ключових питань сучасної культурної політики документ визнає цифрову культуру. **Одним із важливих завдань модернізації закладів культури є розробка у співпраці із закладами культури та дослідницькими закладами стратегії формування «майбутньої цифрової екосистеми»**, включаючи популяризацію творчості та постійний захист усього, відповідно людського творчого самовираження для майбутніх поколінь, через масові програми оцифровування бібліотек, архівів, музейних колекцій, встановлення наукових стандартів для опису та підключення матеріальних та нематеріальних об'єктів та артефактів культури таким чином, щоб культурні ресурси можна було розмістити, зрозуміти, поєднати, використовувати не один раз. Українські бібліотеки повинні стати складовою європейського загальнодоступного та стабільного цифрового простору. «Цей цифровий простір слід забезпечити таким чином, щоб він був зрозумілим у всьому світі, а також задля доступності цифрових ресурсів культури, сприяння взаємодії, сумісності та співпраці серед спільнот та між колекціями». Цей простір повинен стати рушійною силою для таких існуючих ініціатив, як Цифрова інфраструктура мистецьких і гуманітарних досліджень (DARIAH.EU) та Європіана (Europeana), для сприяння поглибленню інтеграції цифрової культури, цифрової культурної спадщини та цифрових гуманітарних спільнот. В останньому проекті є вже й сім українських бібліотек.

Практичну організаційну роботу із формування та реалізації державної політики у сферах культури та мистецтв здійснює головний орган у системі центральних органів виконавчої влади – **Міністерство культури України**. Розвиток міжнародної діяльності – один з основних пріоритетів у роботі Міністерства культури. Основні напрями – європейська інтеграція, двостороннє співробітництво, співробітництво з міжнародними організаціями. Так, ми маємо 55 двосторонніх угод про співробітництво в галузі культури між Україною та іншими країнами (чинних станом на 15 серпня 2015 р.). З ними можна ознайомитися на офіційному сайті Міністерства культури. Як приклад успішної двосторонньої співпраці можна навести міждержавний проект України та Литви у сфері культури — **«Литва – Україна: культурне партнерство 2016»**, організований Литовським інститутом культури під патронатом Міністерства культури Литовської Республіки та Міністерства культури України. В Україні, у рамках першого етапу проекту, який тривав впродовж березня-липня 2016 року, відбулося 23 культурно-мистецькі події у 8 містах, серед них 11 майстер-класів, 5 виставок сучасних митців з Литви і України, низка лекцій, а також презентації литовського фотомистецтва, дизайну, літератури, музики та театального мистецтва. В рамках другого етапу литовська література була представлена на Львівському форумі видавців.

Затверджено **план заходів Міністерства культури України** з імплементації Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським Співтовариством з атомної енергії та державами-членами Ради Європи, з іншої сторони, на 2014-2017 роки (затверджено Наказом Міністерства культури України від 20 листопада 2014 р. № 1014 у редакції, затвердженій Наказом Мінкультури від 24.03.2015 р. № 145). Для втілення цих заходів передбачена участь і бібліотек. Це організація міжнародних конференцій, семінарів, круглих столів для реформування галузі культури в цілому (спільно з Європейською Комісією); проведення заходів, спрямованих на популяризацію електронної бібліотеки, її поповнення – промоція електронної бібліотеки «Культура України»; сприяння здійсненню прямих контактів між закладами, установами, організаціями, музеями, закладами музейного типу, науково-дослідними установами у сфері культури, охорони культурної спадщини, а також архівними установами України та держав-членів ЄС.

Активно виконується Робоча програма на 2014-2017 роки платформи № 4 «Контакти між людьми» ініціативи ЄС «Східне партнерство». Наприклад, Конгрес культури «Східного партнерства», який проходив у Львові (4-6 вересня 2015 р.) і був організований під патронатом та за фінансового сприяння Міністерства культури України, Міністерства освіти України, Міністерства закордонних справ та Міністерства культури Республіки Польща, зібрав понад

500 діячів культури, представників органів влади та місцевого самоврядування, громадських організацій, науковців з 20 країн світу.

Питання щодо участі України у програмі "Креативна Європа" розглядалися на Міжнародному семінарі 23 березня 2016 р.

Великого значення для розвитку бібліотечної справи в цілому мала **участь** публічних бібліотек у **міжнародних програмах та проектах**, які втілюються в Україні за підтримки Міністерства культури України.

Комплексна програма «Бібліоміст» реалізується в Україні в рамках ініціативи «Глобальні бібліотеки» Фонду Білла і Мелінди Гейтс, вона об'єднала партнерську роботу неурядової організації «Рада міжнародних наукових досліджень та обмінів» (IREX), Агентства США з міжнародного розвитку (USAID), Міністерства культури України та Української бібліотечної асоціації (УБА). Протокол про наміри між Міністерством культури України та IREX щодо реалізації проекту «Бібліоміст» був підписаний у Києві 8 грудня 2008 року. Основна мета програми – подолання інформаційної нерівності у суспільстві, вільний доступ до актуальної інформації, що є необхідною передумовою функціонування сучасного глобалізованого суспільства. Участь бібліотек у цій програмі сприяла їх розвитку, отриманню досвіду міжнародної співпраці. До 2013 року було обладнано комп'ютерною технікою близько 1600 бібліотек України, створено 25 тренінгових центрів.

Міжнародна діяльність бібліотек повинна бути включена і в такий напрям розвитку держави, як культурна дипломатія. Це питання висвітлено в **аналітичній доповіді Національного інституту стратегічних досліджень «Культурна дипломатія України: стан, проблеми, перспективи»** (серпень 2016 р.), де підкреслюється, що дієвою формою співпраці між країнами має стати «культурна дипломатія, яка не повинна обмежуватися завданнями винятково сфери зовнішньополітичних відносин. Реагуючи також і на культурні запити суспільства, вона бере участь у його формуванні, осмисленні власного досвіду та плануванні майбутнього. Власне культурна дипломатія може і має бути складовою культурної політики держави». В доповіді визначено, що «серед культурних проектів надзвичайно поширеними є проекти, спрямовані на стимулювання читання та книговидавництва, орієнтовані на підтримку літератури як одного із потужних засобів культурного впливу». Таким чином законодавчі та організаційні ініціативи держави, запровадження міжнародних програм забезпечили українським бібліотекам можливість втілювати свої проекти розвитку, зміцнювати міжнародні культурні зв'язки, поповнювати фонди, розвивати новітні технології, створювати комфортне середовище для користувачів, розширювати наукові зв'язки, підвищувати кваліфікацію фахівців, тому закономірно, що на засіданні вченої ради ОННБ (2015) міжнародна діяльність та культурне співробітництво визнано провідним напрямом подальшого розвитку бібліотеки. Створено новий підрозділ – відділ міжнародних проектів, його завдання: у подальшому стати координаційним центром міжнародної культурної співпраці в ОННБ, що сприятиме подальшому розвитку бібліотеки.

Закон України «Про культуру» // Відомості Верхов. Ради України (ВВР). – 2011. – № 24. – Ст.168, зі змінами (останні № 955-VIII від 28.01.2016, ВВР, 2016, № 10, ст.103). – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2778-17/page2>

Закон України «Про бібліотеки і бібліотечну справу» // Відомості Верхов. Ради України (ВВР). – 1995. – № 7. – Ст. 45. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/32/95-%D0%B2%D1%80>

Закон України "Про державну підтримку книговидавничої справи в Україні" // Відомості Верхов. Ради України (ВВР). – 2003. – № 24. – Ст. 162. Уточнювався 10 разів. Останні зміни відбулися (№ 954-VIII (954-19) від 28.01.2016, ВВР, 2016, № 10, ст.102). – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/601-15>

Розпорядження Кабінету Міністрів України № 119-р від 1 лютого 2016 р. про схвалення «Довгострокової стратегії розвитку української культури — стратегії реформ». – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/119-2016-%D1%80>

Розпорядження Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 р. № 219-р про схвалення «Стратегії розвитку бібліотечної справи на період до 2025 року «Якісні зміни бібліотек для забезпечення сталого розвитку України». – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/219-2016-%D1%80>

Рекомендації Комітету Міністрів державам-членам Ради Європи СМ / Рес (2016) 2 «Інтернет для громадськості». – Режим доступу: <http://www.nrada.gov.ua/ua/mizhnarodnadiyalnist/1267776833/28514.html>

55 двосторонніх угод про співробітництво в галузі культури між Україною та іншими країнами (чинних станом на 15 серпня 2015 р.). – Режим доступу: http://mincult.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=245018718&cat_id=244938225

План заходів Міністерства культури України з імплементації Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським Співтовариством з атомної енергії і державами-членами Ради Європи, з іншої сторони, на 2014-2017 роки (затверджено Наказом Міністерства культури України від 20 листопада 2014 р. № 1014 у редакції, затвердженій Наказом Мінкультури від 24.03.2015 р. № 145). – Режим доступу: http://mincult.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=244939022&cat_id=244938273

Аналітична доповідь «Національного інституту стратегічних досліджень. Культурна дипломатія України: стан, проблеми, перспективи». – Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/articles/2319/>

Л.М. Варюхіна,

*заступник директора з основної діяльності
ЦМБ імені М.Л. Кропивницького
ЦБС для дорослих м. Миколаєва*

МІЖНАРОДНІ ЗВ'ЯЗКИ ЯК ЧИННИК АКТИВІЗАЦІЇ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ПУБЛІЧНИХ БІБЛІОТЕКАХ (З ДОСВІДУ РОБОТИ ЦЕНТРАЛЬНОЇ МІСЬКОЇ БІБЛІОТЕКИ ІМ. М.Л. КРОПИВНИЦЬКОГО)

Сучасні публічні бібліотеки України, які активно позиціонують себе в місцевих громадах як інформаційні, соціокультурні, навчальні, дозвілєві центри, центри підтримки громадських ініціатив, справедливо називають «бібліотеками без кордонів», «міськими вітальнями», «генерацією середовищ». Свою роль у цьому, найперше, зіграло використання ІКТ, технологій соціального партнерства, інших технологій, що дало поштовх до впровадження інновацій в діяльність бібліотек, перегляду та утвордження нової ролі бібліотеки у громадах. В іншому контексті звучить міжнародна діяльність бібліотек. Адже, крім традиційних напрямів співпраці із зарубіжжям, у бібліотек з'явилися віддалені користувачі, віддалені ресурси, нові онлайн-комунікатори, і для звичайного читача в бібліотеці став доступним увесь світ.

Центральна міська бібліотека (ЦМБ) ім. М.Л. Кропивницького Централізованої бібліотечної системи (ЦБС) для дорослих м. Миколаєва протягом останніх 20 років активно впроваджує інновації у свою діяльність, і по праву йде в авангарді міських бібліотек, які успішно застосовують їх на практиці.

Бібліотека вивчає кращий досвід колег з інших країн, бере участь у міжнародних конференціях, семінарах, програмах культурного обміну, інших професійних заходах, співпрацює з міжнародними донорами та організаціями. Фахівці бібліотеки стажувалися за Центральноукраїнським кластером проектів «Інтеграція місцевих спільнот» у Польщі (2005);

були учасниками культурно-освітніх програм Української бібліотечної асоціації у Литві (2004), Ізраїлі (2007), Польщі та Франції (2008), Китаї (2011), Фінляндії (2012); взяли участь у програмі обмінів «Open World» (США, 2009). Показово, що молоді фахівці бібліотеки виявили ініціативу та активність і за підтримки програми «Бібліоміст» стали учасниками Польсько-українського форуму молодих бібліотекарів «Бібліотека без кордонів» (м. Жешув, Польща, 2014), навчального візиту в Латвійську Республіку для вивчення досвіду публічних бібліотек Риги, Юрмали, Венспіса, Кулдіги (програма «Лідерство» для молодих бібліотекарів, 2014). Практично завжди участь у конференціях та програмах супроводжується виступами про діяльність ЦМБ та її напрацювання.

Міжнародні зв'язки стали для бібліотеки чинником у впровадженні низки нових послуг для користувачів, серед яких довідково-інформаційна служба для віддалених користувачів, доступ до видань в адаптивних форматах для людей з особливими потребами, доступ до сервісів електронного урядування тощо. Обсяг доповіді не дозволяє детально висвітлити всі грані міжнародної співпраці, тому акцентуємо увагу на окремих аспектах діяльності.

Варто зупинитися на останньому прикладі, оскільки це один із стратегічних напрямів роботи, за яким у практику роботи вісімнадцяти бібліотек ЦБС для дорослих м. Миколаєва впроваджено інноваційну модель доступу до послуг електронного урядування. Центральна міська бібліотека ім. М. Л. Кропивницького багато років поспіль позиціонує себе в місцевій територіальній громаді як публічний загальнодоступний інноваційний заклад для забезпечення міжсекторної взаємодії, відкритості та прозорості діяльності міських органів влади, організації доступу населення до публічної інформації, інформаційної підтримки місцевих неурядових організацій. Бере участь у розвитку електронного урядування на місцевому рівні та стала співвиконавцем міської програми «Електронне урядування та електронна демократія в місті Миколаєві на 2010-2015 роки». За цією програмою протягом 2011-2012 років на базі бібліотек ЦБС створено мережу з 18 центрів обслуговування громадян (ЦОГ), діяльність яких і є інноваційною моделлю доступу до послуг е-урядування в місцевій громаді. Значну допомогу в створенні моделі ЦОГ надала програма «Бібліоміст». У 2011-2013 роках з метою вивчення та розповсюдження досвіду участі публічних бібліотек України та зарубіжжя в доступі до електронного урядування бібліотека за підтримки програми «Бібліоміст» реалізувала проект «Бібліотеки як складова електронного діалогу громади і влади». Партнерами проекту виступили миколаївський міський голова, Миколаївська міська рада, Національний центр електронного урядування, Українська бібліотечна асоціація та низка місцевих громадських організацій. Проект впроваджено в рамках реалізації в Україні міжнародної ініціативи «Партнерство «Відкритий уряд», складовою якої є надання комплексу послуг з е-урядування через мережу публічних бібліотек.

У 2013 році бібліотека видала практичний посібник «Влада-бібліотека-громада: приєднуємося до електронного урядування» (<http://www.calameo.com/read/0042618187d3d64837a8c>), в якому узагальнено досвід участі в е-урядуванні 30 публічних бібліотек з 7 країн світу (Білорусь, Естонія, Казахстан, Латвія, РФ, США, Україна), та проведено 4 міжрегіональних навчальних семінари у Миколаєві, Рівному, Дніпропетровську, Чернігові, на яких 60 фахівців міських та районних бібліотек України ознайомилися з теорією та практикою надання бібліотеками послуг в системі е-урядування.

Слід зазначити, що при складанні посібника вивчення досвіду роботи зарубіжних бібліотек допомогло Центральній бібліотеці ім. М.Л. Кропивницького більш чітко визначити основні цілі та напрями діяльності центрів обслуговування громадян. В основу роботи ЦОГ покладено кращий досвід діяльності бібліотек країн з високим рівнем розвитку електронного урядування.

У ході підготовки посібника розпочалася співпраця та дружба з Міською центральною бібліотекою м. Сіпламея (Естонська Республіка), професійні зв'язки з якою не обмежилися публікацією матеріалів у виданні, а продовжилися, розвинулись і в інших напрямках. Спільно з ЦМБ естонська бібліотека стала віртуальним учасником усіх міжрегіональних навчальних

семінарів і в скайп-форматі поділилася з учасниками семінарів своїм досвідом участі в електронному урядуванні.

Подальше спілкування з естонськими колегами дозволило ближче познайомитися з її діяльністю і розвинути новий напрям міжнародного співробітництва в аспекті співпраці бібліотек з місцевими громадами та владою. Бібліотека м. Сілламяе фактично стала віртуальним учасником щорічного загальноміського інформаційно-просвітницького заходу – Миколаївських міських екологічних читань «Збережемо для нащадків», які ЦМБ проводить за підтримки департаменту ЖКГ Миколаївської міської ради. Так, під час Екочитань у 2012 році ЦМБ організувала скайп-конференцію учасників з України, Данії, Естонії, присвячену питанням екологічної активності громади та залученню членів територіальної громади до розробки стратегічних документів міста. У дискусії взяли участь І. Кліксбулл – спеціаліст зі сталого розвитку міст (муніципалітет м. Копенгагена, Данія), Л. Боель – представник недержавної організації з підтримки соціальних та екологічних ініціатив «Мільйонпункт Норребро» (м. Копенгаген, Данія), В.О. Міротворцев – головний еколог міського управління м. Сілламяе (Естонія), І.В. Куцка – заступник начальника управління з питань екології та контролю за благоустроєм Хмельницької міської ради, В.Г. Корчагов – начальник управління з охорони навколишнього природного середовища та благоустрою департаменту ЖКГ Миколаївської міської ради, О. Волошинський – голова товариства «Зелений Хрест», консультант з питань сталого розвитку, стратегічного планування і колаборативного лідерства (м. Львів). Інформаційну підтримку скайп-конференції поряд з Центральною міською бібліотекою ім. М.Л. Кропивницького надавали Міська центральна бібліотека м. Сілламяе та Хмельницька обласна наукова універсальна бібліотека. Під час Екочитань у 2015 році бібліотеки Миколаєва та Сілламяе провели скайп-зустріч з місцевою активною громадськістю на тему: «Миколаїв – місто на воді: який потенціал міста приховано за цими словами», в ході якої естонці поділилися досвідом вирішення проблем портового міста, екологічними та економічними проблемами, пов'язаними з водними ресурсами.

Плідним був і обмін досвідом у ході культурних візитів, якими обидві бібліотеки обмінялись у 2014-2015 роках. Програма візиту в Естонію «Сучасні публічні бібліотеки Естонії та європейські стандарти обслуговування: традиції, інновації, пошук» (2014) дозволила провідним фахівцям ЦМБ познайомитися зі стандартами бібліотечного обслуговування, державною бібліотечною політикою, інноваційними послугами та проектами естонських публічних бібліотек різних рівнів, а також з діяльністю установ культури і освіти повіту Іда-Вірумаа, національними культурними традиціями естонського народу.

У 2015 році відбувся візит естонських колег до України. Директор бібліотеки м. Сілламяе Ельвіра Сідорова разом з провідним фахівцем бібліотеки відвідали публічні бібліотеки Миколаєва, Херсона, Одеси. У Миколаєві ЦМБ організувала зустріч естонських колег з представниками публічних, спеціальних, вузівських, шкільних бібліотек міста, в ході якої Е. Сідорова ознайомила присутніх із сучасним станом розвитку бібліотечної справи та популяризації читання в Естонії, де держава уважно ставиться до розвитку книговидавництва і бібліотечної справи в країні. Кілька наочних прикладів і цифр. У 2014 році в Естонії було видано 4450 назв видань загальним тиражем 5455 тис. примірників (що з розрахунку на 1 жителя приблизно в 4 рази більше, ніж в Україні). Всього в Естонії 977 бібліотек, з них публічних (вони називаються масовими) – 556. У всіх без винятку бібліотеках Естонії є безкоштовний доступ до Інтернету, в т. ч. Wi-Fi. Кожен третій житель країни є користувачем масової бібліотеки і відвідує її, щонайменше, 5 разів на рік. Значну увагу держава приділяє поповненню бібліотек новими книжками. Приміром, у 2015 році на кожного жителя Естонії на придбання книжок в бібліотеки було виділено 1 євро 55 центів. На національному телебаченні та радіо у вечірніх новинах виходять сюжети, присвячені літературі, є спеціальна передача «Міністерство літератури». Знайомству з новими книжками і авторами віддається престижний ефірний час. З 20 по 30 жовтня в Естонії щороку проходить Республіканська декада бібліотек, організовується багато акцій, фестивалів книги та інших заходів з популяризації читання.

Примітно, що в Естонії існує понад 50 літературних премій, що також стимулює розвиток книговидання та читання. У м. Сілламяе більше третини жителів користуються послугами бібліотек, в середньому щороку вони читають по 40 книг, узятих в бібліотеці. У 2014 році бібліотека на поповнення новими книгами отримала понад 36 000 євро, з них понад 60% – з державного бюджету і майже 40% – з місцевого.

На завершення слід додати, що у 2013 році Центральна міська бібліотека ім. М.Л. Кропивницького м. Миколаєва стала переможцем міжнародного конкурсу «Внесок у відкритий уряд», організованого Програмою інновацій у публічних бібліотеках (PLIP) Міжнародного консорціуму EIFL. У церемонії нагородження на міжнародній бібліотечній конференції Next Library (м. Орхус, Данія) взяв участь один з кращих молодих фахівців бібліотеки.

Отже, міжнародна співпраця дає бібліотеці низку переваг у вивченні та впровадженні в практику кращих інноваційних форм роботи, створює сприятливі умови для участі в діалозі з громадою та владою, значно розширює професійні контакти бібліотеки, стимулює професійне зростання бібліотечних фахівців, сприяє розвитку асортименту сучасних послуг.

Л.М. Власенко,
*заместитель директора
Полтавской областной универсальной
научной библиотеки им. И. П. Котляревского*

СОВРЕМЕННЫЕ БИБЛИОТЕКИ ЛАТВИИ

Сегодня библиотеки Латвии являются самыми современными в Европе. Но чтобы они такими стали, понадобилось 25 лет, за которые было проведено несколько этапов их модернизации и развития. Условно эти этапы можно разделить так:

1 этап: с 1991 по 1997 год – децентрализация библиотек, освоение и использование библиотеками новых информационных технологий, создание локальных электронных каталогов в трех автоматизированных системах ALISE, LIBER, VTLS.

2 этап: с 1997 по 2001 год – укрепление социальной функции библиотек, стабилизация их положения, стремление библиотек к консолидации. Создание консорциума Информационной сети библиотек и реализация проекта LATLIBNET; создание БД по муниципальным документам и БД по электронным реестрам.

Единая сеть латвийских библиотек – LATLIBNET – проект был разработан в середине 1990-х годов. Сначала в его работе принимали участие восемь библиотек государственного значения. Проект финансировали Фонд Меллона (A. W. Mellon Foundation – благотворительный фонд по продвижению религиозных, благотворительных, научных, литературных, образовательных проектов, направленных на повышение благосостояния населения) и **Государственная программа инвестиций (Valsts investīciju programma)**. Согласно распоряжению Кабинета Министров для реализации проекта в 1997 году была создана бесприбыльная организация – Консорциум библиотечных информационных сетей (BITK), который в 2004 году был реорганизован в государственное агентство Информационные системы культуры (KIS). Цель консорциума – создание единой автоматизированной информационной сети библиотек в стране. Для реализации проекта «Единая информационная сеть латвийских библиотек – LATLIBNET» создается администрация консорциума, администрация системы и сетей, которая отвечает за разработку технологии и программного обеспечения системы, обработку, накопление и распространение единых информационных ресурсов, сконцентрированных в библиотеках, а также за технологическое взаимодействие всех участников сети. На первом этапе реализации проекта было принято решение для создания

электронного сводного каталога приобрести израильскую интегрированную библиотечную систему ALEPH 500 [3]. http://rcdl.ru/doc/2002/vol2_281-289.pdf

Сначала был проведен конкурс: самой подходящей единой информационной системой была признана информационная система ALEPH 500, предложенная израильской фирмой Ex Libris Ltd. Было достигнуто соглашение о том, что ЛАБ и впредь будет пользоваться разработанной во Франции системой LiberMedia, обеспечив единый интерфейс с ALEPH 500. Вначале основной задачей проекта считали создание единого каталога, но вместе с тем осуществлялся ряд дополнительных разработок; был введен единый читательский билет для библиотек консорциума [2]. https://dspace.lu.lv/dspace/bitstream/handle/7/2167/Konference_2006_Zaiga_Avote.pdf?sequence=1

3 этап: с 2001 года по настоящее время – объединение библиотек на основе программы «Единой государственной информационной системы библиотек (VVBIS)».

Реализация проекта LATLIBNET завершилась в 2001 году: был создан сводный каталог семи научных библиотек государственного значения, который доступен пользователям в Интернете бесплатно; в Интернет выложена и другая библиографическая информация, в том числе База данных Национальной библиографии, созданная в Библиографическом институте Латвийской национальной библиотеки [3]. http://rcdl.ru/doc/2002/vol2_281-289.pdf

Согласно административной реформе, проведенной в Латвии, вместо 26 районов – 110 районов и 76 городов (данные 2010 г.). В каждом городе есть библиотека или филиал библиотеки. Сегодня население Латвии меньше 2 млн, по «Правилам работы библиотек местного значения»: если в населенном пункте жителей не менее 2 тысяч – должна быть библиотека.

Нормативная система считается лучшей в Европе для библиотек. Библиотеки Латвии руководствуются такими законами и документами:

1. Закон «О библиотеках всех типов» (1998);
2. Закон «Об обязательном экземпляре»;
3. Закон «Об авторском праве»;
4. «Правила работы библиотек местного значения»;
5. «Минимальная корзина культурных услуг» (библиотека обязательна).

В Министерстве культуры Латвии есть Отдел библиотек, в нем работает 3 человека. Существует Совет библиотек – влиятельное объединение, в состав которого входят представители библиотек.

Структура библиотек Латвии с 2014 г.: 1 национальная, 1 научная (Латвийский университет), 35 специальных, 11 публичных, 50 академических (29 вузов + 21 колледж), 852 школьных. Существует строгая система аккредитации библиотек, есть Библиотечный регистр, где в т. ч. указано, кто финансирует библиотеку – власть или самоуправление.

Национальная библиотека Латвии.

«Замок света» (Gaismas pils) – это новое здание Латвийской национальной библиотеки и один из самых грандиозных проектов не только современной Латвии, но и Европы. Строительство Национальной библиотеки началось в июне 2008 года. Строительные работы закончились 20 декабря 2013 года, а в начале лета 2014 года новая библиотека была официально сдана в эксплуатацию и приняла первых посетителей. "Замок света" построен по проекту всемирно известного латышского архитектора Гунара Биркертса (США).

Национальная библиотека Латвии в выходные дни работает до 17.00, в будние дни - до 20.00. Фонд – 4 млн документов, из них 1 млн книг; 400 человек персонала, из них 100 человек работают на обслуживании читателей.

Основные факты о библиотеке: пространство для более чем 1000 читателей; обслуживается более 3000 посетителей в день; свободный доступ к 350 000 публикаций; концертный зал с местами для 462 человек; конференц-зал – 400 мест; пространство для 6 миллионов книг, журналов и других материалов; 10 учебных кабинетов; Музей истории книги Латвии; выставки редких книг и рукописей; музыкальный зал; выставочные залы; 360°

смотровая площадка; 13 уровней (включая подвал); конструкция: монолитный железобетонный дом; вся деревянная мебель сделана в Латвии; полы – из канадского клена; общая площадь – 40 455 м²; площадь застройки – 8 590 м²; высота – 68 м; cubic площадь – 263 000 м³; скорость обмена воздуха – два раза в час; для людей с ограниченными возможностями доступны все услуги, со специально оборудованными рабочими местами [1].

http://web.zhbluzern.ch/liber-lag/PP_LAG_14/Thursday/3_Do_Vilks_Riga-LAG-140508.pdf

Планы этажей Национальной библиотеки Латвии:

1. Отдел регистрации, 4 выставочных зала, ресторан.

Уровень Мезонин: Балтийский центр исследований Востока ASIARES, интернет-читальный зал, зал МБА, справочно-информационный центр, зал 15+ - профориентация для подростков.

2. Читальные залы: экономика и право, гуманитарные и общественные науки.

3. Джон Фицджеральд Кеннеди читальный зал, читальный зал периодических изданий, читальный зал «Технологии и наука».

4. Центр музыки и искусства, ноты, мультимедийный центр, аудиовизуальные кабинки.

5. Letonica (о Латвии, латышах) – национальная гордость, исследовательский центр, Балтийский читальный зал, архивы Латвийского института фольклора, кабинет народных песен, зал редких книг и рукописей.

6. Читальный зал карт, Датский культурный центр.

7. Центр литературы для детей.

8. Читальный зал «Библиотека и информационные науки», Библиотечный учебный центр, Центр развития библиотек (раньше методический центр).

Библиотечный учебный центр проводит библиотечные курсы, курсы платные для всех желающих (оплата – минимальная сумма), для работников библиотек – курсы бесплатные. Программа занятий рассчитана на 240 часов и включает: компьютерную грамотность, библиотечный блок, психологию, IT.

Отдельно хотелось бы рассказать о грандиозном хранилище библиотеки, которое занимает одну сторону здания библиотеки. Видимая витрина – 10 полок, остальные полки – отражение, декорации, прикрывающие хранилище. Фонд библиотеки уникальный, более 400 тыс. фонда на латышском языке, около 400 тыс. – на русском языке, 25 тыс. авторефератов диссертаций, 16 тыс. названий периодики на 28 языках мира. Сначала – языковой принцип расстановки (L – латышский), затем хронологическо-форматная градация по форматам, есть депозитарий и репозитарий книг, при выдаче книги из репозитария к ней прикрепляется чип. На обслуживание читателя по правилам библиотеки дается от 30 до 40 минут.

11/12. Смотровые площадки и площадки для собраний.

(лит. и латыш. *daina*) – жанр латышских и литовских народных песен) – собрание латышских народных песен, памятник культуры мирового значения, который включен в список объектов культурного наследия ЮНЕСКО "Память мира". Везде в библиотеке есть зоны отдыха.

Для жителей Латвии экскурсии по библиотеке бесплатны, для иностранных гостей стоимость экскурсии составляет 2 евро с человека, для групп из 15 человек – 20 евро.

Еще в структуру Национальной библиотеки входят: Департамент коммуникаций, Отдел развития (в т. ч. детской литературы), Отдел цифрового наследия, Институт библиографии (управление данными, орган Data Expert, стандартизация и каталогизация), Национальные цифровые информационные ресурсы, Бюро обслуживания, Отдел технологий.

Вывод: высокий европейский уровень латвийских библиотек достигнут благодаря государственной системе инвестиций и государственной поддержке библиотечного дела по внедрению современных информационных технологий.

Источники:

1. Andris Vilks, Director. National Library of Latvia, Riga (Castle of Light) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://web.zhbluzern.ch/liber-lag/PP_LAG_14/Thursday/3_Do_Vilks_Riga-LAG-140508.pdf. – Дата звернення: 01.08.2016.
2. Зайга Авоте. Единому читательскому билету в Латвии – 5 лет! [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://dspace.lu.lv/dspace/bitstream/handle/7/2167/Konference_2006_Zaiga_Avote.pdf?sequence=1. – Дата звернення: 01.08.2016.
3. Кудрова О.П. Влияние информационных технологий на развитие университетских библиотек и межбиблиотечное обслуживание в Латвии [Електронний ресурс] / Кудрова Ольга Петровна. – Режим доступу : http://rcdl.ru/doc/2002/vo12_281-289.pdf. – Дата звернення: 01.08.2016.

Т. М. Гаврилюк,
*бібліотекар I категорії,
співробітник інформаційно-ресурсного центру «Вікно в Америку»
Дніпропетровської обласної універсальної наукової бібліотеки
ім. Первочителів слов'янських Кирила і Мефодія*

ДОСВІД БІБЛІОТЕКИ У ЗАЛУЧЕННІ ВОЛОНТЕРІВ ДО МІЖНАРОДНИХ ПРОЕКТІВ З ВИВЧЕННЯ ЄВРОПЕЙСЬКИХ МОВ

Постановка проблеми у загальному вигляді.

Освітнє волонтерство стає важливим для суспільства в часи політичних та економічних змін, реформування суспільних інститутів, інших викликів, оскільки платне підвищення кваліфікації стає неможливим через низьку купівельну спроможність громадян. Вивчення іноземних мов є одним із популярних видів освітнього волонтерства, попит на яке в Україні зростає з кожним роком. Українські дослідники З. Бондаренко, С. Воронова, Т. Лях, І. Тохтарова констатували наявність інформаційно-просвітницького волонтерства в навчальних закладах України та надали класифікацію національних волонтерів. В Україні деякі міжнародні проекти з вивчення іноземних мов почали залучати волонтерів тільки нещодавно. Найпоширеніші форми такого залучення – іноземні волонтери в комерційних літніх таборах в Україні, українські волонтери в самодіяльних мовних клубах на базі комерційних структур (кафе і ресторанів).

Мета статті – узагальнити досвід української публічної бібліотеки у залученні волонтерів до участі в міжнародних проектах, що допомагають вивчати іноземні мови.

У час комерціалізації майже всіх сфер нашого життя бібліотеки залишаються одним з небагатьох осередків практично безкоштовного доступу до інформації та знань. В останні декілька років в Україні відчувається зростання інтересу до вивчення іноземних мов. Бібліотеки не залишаються осторонь і намагаються привабити читачів наданням нових видів бібліотечних послуг, які допомагають поліпшити навички володіння іноземними мовами.

Узагальнення досвіду Дніпропетровської обласної універсальної наукової бібліотеки (ДОУНБ) за останні п'ять років пропонується на прикладі діяльності її відділу документів іноземними мовами. Колекція відділу налічує матеріали для вивчення 97 мов світу. Наше дослідження висвітлює такий напрям міжнародної діяльності бібліотеки, який допомагає читачам поліпшити знання популярних європейських мов, а саме – участь ДОУНБ у кількох міжнародних проектах з вивчення іноземних мов та культур.

Великі європейські країни докладають багато зусиль для популяризації своєї культури через вивчення відповідної мови. Держави ЄС уже десятки років фінансують масштабні мовно-культурні проекти для поширення свого позитивного іміджу в світі. Серед найвідоміших є:

- Британська Рада (British Council) – міжнародна організація Сполученого Королівства з культурних відносин та освіти;
- Гете-Інститут (Goethe Institute) – німецька громадська організація, яка популяризує німецьку мову за кордоном та підтримує міжнародну культурну співпрацю різних країн з Німеччиною;
- Альянс Франсез (Alliances françaises), Товариство Данте Аліг'єрі (Società Dante Alighieri), Інститут Сервантеса (Instituto Cervantes) – проекти з вивчення французької, італійської та іспанської мов.

Менш відомі європейські мови та культури (наприклад, скандинавські) активно просувають їхні дипломатичні представництва та відповідні проекти у віртуальному просторі.

Однією з проблем, що постають перед українцями, які вивчають іноземні мови, є комерціалізація найпопулярніших міжнародних проектів. Мовні курси та вищезазначені сертифікаційні іспити для багатьох українських громадян є недоступними через високу вартість. Ще одна проблема при вивченні іноземної мови в Україні – це відсутність можливості актуалізувати розмовні навички (через проблематичність виїзду до країн, мова яких вивчається; відсутність викладачів-носіїв інших мов; відсутність можливості спілкуватися іноземною в Україні). Відділ документів іноземними мовами ДОУНБ намагається вирішити деякі з вищезазначених проблем для читачів бібліотеки та надати нестандартні бібліотечні послуги, залучаючи при цьому добровільних помічників на волонтерських засадах. Свої зусилля ми зосередили на трьох видах діяльності:

- 1) викладання іноземної мови;
- 2) створення умов для активізації іноземного мовлення в бібліотеці;
- 3) організація різноманітних культурних заходів, які підвищують мотивацію серед різних вікових груп читачів.

Найбільш запитуваним видом діяльності серед читачів стало саме викладання іноземної мови. Бібліотеці вдалося залучити до співпраці як фахового викладача, так і осіб, що вільно володіють іноземною мовою.

У 2016 році Британська Рада стала співзасновником національного проекту “Україна SPEAKING”, у якому відділ документів іноземними мовами взяв активну участь. Читачка відділу Олександра Миргородська, викладач англійської мови одного з місцевих вишів, була запрошена влітку провести короткостроковий безкоштовний курс англійської мови для дітей.

У 2012 році відділ започаткував спільний з представниками греко-католицької церкви в Дніпрі проект для студентської молоді – безкоштовне викладання італійської мови. Священники цієї конфесії проходили навчання в Італії та володіють мовою на високому рівні. За 2 роки існування проекту дві групи читачів прослухали тримісячний курс італійської граматики та лексики. Проект мав за мету згуртувати якнайбільше зацікавлених для подальшого офіційного колективного вступу до Товариства Данте Аліг'єрі.

З викладачами курсів співпрацювали на партнерських засадах. Волонтер-викладач англійської мови вдосконалював методику викладання та накопичував матеріал для наукової публікації. Викладачі італійської мови створювали позитивний імідж своєї церкви та поширювали інформацію про неї в новому для себе регіоні.

Умови для активізації іноземного мовлення бібліотека створює, пропонуючи такий вид діяльності, як розмовні клуби для читачів, що вивчають ряд популярних європейських мов (англійську, італійську, німецьку, фінську). Найпопулярнішим став клуб, членом якого була професор історії Лінда Грей, яка перебувала в Дніпропетровську в рамках програми академічних обмінів «Фулбрайт» («Fulbright», США), вона приходила до бібліотеки користуватися Інтернетом та спілкуватися англійською з усіма бажаючими. Практично всі учасники програми Фулбрайт в різних університетах міста виступали на засіданнях клубу – як поважні професори, так і молоді вчені. Співробітникам відділу вдалося залучити до участі в розмовному клубі анломовних волонтерів, що прибули до інших організацій Дніпра (середніх шкіл, центрів вивчення мов, громадських організацій) в рамках проекту «Корпус Миру» (США). Волонтери погодилися проводити додаткові для себе презентації в бібліотечному клубі

«Добра розмова», теж на партнерських засадах. Інколи бібліотека надавала свої приміщення для проведення презентацій волонтерів, іноді рекомендувала волонтерів для виступів з презентаціями англійською мовою для середніх шкіл-партнерів бібліотеки.

ДОУНБ вже протягом п'яти років співпрацює з найбільшою в світі міжнародною студентською організацією AIESEC, яка організує міжнародні стажування для студентської молоді в галузі практичної освіти та розвитку лідерських якостей. Бібліотека надає місцевому осередку організації свій коворкінг-центр (co-working office) для засідань, а молодь запрошує англомовних іноземних гостей на засідання клубу «Добра розмова» для розповідей про свої країни. У 2016 році відбулося знайомство ДОУНБ з іншим європейським проектом для молоді – Європейським молодіжним парламентом (European Youth Parliament). Відділ документів іноземними мовами надавав своє приміщення місцевим секціям Молодіжного парламенту для роботи, в якій брали участь іноземні студенти. Українські учасники англійською мовою розповіли про захід на засіданні англомовного клубу бібліотеки. Подібна практика застосовувалась і в спільному проекті з Гете-Інститутом. Співробітники іншої німецької організації в Дніпрі - DAAD (Німецька служба академічних обмінів) – на волонтерських засадах провели німецькою мовою в бібліотеці дві зустрічі зі школярами, які поглиблено вивчають німецьку в школі, яка є партнером бібліотеки. Німецькі вчителі та студенти, перебуваючи в Дніпрі в рамках проекту «Гете-Інститут», залишали свої відеопривітання німецькою мовою учасникам німецькомовного клубу «Місце зустрічі» (“TREFF PUNKT@dounb”).

Популярними серед читачів ДОУНБ є культурологічні заходи, які поглиблюють знання про традиції країн, мова яких вивчається. Формат заходів, що пропонує бібліотека, дуже різноманітний – художні виставки, майстер-класи, дегустації, концерти, зустрічі з авторами книг. Всі вони проходять на волонтерських засадах: митці надають безкоштовно художні твори, музиканти безкоштовно виступають, спортсмени проводять презентації, читачі бібліотеки приносять страви для дегустацій.

Один із нетипових для бібліотеки заходів відбувся в рамках Клубу фінської культури «Сорока» (“Harakka”). Винахід фінського спортсмена «спортивна хода з лижними палицями» став популярним у багатьох країнах світу через свою доступність та корисність. До INWA - Міжнародної асоціації Nordic Walking – входить Українська асоціація зі штаб-квартирою в Дніпрі. Голова Асоціації провів два майстер-класи з цього виду фітнесу для читачів ДОУНБ.

Студенти, які вивчають іспанську мову, очікують відкриття в Україні офіційного представництва Інституту Сервантеса (“Instituto Cervantes”). Відділ іноземних мов ДОУНБ вже давно встановив партнерські зв'язки з фольклорним колективом музикантів з Мексики. Під час візитів до України колектив безкоштовно дає концерти на території ДОУНБ, популяризуючи іспаномовну культуру Мексики, презентує читачам мексиканських авторів. Перекладають з іспанської на цих заходах волонтери з числа працівників ДОУНБ.

Серед англомовних проектів видовищним було святкування у 2012 році в клубі «Добра розмова» Діамантового ювілею Королеви Великої Британії (“The Diamond Jubilee of Queen Elizabeth II”) – 60 років на троні. Цю подію святкували в 16 країнах світу. В ДОУНБ читачі організували стилізовану англійську чайну церемонію з дегустацією типових для Великої Британії наїдків.

ВИСНОВКИ: добровільні помічники ДОУНБ, хоч і не є волонтерами згідно із Законом України «Про волонтерську діяльність», активно сприяють міжнародній співпраці бібліотеки в багатьох проектах з вивчення європейських мов.

Література:

1. Закон України за №3236-VI від 19.04.2011 р. «Про волонтерську діяльність» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/3236-17>. 2.
2. Бондаренко З.П. Роль волонтерства у соціальному та професійному становленні студентів класичного університету ; Вісн. Чернігів. Держ. пед. ун-ту. – 2012. – № 1. – Електрон. аналог друк. вид. – Режим доступу :

- http://www.nbuu.gov.ua/old_jrn/Soc_Gum/Vchdpu/ped/2012_104_1/Bondar.pdf. – Дата звернення : 12.08.16. – Назва з екрана.
3. Воронова С.В. Волонтерство в діяльності загальноосвітнього навчального закладу // Сайт Одес. обл. ін-ту вдосконалення вчителів. – Режим доступу : www.osvitaodessa.org. – Дата звернення : 12.05.16. – Назва з екрана.
4. Лях Т.П. Підходи до класифікації волонтерських груп // Соціальна робота в Україні : теорія і практика : наук.-метод. журнал. – 2010. – № 3. – Електрон. аналог друк. вид. – Режим доступу : http://www.nbuu.gov.ua/old_jrn/soc_gum/Srvu/2010_3/49lyah.pdf. – Дата звернення : 12.05.16. – Назва з екрана.
5. Тохтарова І. М. Волонтерський рух в Україні : шлях до розвитку громадянського суспільства як сфери соціальних відносин // Теорія та практика державного управління і місцевого самоврядування. – 2014. – № 2. – Електрон. аналог друк. вид. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ttpdu_2014_2_5. – Дата звернення : 12.05.16. – Назва з екрана.

В.Б. Говоруха,
*профессор кафедры вычислительной математики
и математической кибернетики
Днепропетровского национального университета им. О. Гончара,*
Л.А. Семенова,
*библиотекарь I кат. научно-технической библиотеки
Днепропетровского национального университета
железнодорожного транспорта имени академика В. Лазаряна,*

БИБЛИОТЕКИ ВЫСШИХ УЧЕБНЫХ ЗАВЕДЕНИЙ ГЕРМАНИИ: ДОСТИЖЕНИЯ И ИННОВАЦИИ В СФЕРЕ ОБСЛУЖИВАНИЯ

В наше время, когда информация становится главным ресурсом социально-экономического развития общества, а информационные услуги переходят в статус ведущих в секторе экономики страны, значительно возрастает роль библиотечного учреждения как формы хранения и распространения знаний человечества и как универсального информационного центра [4].

В последнее время рядом с традиционными направлениями и формами работы вузовских библиотек в практику входят новейшие информационные технологии, внедряются инновационные методы работы по обслуживанию пользователей библиотечных сайтов [6]. Изменения, которые происходят в организации работы вузовских библиотек, обусловлены процессами глобального информационного обновления и требуют высококвалифицированных специалистов для качественного информационно-библиотечного обслуживания. Библиотеки вузов должны стать своего рода, фильтрами научного информационного потока, отсеивая все незначительное, пустое, и, наоборот, привлекая внимание ко всему важному, ценному и интересному [9].

Библиотеки высших учебных заведений Германии, опираясь на вековой опыт работы, активно внедряют в свою деятельность новые библиотечные услуги. В Германии работают около 330 вузов, которые имеют 3600 библиотек разной величины, включая институтские библиотеки. Вместе они предлагают двум миллионам студентов около 160 млн книг и 534 тыс. годовых подписок на журналы. Общая сумма средств на приобретение литературы составила в 2005 году свыше 200 млн евро [3]. К учреждениям образования, науки и исследовательской деятельности принадлежат, помимо 80 университетов, еще 100 объединенных высших школ, технических, медицинских, теологических и педагогических высших школ, высших школ искусств и музыкальных высших школ, а также 156 высших специальных школ и две школы бундесвера. Это преимущественно государственные учреждения общинного финансирования.

Помимо 45 признанных государством церковных высших школ появляется все больше вузов со специальным профилем задач и особой программой обучения, финансируемых частными фондами и предприятиями. Преподаватели вузов и другие сотрудники государственных учреждений считаются государственными служащими. Такую статистику приводят Юрген Зефельд и Людгер Сире в своей книге “Двери в прошлое и будущее – библиотеки в Германии”, изданную в 2005 году.

Многие немецкие библиотеки, как и учебные заведения, создавались в разные исторические эпохи, поэтому тесно связаны с развитием культуры и истории страны и ее территорий. Типы библиотек отличаются не только источниками финансирования, но и объемом и составом фондов, кругом и численностью читателей. Чтобы лучше разобраться в разнообразии типов библиотек, сначала познакомимся с системой образования в Германии. В Германии сформировались следующие типы вузов:

- Университеты. Технические университеты. Объединенные высшие школы.
- Специальные вузы. В сеть высших специальных учебных заведений Германии (Fachhochschulen) входит 160 вузов.
- Высшие школы искусств. В Германии имеются различные школы изобразительного искусства, дизайна, музыки, кино и телевидения. Прием происходит на основании творческого экзамена на профессиональную пригодность.
- Педагогические вузы в чистом виде существуют только в федеральной земле Баден-Вюртемберг. В остальных землях Германии бывшие педагогические вузы реорганизованы и превращены в педагогические факультеты при университетах.
- Церковные вузы. В Германии существует более 40 вузов, находящихся в ведении католической и евангелической церкви, дипломы которых приравнены к дипломам государственных высших учебных заведений.
- Частные вузы. 50 действующих в настоящее время в Германии частных вузов, соответствующих требованиям, предъявляемым к государственным вузам, финансируются из различных источников. Часть расходов несут частные фирмы и фонды. Кроме того, эти вузы получают государственные дотации. Обучение в этих вузах платное.
- Профакадемии являются альтернативой университетам и высшим специальным учебным заведениям. Профакадемии дают возможность получить высшее экономическое или техническое образование, а также готовят будущих работников системы социального обеспечения.

Типы библиотек высших учебных заведений Германии подразделяются по тому же принципу, что и сам вуз. Статус вузовских библиотек очень высок, так как они воспринимаются не просто как учебные библиотеки, а как информационные службы-лидеры, представляющие библиотечно-информационные услуги, без которых невозможно получение качественного образования. Чаще всего они являются и самыми крупными библиотеками страны: яркий пример – библиотеки в Свободном университете Берлина и университете Гёттингена [8].

Книги в Германии очень дорогие, поэтому студенты-иностранцы интересуются, прежде всего, местом нахождения библиотеки вуза. Кроме того, это отличный шанс интегрироваться в университетскую жизнь и сблизиться с сокурсниками, так как библиотеки уже давно стали медиacentрами, где студенты проводят свой досуг и активно общаются друг с другом.

Отличительные черты университетских библиотек Германии – современное оборудование, широкий ассортимент, электронные каталоги, доступ в Интернет и самообслуживание. По данным Союза библиотекарей Германии (Deutscher Bibliotheksverband), лучшие вузовские библиотеки Германии находятся в Гёттингенском университете (Universität Göttingen), в Высшей школе техники, экономики и дизайна Констанца (Hochschule für Technik, Wirtschaft und Gestaltung Konstanz) и в Университете Констанца (Universität Konstanz) [5]. Типичная современная вузовская немецкая библиотека – это комфортная библиотечная среда, где, кажется, учтено всё многообразие потребностей современного студента. Это, прежде всего,

полностью открытый доступ к фондам, места для индивидуальной работы и комнаты для групповых занятий, зал с компьютерами публичного доступа, а также справочный стол. Библиотека – это ещё и медиалаборатория для выполнения учебных проектов с привлечением мультимедийных и веб-технологий, залы для группового просмотра фильмов и телепередач, учебный класс для библиотечных занятий.

Библиотека напоминает скорее книжный магазин, где стоят ряды стеллажей, весь фонд открыт для читателей, и те практически любую книгу могут взять домой. Наряду с книгами имеется большое количество электронных носителей, которые также располагаются на стеллажах и доступны всем. Газеты и журналы хранятся отдельно. На стеллажах выставляются периодические издания за последние три дня. Более ранние издания отправляются в архив. Библиотеки очень просторные, в зонах отдыха между стеллажами стоят удобные диванчики и журнальные столики. Здесь читатель может полистать газету или журнал, почитать книгу, а студенты могут готовиться к занятиям и семинарам. Книги можно полистать, посмотреть содержание. Можно скопировать необходимые страницы на копировальных аппаратах, которые стоят здесь же, в читальных залах. Книгу, конечно, можно взять домой. Для этого вовсе не обязательно обращаться к сотрудникам библиотеки. Можно воспользоваться "станцией самообслуживания", которая находится у выхода. К экрану прикладывается пластиковый читательский билет, вводится пароль. Затем книга подносится к устройству, компьютер автоматически считывает код и оформляет ее на ваше имя [5].

Особенно значительна роль библиотекарей как экспертов в поиске научной информации, и именно здесь вузовская библиотека видит свою уникальную нишу на рынке воспитания информационной грамотности [2]. Выраженной тенденцией выступает активная кооперация с университетскими преподавателями. Проводимые библиотекарями занятия со студентами являются привычной практикой. Библиотекари обучают и самих преподавателей. Примерами подобных занятий являются семинары по вопросам авторского права, занятия по сканированию текстов для размещения на веб-страницах курсов, консультации по веб-редактированию и т.п.

Вузовские библиотеки Германии находятся "в одной лодке" с академическим сообществом, и в своей политике обслуживания пользователей неукоснительно придерживаются принципов информационной этики. В Германии, как и во всей Европе, очень уважают авторское право. В Дармштадте был прецедент: вузовская библиотека перевела ряд учебников в электронный вид и студенты (по согласованию с библиотекарем) скачивали их на флешку. Издательство, которому принадлежали права на эти издания, обратилось в суд, и тот постановил, что действия библиотеки незаконны [1].

Многие библиотечные процессы в Германии автоматизированы. Все книги занесены в электронную базу данных. Каждая книга имеет свой штрих-код, который считывается при выдаче и приеме книг. Сведения о книге заносятся в компьютер. Читатели пользуются электронной справочной системой, позволяющей им узнать, есть ли книги по интересующей их теме и в каком отделе библиотеки они находятся. Когда студент находит книгу в электронном каталоге, на мониторе указывается ее местоположение – на схеме фонда цветом выделяется стеллаж и полка. Если книга выдана, то можно узнать, когда была выдана и когда будет возвращена в библиотеку. Любой читатель может узнать, какие книги остаются у него на руках и сроки их возврата, а также продлить срок пользования книгами на компьютере. В библиотеке действует система штрафов. Если читатель задержал книгу, он обязан заплатить штраф, ассистент пробивает чек на кассовом аппарате.

Исследования в сфере образования показывают, что для выполнения своих учебных заданий студенты все чаще используют Интернет. В способах нахождения и получения необходимой для учебы информации студенты предпочитают:

- комфортность доступа к информации;
- простоту поиска информации;
- минимальное время, затрачиваемое на получение информации;
- удобную форму информации.

Все социальные институты, вовлеченные в информационно-образовательное пространство, под влиянием этих приоритетов вынуждены основательно переосмысливать принципы и формы своей работы [7]. Для вузовских библиотек информационные запросы студентов, основных пользователей библиотек данного типа, становятся определяющим фактором для организации информационного обслуживания. [9]. Вузовские библиотечные веб-сайты содержательны и постоянно обновляются. Доступ "в любое время и из любого места" к электронным информационным ресурсам вузовских библиотек Германии реализован почти идеально. При этом для зарегистрированных пользователей (студентов, преподавателей, сотрудников вузов) отлажена система доступа через эти сайты к лицензированным электронным ресурсам, находящимся практически в любом месте земного шара. Удобство и простота использования сайта становятся решающими критериями его оценки. В Германии около 80% научных библиотек уже пользуются следующими международными сервисами по автоматизации библиотек: Alma (ExLibris), WMS (OCLC), Intota (Proquest), Sierra (Innovative), ожидается также активная адаптация к использованию облачных сервисов для управления библиотечными процессами [3].

Библиотека – одно из самых популярных мест в немецких университетских городках, но для сохранения такой выгодной позиции библиотекарям приходится интенсивно развивать спектр современных информационных услуг и обеспечивать комфортность многочасового пребывания пользователей внутри библиотечных зданий.

К большому сожалению, украинские преподаватели и студенты высших учебных заведений пока могут только мечтать о таком уровне библиотечного сервиса, как в Германии. Мы сильно отстаем не только от Европы, но и от наших соседей – России и Беларуси, хотя и Восточная Германия 30 лет назад тоже сильно отставала от Западной Германии в развитии библиотечных услуг, но сумела кардинально перестроить свою деятельность, модернизировать все процессы и безболезненно слиться с Западной в единую библиотечную систему. Хочется надеяться, что и Украина, в связи с интеграцией в Европу и используя опыт Германии, сумеет так же быстро и глобально перестроить и модернизировать свою устаревшую библиотечную систему, внедрить и освоить инновационные методы обслуживания, ведь у нас, украинцев, огромный исторический опыт достигать существенных успехов при наличии минимума денежных средств.

Список использованных источников:

1. Бартова С. Двери в прошлое и будущее: библиотечное дело в Германии // Библ. дело. – 2010. – № 2. – С. 12.
2. Гирсберг Д. Замок, полный книг: международная молодежная библиотека в Мюнхене // Библ. дело. – 2010. – № 2. – С. 8.
3. Зефельдт Ю. Двери в прошлое и будущее - библиотеки в Германии [Текст] / Юрген Зефельдт, Людгер Сире. – Хильдесхайм ; Цюрих ; Нью-Йорк : Георг Олмс, 2005. – 112 с.
4. Калашникова С. В. Новий рівень інтелектуалізації бібліотечних кадрів ВНЗ як обов'язкова вимога технологічних віянь ХХІ ст. / С. В. Калашникова, Ю. В. Кучеренко // Бібліотека вищої школи на новому етапі розвитку соціальних комунікацій : матеріали міжнар. наук.-практ. конф., 24–25 жовт. 2013 р. – Дніпропетровськ, 2013. – С. 47.
5. Капустина О. Как не заблудиться в немецкой библиотеке [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://dw.com/p/JsEZ>. – Дата звернення : 20.08.2016.
6. Колесникова Т. О. Впровадження інноваційної моделі бібліотеки університету як чинник глибокої інтелектуалізації бібліотечної професії // Вісн. Кн. палати. – 2012. – № 11. – С. 21–22 ; 2013. – № 1. – С. 19–24.
7. Ніколаєнко Н. Роль бібліотеки у формуванні науково-освітнього інформаційного простору ВНЗ // Вища шк. – 2013. – № 5. – С. 48–59.
8. Роль библиотек для студентов европейских ВУЗов [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://neuch.org/abroad/rol-bibliotek-dlya-studentov-evropejskikh-vuzov>. – Дата звернення : 21.08.2016.

9. Шрайберг Я. Вільний доступ до ресурсів бібліотек освітньої й наукової сфери : новий федеральний проект у російському бібліотечно-інформаційному просторі // Вища шк. – 2013. – № 4. – С. 74–78.

Г.І. Гуцан,
директор Арцизької ЦБС

МІЖНАРОДНА ПРОЕКТНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК СКЛADOVA ЕФЕКТИВНОГО РОЗВИТКУ ПУБЛІЧНИХ БІБЛІОТЕК

Сьогодні, напевно, немає жодної бібліотеки, якій не доводилося б створювати проекти, брати участь у різних професійних і грантових конкурсах. Міжнародна проектна діяльність бібліотек – це не просто можливість отримати додаткове фінансування, але й активізація самих бібліотечних працівників, розвиток їх як людей творчих та ініціативних. Проектна діяльність дає змогу зосередити увагу на тих важливих напрямках бібліотечної роботи, які принесуть найбільшу користь громаді.

Найпотужнішим міжнародним проектом останніх років став проект “Бібліоміст” (“Глобальні бібліотеки-Україна”) Фондації Білла і Мелінди Гейтс, який реалізувала в Україні Рада міжнародних наукових і освітніх обмінів (IREX) разом з Міністерством культури, Українською бібліотечною асоціацією.

Для підтримки іміджу бібліотеки як сучасного центру інформації, освіти, соціальної інтеграції, спілкування, творчого розвитку та дозвілля Арцизька ЦБС бере активну участь у різноманітних конкурсах проектів. У 2010 році наша бібліотека стала переможцем II раунду в конкурсі проектів «Організація нових бібліотечних послуг з використанням доступу до Інтернету». Було отримано 15 комп'ютерів, п'ять бібліотек району за проектом почали надавати користувачам безкоштовний доступ до Всесвітньої мережі.

Протягом 2011 року бібліотеки району брали участь у проектах, спрямованих на залучення інвестицій у розвиток бібліотечної справи. Так, три бібліотеки-філії взяли участь у розробці конкурсного проекту «Поповнення фондів сільських бібліотек та активізація їх культурно-просвітницької роботи з дітьми та молоддю» в рамках Антикризової гуманітарної програми Міжнародного фонду «Відродження» і отримали нову сучасну літературу (1000 прим.). До проекту «Інтерактивний курс англійської мови для дорослих «English 123 в бібліотеці» приєдналися районна дитяча бібліотека та міська філія.

Як переможці конкурсів програми «Бібліоміст» працівники системи мали змогу брати участь у різноманітних навчальних заходах: тренінгах, навчальних поїздках (Закарпаття, Миколаїв), національному ярмарку бібліотечних інновацій (Київ), VI форумі молодих бібліотекарів (Луганськ) тощо.

У 2015 році Арцизька районна бібліотека стала активним учасником проекту «Регіональні піар-офіси сучасних бібліотек», організованого за підтримки програми «Бібліоміст» та Центру медіареформ. На конкурсній основі у 5 областях України були сформовані регіональні команди бібліопіарників. До числа щасливців, яким належало очолити регіональні бібліотечні піар-офіси увійшла і наша бібліотека. У команді проекту на конкурсній основі опинилися з бібліотек регіону – Одеська обласна бібліотека для юнацтва та три районні – Татарбунарська, Саратська та Болградська.

Для підвищення обізнаності громадян у питаннях протидії пропаганді та маніпуляціям, Арцизька районна бібліотека взяла участь у проекті «Медіаграмотність для громадян», який виконують IREX-Україна, Академія української преси та StopFake за фінансової підтримки Глобального фонду миру та безпеки (DFATD Canada). Проект передбачає розробку навчальної програми з медіаграмотності, підготовку тренерів, які проводитимуть тренінги для громадян. Метою проекту є посилення стійкості громадян перед дестабілізуючою силою впливу

неправдивої інформації. В рамках проекту було проведено цикл тренінгів для різних категорій користувачів, відкрито школу для підлітків «Медіазнавці».

Національні інтереси України, недостатність знань та інформації про історію, інституційну систему, цінності країн-учасниць ЄС спонукали нас взяти участь у конкурсній проекті УБА «Все про Європу: читай, слухай, дізнавайся в пунктах європейської інформації в бібліотеках», підтриманому програмою Європейського Союзу «Еразмус+» (Жан Моне). Бібліотека увійшла до числа переможців та отримала право на створення Пункту європейської інформації та електронний пристрій для доступу до електронних баз даних про ЄС та євроінтеграцію від Представництва ЄС в Україні. 12 травня 2016 року відбулося урочисте відкриття Пункту ЄІ. Пункт поширює об'єктивну та достовірну інформацію про Європейський Союз, членів ЄС та країни-кандидати на вступ, навчальні програми для студентів, школярів, учителів, відомості про відпочинок та працевлаштування за кордоном, безліч іншої корисної інформації.

Бібліотека тісно співпрацює з обласними громадськими організаціями різної спрямованості, освітніми та молодіжними рухами. Спільно з громадською організацією «Вільна освіта» було реалізовано проект СОУП (самоорганізуючий навчальний простір), створений за методикою індійського програміста Сугата Мітра, який довів неймовірні можливості самонавчання у дітей. На базі читального залу бібліотеки було створено сучасний простір, обладнаний комп'ютерами, проектором, принтером, маркерною дошкою, сучасними меблями. СОУП – це місце, де діти мають можливість реалізовувати себе і всебічно розвиватися. Основні напрями навчання в СОУП: програмування, англійська мова (дистанційно і очно), ведення соціальних проектів для молоді, школа медіаграмотності, майстер-класи, школа розвитку для дошкільнят. А ще тут проходять інтелектуальні ігри, виставки картин місцевих художників, лекції про культуру та багато інших цікавих заходів. Спільно з громадською організацією «Маніфест Миру» в рамках міжнародного проекту-конкурсу Design For Change реалізовано соціальний проект «I Can». Проект став всесвітнім рухом і реалізується нині в 40 країнах світу. Він дозволяє дітям з юного віку ставати соціально відповідальними громадянами своєї країни. В рамках проекту був організований і проведений дводенний фестиваль, на зібрані кошти (9000 грн) придбали три вікна для школи.

Коло проблем, які охоплює проектна діяльність бібліотек, достатньо широке і різноманітне. Важливо відзначити, що з припиненням фінансування проекти не закриваються, а продовжують працювати, тобто інвестиція – це тільки поштовх, початок роботи, забезпечення організаційного періоду. Далі бібліотека розвиває їх як частину своєї основної діяльності, як напрям роботи, що добре зарекомендував себе. Отже, на нашу думку, без міжнародної співпраці, без обміну інформацією та ідеями, бібліотекам неможливо розвиватися та рухатися вперед.

Г.А. Дойкова,
директор Измаильской городской ЦБС для взрослых

СОЗДАЕМ БУДУЩЕЕ: РЕАЛИЗАЦИЯ МЕЖДУНАРОДНЫХ БИБЛИОТЕЧНЫХ ПРОЕКТОВ (ИЗ ОПЫТА РАБОТЫ ИЗМАЙЛЬСКОЙ ГОРОДСКОЙ ЦБС ДЛЯ ВЗРОСЛЫХ)

В проекте Стратегии развития библиотечного дела в Украине до 2025 г. отмечено, что библиотеки обладают мощным потенциалом для консолидации общества, направления его на соблюдение европейских ценностей, интеграцию Украины в европейское сообщество, для повышения качества жизни, обеспечения равного доступа к информации, знаниям и культурному наследию. Для решения задач, стоящих перед библиотечной отраслью, чрезвычайно важным является международное сотрудничество. За последние годы

библиотекари реализовали ряд международных проектов с привлечением внебюджетного финансирования, направленных на актуализацию деятельности библиотек и улучшение библиотечного обслуживания. Измаильская городская ЦБС для взрослых победила в нескольких международных конкурсах.

Самым мощным международным проектом последних лет стал проект «Библиомост» («Глобальные библиотеки – Украина») Фондации Билла и Мелинды Гейтс, который в Украине был реализован Советом международных научных и образовательных обменов (IREX) вместе с Министерством культуры Украины, Украинской библиотечной ассоциацией и публичными библиотеками страны. В рамках программы «Библиомост» осенью 2009 года состоялся пилотный раунд конкурса проектов «Организация новых библиотечных услуг с использованием свободного доступа к Интернету». Победителем в Одесской области стала Измаильская городская ЦБС для взрослых (Центральная городская библиотека им. И.П. Котляревского и 4 филиала). Итоги подведены в январе 2010 года, и уже в августе было получено и установлено 15 компьютеров с веб-камерами и наушниками, 4 комплекта сканеров и принтеров, роутеров и коммуникаторов, всего на сумму 80 тыс. грн, лицензионное программное обеспечение на сумму 120 тыс. грн. Поддержку в освоении гранта «Библиомоста» оказала местная власть, взяв на себя оплату интернет-услуг. Ежемесячно это обходится в 430 грн. Ко Дню библиотек состоялось открытие интернет-центров, которые успешно функционируют уже на протяжении 6 лет и где пользователям библиотек предоставляется бесплатный доступ к интернет-ресурсам в образовательных, научных, производственных и познавательных целях. В рамках программы «Библиомост» 20 сотрудников ЦБС прошли обучение компьютерной грамотности в тренинговом центре Одесской ОУНБ им. М. Грушевского. В ходе реализации программы «Библиомост» библиотеки приобрели опыт внедрения новых библиотечных услуг, принимая участие в ярмарках библиотечных инноваций, проходивших в Киеве и Симферополе.

Сегодня библиотеки востребованы как информационные и культурно-досуговые центры. В Измаильской ЦБС для взрослых внедряются различные креативные формы массовых мероприятий: живая книга, библионочь, короткие свидания с книгой, ретровидеосалон, библиоквесты, библиоресторан «У Котляревского», арт-кафе, литературно-художественные и поэтические пленэры, мастер-классы, флеш-мобы, виртуальные выставки и др.

С использованием интернет-ресурсов ведется активная работа со студентами, национально-культурными обществами, литературным объединением, общественными организациями и др.

За благотворительные и спецсредства приобретены ноутбук, видеопроектор, экран, фотокамера, акустическая система и другое оборудование. У библиотек появилась возможность использовать в своей деятельности слайд-шоу, видеоэкскурсии, видеоролики и другие медиаматериалы. Такие мероприятия привлекают пользователей. Творческие поиски библиотечных работников свидетельствуют о желании заинтересовать, удивить, дать возможность реализовать себя.

С появлением доступа к Интернету возникла необходимость популяризировать деятельность библиотек в глобальной сети и предоставлять своим пользователям дополнительные услуги. В 2011 году создан блог Центральной городской библиотеки «Котляревка». Блог вызывает большой интерес у читателей, неоднократно признавался «чудо-блогом» и получал различные сетевые награды, а в 2012 году был награжден дипломом в номинации «Лучший блог для взрослых читателей» среди стран СНГ. Библиотека также активно популяризирует себя в социальных сетях (Фейсбук). В 2013 г. создан сайт Измаильской ЦБС для взрослых. За вклад в развитие библиотечных инноваций Измаильская городская ЦБС для взрослых награждена грамотами Министерства культуры Украины и Министерства культуры АР Крым. От партнера программы «Библиомост» издательства «Саммит-книга» каждая из 5 библиотек ЦБС получила в подарок по 17 экземпляров книг компьютерной тематики.

Измайльська ЦГБ ім. І.П. Котляревського прийняла участь в здійсненні Програми содействия Парламенту. В 2012 році на базі читального залу почав роботу пункт доступу громадян до інформації органів державної влади.

Реалізація програми «Бібліомість» дала позитивні і дуже значущі результати. Ми відчуваємо більш уважливе ставлення влади до проблем бібліотек, що підвищує їх престиж, формує в суспільстві розуміння важливої ролі бібліотек і необхідності їх підтримки.

Перший великий успіх надихнув нас і побудив вести активну роботу в грантових програмах. В 2015 році Українська бібліотечна асоціація (УБА) при підтримці програми Європейського Союзу «Еразмус+» (Жан Моне) презентувала проєкт «Все про Європу: читай, слухай, узнавай в пунктах європейської інформації в бібліотеках». Цілі проєкта: розширення мережі центрів європейської інформації в Україні шляхом створення 100 пунктів; інформаційно-методичне забезпечення діяльності бібліотекарів в цьому напрямку; активізація роботи бібліотек по популяризації європейських цінностей серед місцевих громад України. Измайльська ЦГБ ім. І.П. Котляревського прийняла участь в конкурсі і стала одним із переможців. В читальному залі бібліотеки створено пункт європейської інформації і доступу до інформаційних ресурсів і сервісів мережі Інтернет по питаннях євроінтеграції і ЄС. В квітні 2016 року отримано набір рекламних інформаційних матеріалів і сувенірів до Дня Європи. Цей свято було організовано оригінально і інноваційно. Читачі, не виходячи з бібліотеки, здійснили «євровояж» по декількох країнах-членах ЄС: Польщі, Німеччині, Греції і Болгарії. Вони дізналися багато нового про ці країни, їх культуру, традиції, знаменитих на весь світ людей. В заході брали участь представники національно-культурних обществ Измаїла: «Дім Польський Куяви», «Німецький дім», «Еллада», «Родзини». В завершення бібліотекари презентували книжково-ілюстраційну виставку «Європейська мозаїка». Планується проведення відеоконференцій, квестів для молоді, інтерактивних виставок, конкурсів, відеоуроків, віртуальних подорожей і ін. В липні 2016 року бібліотекар ЦГБ ім. І.П. Котляревського прийняв участь в семінарі для координаторів пунктів європейської інформації (ЕІ) по проєкту УБА в Києві. Бібліотека отримала електронне науково-методичне посібник для бібліотекарів «Центри європейської інформації в бібліотеках: технологія створення і механізми популяризації інформації про ЄС і євроінтеграції України». Для пунктів ЕІ передбачається отримання пристроїв для читання електронних ресурсів, зберігання електронної інформації і інших технічних засобів. Термін дії проєкта: вересень 2015 - вересень 2018 року.

Бібліотеки роблять все, щоб задовольняти інтереси і потреби конкретної громади, активно беруть участь в її щоденному житті. В наше складне час громада Измаїла, в числі інших 34 громад 5 областей України, прийняла до себе внутрішньо переміщених осіб з сходу України і Криму. В грудні 2015 року Измайльська ЦБС для дорослих в партнерстві з громадою і громадською організацією «Право на майбутнє» в рамках проєкта «Всестороння стабілізаційна підтримка внутрішньо переміщених осіб і постраждалого населення України» стала переможцем конкурсу, що дозволяє відкрити в нашому місті тренінговий центр для тимчасово переміщених осіб. Ініціатори цього проєкта – Міжнародна організація по міграції (МОМ) і Західноукраїнський ресурсний центр (ЗУРЦ) при фінансовій підтримці Євросоюзу. Тренінговий центр створено в 2016 році на базі Измайльської бібліотеки-філіала № 6 для юнацтва ЦБС для дорослих. Бібліотекари проводять постійну роботу з молоддю з східних областей, яка живе і навчається в Измайльському центрі професійно-технічного освіти, загальноосвітніх школах і з іншими переміщеними особами. В рамках проєкта виконано капітальний ремонт актових і читальних залів, абонементної бібліотеки, вікна повністю замінені на металопластикові. Все це було зроблено для створення на базі бібліотеки тренінгового центру для реалізації соціальної частини проєкта. Загальна сума, виділена на ремонт

помещений, – 25 тисяч євро. Остальна сума – 160 тисяч гривень – пошла на технічне оснащення бібліотеки і майбутнього центру. Закуплені необхідна мебель (стулья, столи, стеллажі) і сучасне технічне обладнання (ноутбуки, екран, відеопроєктор, акустична система, фліпчарт, фотокамера і др.).

В тренінговому центрі проводиться масштабна робота. Особливу увагу приділяється інтеграції переселившись з сходу людей в місцеву громаду, їх адаптації до незнайомих обставин, чужому місту, його населенню. Важливою частиною такої роботи є психологічні тренінги і сеанси арт-терапії. Вони спрямовані на допомогу в подоланні посттравматичного синдрому, яким страждають люди, змушені покинути свій дім і оселитися на чужбину. Проводять їх досвідчені тренери-психологи. Бібліотекари проводять заходи дозвільного характеру. Це бібліотечні квести, майстер-класи, літературно-музичні вечори, демонстрація фільмів для людей похилого віку в ретровідеосалоні, обладнаному в приміщенні актового залу бібліотеки. Для похилих людей організовані курси комп'ютерної грамотності, для підлітків проведено чемпіонат з комп'ютерними технологіями з призами. В інтересах інтеграції знову прибулих в громаду всі заходи організовуються як для тимчасових переселенців, так і для місцевого населення. Для більш ефективного функціонування тренінгового центру в бібліотеці обладнано ігрову зону, де відвідувачі центру на час проведення заходу можуть залишати дітей під наглядом бібліотечарів.

Участво в міжнародних проєктах привело до кардинальним перетворенням в діяльності бібліотек, але ми не збираємося зупинятися на досягнутому. Через Інтернет постійно ведеться моніторинг проєктів УБА і конкурсів, грантів для організацій соціальної сфери.

Л. І. Жирік,
*заступник директора з питань автоматизації,
інформаційного забезпечення бібліотечних процесів і євроінтеграції
Івано-Франківської ОУНБ ім. І. Франка*

СОЦІОКУЛЬТУРНИЙ АСПЕКТ ДІЯЛЬНОСТІ СУЧАСНОЇ БІБЛІОТЕКИ: МІЖНАРОДНА ПРОЄКТНА ДІЯЛЬНІСТЬ

Соціальні зміни останніх десятиріч дали змогу виявити тенденції розвитку й визначити якісні характеристики інформаційного суспільства.

Бібліотечна сфера є найяскравішою сферою соціальної діяльності, де здійснюються глибокі трансформації, пов'язані з інформатизацією. Бібліотеки перетворилися на центри комунікативної культури сучасного суспільства. Здійснюючи соціальну функцію, бібліотека забезпечує входження конкретної людини в культуру, сприяє її соціальній ідентифікації, допомагає особистості розкрити свій креативний потенціал.

Бібліотека – активний учасник культурних подій міжнародного, національного, регіонального та місцевого масштабу, провідник культурної політики держави і регіональних об'єднань. Вона сприяє закріпленню в суспільній практиці не лише кращих звичок культурної спадщини, але й культурних норм, що забезпечують стійкий розвиток суспільства.

На різних етапах розвитку бібліотечної справи на перший план виходили ті форми масової роботи, які визначалися метою бібліотек як соціокультурних закладів. Серед заходів, які проводилися в бібліотеках, можна відзначити презентації книг, зустрічі з видатними громадськими, політичними діячами, письменниками та митцями, літературно-музичні вечори, круглі столи, виставки літератури, диспути, вікторини, конкурси, лекторії різноманітної тематики, клуби за інтересами. Бібліотеки як культурні центри кооперують свої зусилля з різними соціальними інститутами та організаціями. Набуває поширення співпраця бібліотек з громадськими організаціями різного спрямування, адже ці інституції пропонують різні гранти,

завдяки яким бібліотека може отримувати додаткові кошти, матеріали, технічні засоби тощо для реалізації інноваційних проектів. Першою ластівкою в міжнародній проектній діяльності Івано-Франківської обласної універсальної наукової бібліотеки (ІФОУНБ) ім. І. Франка стало відкриття інтернет-центру в рамках проекту **“Інтернет для публічних бібліотек (LEAP)”** за фінансової підтримки Посольства США в Україні, завдяки якому бібліотека почала надавати своїм користувачам безкоштовний доступ до світових електронних ресурсів. За таким же грантом діють інтернет-центри в Долинській, Городенківській, Рогатинській та Надвірнянській районних бібліотеках, Вигодській селищній та сільських бібліотеках Лолина і Княжолюки. Втілення цього проекту сприяло інтеграції Івано-Франківщини у міжнародне співтовариство.

ІФОУНБ ім. І. Франка є учасницею міжнародної програми **“Бібліоміст”**, яка за адміністрування Ради міжнародних наукових досліджень та обмінів IREX, підтримки Агентства США з міжнародного розвитку, корпорації Microsoft, Української бібліотечної асоціації та за сприяння Міністерства культури України допомагає місцевим громадам модернізувати доступ до інформації в публічних бібліотеках шляхом обладнання їх комп'ютерною технікою та навчання бібліотечних працівників новітніх технологій. У 2008 році розпочав свою діяльність міжнародний проект **“Глобальні бібліотеки”**. В ІФОУНБ ім. І. Франка було створено обласний тренінговий центр, який і після закінчення дії проекту продовжує функціонувати, надаючи користувачам безкоштовний доступ до Інтернету, консультації по роботі з комп'ютером. У центрі також проходять тренінги та навчання. Так, у червні-липні цього року в рамках співпраці з внутрішньопереміщеними особами в регіонально-тренінговому центрі було започатковано новий проект - Клуб з програмування (Code Club). Цей проект був зініційований громадською організацією **“Д.О.М. 48.24”** і призначений для дітей-переселенців, дітей учасників АТО та просто франківчан віком від 6 до 11 років. Щотижня три групи дітей, користуючись спеціальними програмами, вчаться створювати комп'ютерні ігри, мультфільми та веб-сайти. Заняття проводить досвідчений волонтер-викладач міжнародної освітньої програми **“Code Club”** Оксана Шелест.

Наступним потужним і довготривалим проектом став відкритий у 2004 році інформаційно-ресурсний центр **«Вікно в Америку»** – спільний проект Посольства США та місцевих бібліотек по всій Україні. Центр надає громадянам України інформацію про США, їх культуру, традиції та звичаї, історію. Більшість матеріалів англійською мовою: книжки та фільми з різних тем – від історії США до культури й політики – їх у фондах Центру вже понад 3 тисячі. Також у центрі представлені довідкові видання. Можна скористатися комп'ютерами з безкоштовним доступом до Інтернету, до безкоштовних англійських баз даних eLibraryUSA. Центр **«Вікно в Америку»** регулярно організовує цікаві заходи, на які запрошуються українські та американські гості. За ці роки в Центрі проходили зустрічі з віде-консулами Посольства США з питань Зеленої картки, візових питань та ін. Представники Посольства приїздили з лекціями країнознавчої, правової тематики. Налагоджено відносини з Корпусом миру в Україні та Програмою академічних обмінів імені Фулбрайта в Україні. Американські фахівці допомагають організовувати різноманітні програми, дискусії, клуби. Так, щочетверга відбуваються засідання *Клубу розмовної англійської мови*, куди приходять люди, які вивчають англійську і хочуть удосконалити свої розмовні вміння. Засідання бувають тематичними, презентаційними, дискусійними, ігровими. Відвідувачі, серед яких студенти вищих навчальних закладів міста, вчителі, інженери, економісти, юристи, люди похилого віку, учні шкіл з поглибленим вивченням англійської мови, спілкуючись з носіями мови, довідуються про цікаві факти з життя простих американців, їхні традиції та свята. Ці зустрічі допомагають і американцям краще зрозуміти українську культуру. *Клуб американського кіно* проходить з цікавими дискусіями та обговореннями. Традиційними стали *публічні читання мовою оригіналу*, присвячені американським прозаїкам та поетам, де всі бажаючі мають можливість попрактикуватися в декламації віршів, або ж прочитати уривок з твору. Спільно з юридичними відділеннями закладів міста проходять *правничі години*, під час яких є можливість порівняти правові системи двох держав – України та США. Так, відбулися такі правничі години: **«Гендерна**

рівноправність», присвячена Дню рівності жінок у США, і «Мандат прав та свободи людини», присвячена Дню Конституції США. Відбуваються *Історичні години* («Бенджамін Франклін: Учитель нації, який приборкав час»), щорічні *поетичні вернісажі*, *тематичні виставки-персоналії*, *інформіни*. Було проведено цікавий захід – «Визначна подія+Фільм», присвячений відзначенню річниці операції на Перл-Харбор. У рамках співпраці з програмою академічних обмінів ім. Фулбрайта відбуваються такі заходи: зустріч з випускником Програми Фулбрайта в Україні Андреа Венгловскі, яка прочитала цікаву лекцію «Домашня фотографія: американська фотографія в межах Америки та поза її межами»; зустріч з Романом Скасківим, теж випускником Програми Фулбрайта, учасники якої довідалися про засади американської економіки, про результати досліджень американського науковця щодо перспектив розвитку української економіки; на базі Центру відбулося засідання Фулбрайтівського кола — колишніх випускників цієї програми (як українців, так і американців). Налагоджено тісну співпрацю з Крістофером Міллером, заступником директора та куратором Аппалачі-центру в Беріа-Коледжі штату Кентуккі (США). Крістофер досліджував гори Аппалачі та Карпати і порівнював гори, культуру гірського населення, їх музику, декоративно-прикладне мистецтво. У центрі “Вікно в Америку” К. Міллер провів ряд презентацій, в яких розповідав про музичну культуру американського району Аппалачі, учасники почули, як звучать традиційні музичні інструменти – банджо, американські цимбали, порівняти їх з традиційними українськими інструментами. Цікавою стала інформація про невідомого для нас Джеймса Стілла (1906-2001) - поета, прозаїка та фольклориста, який писав про Аппалачі, описував красу природи та самих людей, які живуть там. Цікавими були фестивалі національної ідентичності гірського району Аппалачі, де відвідувачі мали змогу довідатися про історію розвитку подієвого туризму в Сполучених Штатах Америки, про музичні та тематичні фестивалі. Особливу увагу доповідач приділив святам національної ідентичності – фестивалю культури регіону Аппалачі, фестивалю індіанської культури, події водяного туризму, фестивалю і змаганням декламаторів та іншим. Участь у такому проекті дає можливість поповнити фонди бібліотеки сучасними англomовними виданнями, які дарують волонтери Корпусу миру, випускники-науковці Програми Фулбрайта, прості американці, які відвідують наш край як туристи. За останній рік діяльність Центру набула нового формату, до якого ми залучаємо українських волонтерів, які організовують інноваційні проекти, засідання, використовуючи при цьому матеріали Центру та America House. Більшість заходів висвітлюється в засобах масової інформації.

У рамках проекту керівник Центру за програмою «Відкритий світ» у 2008 році відвідала Сполучені Штати Америки, де ознайомила з діяльністю публічних бібліотек. У 2009 році Івано-Франківський центр “Вікно в Америку” було представлено на міжнародному семінарі «американських куточків» у світі, який відбувся у Відні (Австрія). Щороку керівник Центру разом з директором бібліотеки беруть участь у конференціях та семінарах, які відбуваються в різних містах України.

Цікавим проектом є співпраця з американською спеціальною програмою ***Journal Donation Project – The New School for Social Research*** (проект із забезпечення періодикою). Місія програми полягає в сприянні розвитку науково-дослідного і навчального потенціалу у вищих навчальних закладах шляхом створення архівів журналів у країнах, які з політичних і/або економічних причин були не в змозі зробити це самостійно, надаючи при цьому доступ до великої кількості високоякісних журналів, виданих на Заході. Журнали, що надаються, призначені для використання вченими, студентами і фахівцями світової спільноти для поточних досліджень, для дебатів та інформації. Так, впродовж останніх 10 років бібліотека отримує такі англomовні видання, як Forum for Modern Language Studying, Culture and Psychology, European Psychologist, ELT Journal, Applied Linguistics, American Libraries.

Наступним проектом є **Центр європейської інформації**, створений на базі Івано-Франківської обласної універсальної наукової бібліотеки ім. І. Франка. Метою проекту є надання інформації для підвищення рівня обізнаності жителів Івано-Франківської області з сучасними євроінтеграційними та міжнародними процесами; надання вільного доступу до

інформації про Європейський Союз, його структуру, керівні органи, соціально-економічні, юридичні, політичні та культурні аспекти; інформування про діяльність європейських та інших міжнародних організацій; висвітлення інформації про відносини між Україною, ЄС, його окремими країнами та іншими європейськими організаціями; про європейську інтеграцію України та європейські цінності; поширення інформації про різні аспекти життя європейців та Європи. У рамках цього проекту відбуваються лекторії, конкурси, семінари, щорічні святкування днів Європи в Івано-Франківську.

У 2011 році в бібліотеці почав діяти спільний проект з **Goethe-Institut** в Україні. Все розпочалося з того, що впродовж трьох місяців мешканці регіону мали можливість ознайомитися з книжково-ілюстративною виставкою «Сучасні ілюстрації книжок Німеччини», а вчителі німецької мови – опрацювати методичні матеріали з вивчення німецької мови як іноземної. Усі матеріали були надані бібліотекою Goethe-Institut в Україні. У рамках проекту відбувся цикл заходів: засідання методичної майстерні «Робота з ілюстрацією як засіб розвитку зв'язного мовлення» з учителями німецької мови ЗОШ області; заходи з учнями шкіл з поглибленим вивченням німецької мови – «Інтерактивні ігри при вивченні німецької мови», де відбувалися конкурси малюнків, дискусії, обговорення, рольові ігри; літні табори. Цікавою була Творча лабораторія зі студентами художньо-графічного факультету Прикарпатського національного університету ім. В. Стефаника, на яку ми запросили місцеву ілюстраторку книг Олену Рубановську, яка розповіла не тільки про техніку ілюстрації, але й продемонструвала свій власний творчий доробок у книжковій справі. Творчо підійшли до проведення заходу студенти німецької філології університету – їм було запропоновано підготувати міні-проекти бінарного уроку з німецької мови: поєднання елементів мистецтва та вивчення німецької мови. Студенти організували театралізоване дійство з використанням книжок з виставки. Відбувалися спільні засідання з «Deutsch Club», який діє в бібліотеці впродовж семи років. Керівник проекту запрошується на щорічні фахові зустрічі, які відбуваються в бібліотеці Goethe-Institut в Україні, де ми маємо можливість презентувати свою діяльність, наш сайт та організовувати дискусії.

У 2013 році наша бібліотека стала повноцінним партнером Goethe-Institut в Україні в рамках проекту «Заочний абонемент», метою якого є забезпечення української провінції сучасними актуальними інформаційними матеріалами з Німеччини і про Німеччину. Загальна кількість книг та періодичних видань – близько 500. Завдяки цьому проекту користувачі бібліотеки також мають вільний доступ до німецькомовної бази даних Onleihe. Цього року проект змінив свою назву на «Бібліотека-партнер «Мова. Культура. Німеччина». Сьогодні у рамках цього проекту діють такі бібліотечні міні-проекти, як *Методична майстерня для вчителів німецької мови, літні та зимові табори* для учнів шкіл міста та області, відвідувачі та користувачі беруть участь у *конкурсах*, які організовує бібліотека Goethe-Institut в Україні, у *міжнародних фестивалях*, які відбуваються в Івано-Франківську за сприяння Посольства Німеччини в Україні. Цікавою була зустріч в бібліотеці та в Прикарпатському національному університеті ім. В. Стефаника із сучасним німецьким письменником Олафом Кюлем. Уже традиційними стали *презентації перекладів книг з німецької* нашої місцевої авторки Галини Петросаняк, видання яких відбувається за підтримки Goethe-Institut в Україні. На запрошення Goethe-Institut в Україні у рамках спеціального проекту "Академія культури та освіти", що реалізується за фінансової підтримки Міністерства закордонних справ Німеччини, Goethe-Institut в Україні організував низку воркшопів у рамках програми "Дорожня карта – сталий культурний розвиток України", в яких участь взяла і я, заступник директора ОУНБ ім. І. Франка, керівник проекту «Мова. Культура. Німеччина».

Уже традиційними стали зимові та літні табори з вивчення німецької мови, до яких ми залучаємо волонтерів, викладачів німецької мови, використовуємо ресурси проекту та бібліотеки. Так, у липні 2016 року діяв літній мовний табір для учнів 1-8-х класів, організований як результат соціального експерименту розвитку великої ідеї в малих громадах. Впродовж тижня учасники бібліотечного табору практично застосовували отримані протягом навчального року знання з німецької мови, працюючи над удосконаленням комунікативної компетенції.

Щоденні тематичні зустрічі, присвячені науковим, мистецьким чи спортивним досягненням людства, відбувалися у формі розважальних конкурсів, лінгвістичних вправ, розвивальних ігор, цікавих майстер-класів, творчих проектів та мультимедійних презентацій. Діти мали можливість опанувати різні техніки декорування своїми руками, непомітно долаючи мовний бар'єр та здобуваючи необхідні навички «виживання» в іншомовному середовищі. До учасників літнього мовного табору навіть завітали працівники поліції, щоб нагадати про правила безпечної поведінки на дорозі, оскільки школярі добиралися на заняття не лише з різних куточків міста, а й із прилеглих сіл. Дирекція бібліотеки Goethe-Institut в Україні надіслала лист-подяку на ім'я голови Івано-Франківської облдержадміністрації, у якому дала високу оцінку діяльності нашої установи як провідного соціокультурного закладу регіону.

У 2005 році в рамках програми міст-побратимів між ІФОУНБ ім. І. Франка та **воєводською публічною бібліотекою ім. Е. Смолкі м. Ополє (Польща)** було підписано Угоду про співпрацю, метою якої є взаємний обмін досвідом у сфері бібліотечно-інформаційних технологій та культурно-просвітницької діяльності. Бібліотеки декларують взаємний безкоштовний обмін власними виданнями, а також іншими книгами в грошовому розмірі, еквівалентному 100 євро. Бібліотеки погоджуються запрошувати працівників на конференції, семінари, виставки тощо. Так, делегація ІФОУНБ ім. І. Франка щороку відвідує Опольську бібліотеку з робочим візитом. Ми взяли участь у відкритті етнографічної виставки «Там шум Пругу, Черемошу», яка надала можливість громадянам м. Ополє ближче ознайомитися з декоративно-прикладним мистецтвом нашого регіону: виробами з дерева, вишитими сорочками та рушниками, писанками, герданами, фотографіями Івано-Франківська, як давніми, так і сучасними. Бібліотека підготувала відеофільм про наш край. На веб-сайті бібліотек створено розділ, де висвітлюється фахова співпраця та діяльність бібліотеки-партнера.

17 квітня 2013 року у відділі літератури іноземними мовами ІФОУНБ ім. І. Франка відбулося відкриття **полички чеської літератури**. Співорганізатором цієї події виступив Чеський культурний центр у Києві, який всебічно репрезентує Чеську Республіку за кордоном. Його робота спрямована на інформування широких верств населення про Чехію, її людей, історію, традиції, мистецтво, літературу. Важливою частиною діяльності Чеського центру є підтримка культури та освіти, проведення різноманітних акцій. Ті, хто вивчає чеську мову, готується до сертифікованого іспиту, хто просто бажає познайомитися із сучасною літературою Чехії докладніше, тепер і в Івано-Франківську мають таку можливість. На відкритті Міністерство культури Чехії презентувало читачам добірку чеської літератури, а це близько 50 видань, які знайомлять із творами сучасних чеських письменників. Привертає увагу й збірка статей Вацлава Гавела, добірка журналів з перекладами прози чеських авторів.

Діяльність міжнародних проектів у бібліотеці дає можливість поповнювати фонди, запроваджувати новачки зарубіжних бібліотек у практику нашої книгозбірні, сприяє знайомству користувачів з роботою бібліотек світу, розвитку міжнародного книгообміну, а також залученню волонтерів до роботи в проектах.

Є. О. Кияниця,

*старший викладач кафедри реклами і зв'язків з громадськістю
Київського університету імені Бориса Грінченка*

РОЛЬ МАСОВОЇ РОБОТИ В АКТИВІЗАЦІЇ МІЖНАРОДНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ БІБЛІОТЕК

В умовах сучасного інформаційного простору міжнародні зв'язки відіграють велику роль в усіх сферах суспільного життя. Бібліотека, своєю чергою, є не лише джерелом отримання необхідної інформації, а й важливою складовою системи соціальних комунікацій, що впливає на становлення та розвиток інформаційної взаємодії на загальнодержавному і міжнародному рівнях.

Донедавна міжнародна діяльність бібліотек України переважно зводилася до міждержавного книгообміну, МБА та інформаційного обміну із закордонними бібліотечними установами; міжнародної кооперації та партнерських відносин у рамках домовленостей, договорів, угод, які сприяли розвитку культурних зв'язків українських установ з провідними бібліотеками і громадськими організаціями інших держав. Отже, можемо зробити висновок, що міжнародна діяльність бібліотек – це переважно підтримка партнерських взаємозв'язків та співпраця між бібліотечними установами різних країн, що забезпечують розвиток світової бібліотечно-інформаційної сфери [1, с. 15]. Однак варто додати, що бібліотечна діяльність не обмежується лише міжнародним співробітництвом, а міжнародні зв'язки налагоджуються за допомогою великої кількості технологій, які застосовує бібліотека для ефективного функціонування в умовах сьогодення. Зупинимося на одній із них – на масовій роботі. Проблеми застосування інституціональних зв'язків, організації масових заходів аналізують у своїх працях А. Зінченко, В. Ільганаєв, Є. Корнєєва, В. Королько, Е. Сідельник, Г. Почепцов та ін. Зазначені автори наголошують на важливості проведення масової роботи у соціокультурних закладах, зокрема в бібліотеках, адже вона сприяє не тільки кількісному збільшенню аудиторії, але й поліпшенню її якісного складу. Завдяки проведенню масових заходів у суспільстві певним чином удосконалюється соціальна взаємодія, яка, своєю чергою, передбачає використання за певними правилами методів і форм, що мають бути узгодженими та доцільними. Саме ці правила є обов'язковими для міжнародних соціальних спільнот і сприяють міжнародній співпраці. Таким чином, масова робота – це один із найдієвіших способів, що дає змогу вплинути на формування інтересів користувачів і соціуму загалом. Її метою є демонстрація привабливості читання та отримання необхідної інформації новими засобами. Масові заходи з використанням різних форм та прийомів допомагають емоційному сприйняттю змісту літературних творів, явищ і подій.

Враховуючи ситуацію, що склалася в нашій країні сьогодні, маємо наголосити на важливості діяльності бібліотечних установ, які застосовують інструменти масової роботи з метою національно-патріотичного виховання суспільства. Патріотичні бесіди, фотовиставки, присвячені подіям на Сході, зустрічі з ветеранами, воїнами АТО, волонтерами сприяють формуванню в громадян проукраїнської позиції. Демонстрація ж такої позиції щодо власної держави на міжнародному рівні буде зміцнювати відносини з країнами, які підтримують Україну в її прагненні до збереження територіальної цілісності та незалежності.

У сучасній професійній літературі натрапляємо на кілька визначень масової роботи бібліотеки. В одному з них **вона трактується як сукупність методів, форм, прийомів усного, наочного, аудіовізуального і комп'ютерного просування літератури в системі бібліотечного обслуговування. Основними методами масової роботи є бібліотечні заходи, які зазвичай зорієнтовані на основні категорії користувачів кожної конкретної бібліотеки.** У контексті такого визначення маємо зацентувати увагу на основних функціях масової роботи:

- просвітницькій (пропаганда духовної спадщини, знань з історії рідної країни тощо);
- культурно-виховній (залучення до літератури, мистецтва);
- інформаційно-комунікаційній (духовне зближення не лише людей з однаковими поглядами, а й інакодумців);
- соціоінтеграційній (адаптація громадян до нових умов життя);
- дозвіллевій (організація салонів, презентацій, цікавих зустрічей).

Актуальність масової роботи полягає в можливості донесення до широких кіл громадськості тієї інформації, якої вони потребують, але з можливістю «вкладення» в неї певних настанов, що формують громадську свідомість. З вимогою актуальності тісно пов'язана оперативність масової роботи. Вона означає не тільки своєчасну постановку актуальних завдань, відгук на значущі події, але й використання мобільних засобів, насамперед, засобів масової комунікації (Інтернет, телебачення, радіо, преса). Зауважимо, що ЗМІ (до них також зараховуємо інтернет-ресурси, які не зареєстровані як засоби масової інформації, але поширюють масову інформацію, текстові та аудіовізуальні твори художньої творчості) можуть

значною мірою впливати на суспільну свідомість. Такий вплив може бути як позитивним, так і негативним. Діяльність бібліотеки має висвітлюватися у засобах масової інформації як засіб формування комфортного морально-психологічного клімату в суспільстві. Отже, організувавши цікаві масові заходи, можна не лише привернути увагу ЗМІ, а й сформувати власні комунікаційні інструменти, такі як корпоративне видання, сторінки в соціальних мережах тощо.

Погоджуємося з висновками Г.М. Швецової-Водки щодо масової роботи бібліотеки: «Організація масової роботи – це не частина діяльності бібліотеки, це замкнений потужний процес підготовки, організації, впровадження і донесення до споживачів соціально-культурного продукту, який виробляє бібліотечна установа» [2, с. 8]. Водночас зазначимо, що комплексно розглядаючи масову роботу, не можна не згадати про такі PR-технології, як робота зі ЗМІ, формування та керування іміджем, корпоративні комунікації. Пропонуємо рекомендовану тематику масових заходів з формування іміджу бібліотеки: «Електронні послуги для жителів громади»; «Бібліотечна електронна звітність – швидко, вигідно, зручно»; «Публічні бібліотеки як центри інформування громадськості з питань європейської інтеграції»; «Сучасні форми діяльності бібліотек – складова частина успішного розвитку»; «Інтеграція у віртуальний простір як складова частина успіху сучасної бібліотеки»; «Можливості Інтернету для повного і якісного задоволення інформаційних потреб сучасних користувачів» тощо.

Інформаційні звіти центральних бібліотечних систем свідчать про активізацію пошуку нових форм масової роботи, розширення її тематичного діапазону тощо. Ефективними формами масової роботи бібліотек стали: дні краєзнавства, краєзнавчі читання, презентації нової літератури, зустрічі з цікавими особистостями, книжкові виставки, виставки-експозиції, виставки-панорами з різноманітної тематики, на яких представлена не тільки література, а й вироби народних умільців та предмети історико-етнографічного характеру.

Попри проблеми, що існують у сучасному суспільстві, бібліотеки були і залишаються дуже важливими осередками вивчення історії своєї країни, свого краю. Правова держава, яка прагне інтегруватися до міжнародної спільноти, починається з громадянина, який знає, розуміє і поважає закони своєї країни, а саме бібліотека забезпечує вільний доступ кожної людини до правової інформації, тим самим сприяючи розбудові демократичного громадянського суспільства. В умовах становлення України як суверенної і незалежної правової держави особливо важливого значення набуває виховання у суспільстві правової, економічної, політичної культури. Така просвітницька діяльність має органічно поєднуватися з реальними подіями, щоб кожен учасник масового заходу відчув нерозривний зв'язок з іншими членами спільноти, а також відповідальність перед державою, громадянином якої він є. Для забезпечення реалізації не тільки правових, але й інших просвітницьких програм бібліотека має стати посередником між професіоналами окремої сфери (юристами, фінансистами та ін.) і цільовими групами, що потребують певної інформації. Щоб користувачі могли краще орієнтуватися в необхідній інформації, бібліотека може запроваджувати відкриті тематичні лекторії, такі як: «Державне регулювання», «Місцеве самоврядування», «Система органів юстиції», «Права жінок», «Виборче право», «Гендерна політика» та інші.

Отже, можемо зробити висновок, що сучасна бібліотека, діяльність якої спрямована на міжнародну співпрацю, — це не тільки сховище документів, а й інформаційний, культурний, просвітницький центр, що повинен задовольняти потреби суспільства в соціально-культурних продуктах та послугах. Масова робота бібліотечних фахівців, а саме підготовка, популяризація і розповсюдження інформаційних матеріалів, співпраця з медіа, налагодження довгострокових партнерських відносин з видавничими і книгорозповсюджувальними установами України, є одним із пріоритетних напрямів діяльності бібліотеки, без якого неможливі взаєморозуміння та співпраця на загальнодержавному і міжнародному рівнях.

Список використаних джерел:

1. Ніколаєв Д. В. Міжнародна взаємодія бібліотек у сучасних умовах розширення єдиного інформаційного простору // Вісник. – 2012. – Вип. 35.

2. Швецова Г. М. Документ і книга в системі соціальних комунікацій : автореф. дис. ... д-ра іст. наук : 07.00.08 / Галина Миколаївна Швецова ; НАН України, Нац. б - ка України ім. В. І. Вернадського. – Київ : [б. в.], 2002. – 32 с.
3. Олзоева Г. Массовая работа библиотек : учеб. пособие / Г. Олзоева. – М. : Либерей-Библинформ, 2006. – 120 с.
4. Жук М. Візитна картка бібліотеки, або Масова робота в бібліотеці, традиції та новації / М. Жук ; Віньковецька ЦРБ. – Віньківці, 2012. – 24 с.
5. Кисловская Г.А. Международная деятельность как фактор развития библиотечно-информационного пространства // Вестн. БАН. – 2007. – № 1. – С. 62-65.
6. Ярошенко Т. Україна у Світовій цифровій бібліотеці: будуємо глобальне партнерство / Тетяна Ярошенко // Бібл. форум України. – 2010. – № 3. – С. 29–30.

О.М. Кірішева,
вчений секретар

Національної наукової медичної бібліотеки України

ЯКЕ МАЙБУТНЄ УКРАЇНСЬКИХ БІБЛІОТЕК? ВЧИМОСЯ ОРГАНІЗАЦІЇ БІБЛІОТЕЧНОЇ СПРАВИ У КОЛЕГ ІЗ БІЛОРУСІ ТА КРАЇН БАЛТІЇ

Сьогодні в Україні діє розвинена бібліотечна мережа. На сторожі її інтересів стоїть потужна організація – Українська бібліотечна асоціація. Вона є тією рушійною силою, яка дійсно має можливість змінювати бібліотеки країни на краще. Останній рік показав, що Україна вийшла на європейський шлях розвитку.

У 2016 році відзначається 70-річчя Організації Об'єднаних Націй з питань освіти, науки і культури (скорочено ЮНЕСКО – United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization, UNESCO) – міжнародної організації, яка за співпраці своїх членів-держав у галузі освіти, науки, культури сприяє ліквідації неписьменності, підготовці національних кадрів, розвитку національної культури, охороні пам'яток культури тощо. Наразі ЮНЕСКО об'єднує 195 держав – членів Організації. Серед різноманіття оголошених ООН десятиліть цікавим для нас є десятиліття 2013–2022 рр. – Міжнародне десятиліття зближення культур.

Враховуючи багатогранність культурного та природного багатства України, здійснюється активна робота щодо збільшення представленості визначних українських пам'яток у Списку всесвітньої спадщини. До Списку входять сім українських культурно-архітектурних та природних перлин. Україна підтримує тісні робочі контакти з Центром всесвітньої спадщини ЮНЕСКО, зокрема у контексті використання і збереження включених до Списку всесвітньої спадщини українських об'єктів, що мають виняткову цінність. Ось уже понад 15 років у рамках ЮНЕСКО працює унікальна міжнародна програма «Пам'ять світу», яка дає можливість зібрати воедино найбільш значущу для людства документальну спадщину. У 1992 році Кабінет Міністрів України затвердив відповідне «Положення про Державний реєстр національної культурної спадщини», що ставив за мету облік об'єктів матеріальної і духовної культури виняткової історичної, наукової, художньої або іншої культурної цінності, які мають важливе значення для українського народу і визначають його внесок у світову культурну спадщину. Через сім років було прийнято і затверджено «Програму збереження бібліотечних та архівних фондів на 2000–2005 рр.» у рамках програми «Пам'ять світу». Відтоді Україна почала займатися своїм золотим документальним фондом.

За свою 85-річну історію Національна наукова медична бібліотека України стала справжньою духовною скарбницею, найбільшою медичною книгозбірнею держави. Ресурсна база ННМБУ – розгалужена система фондів медико-біологічного спрямування (основний фонд, депозитарного зберігання, обмінний, спеціалізовані фонди, бази даних, Internet-ресурси). Книжкові

зібрання бібліотеки, серед яких багато рідкісних та раритетних видань XVI-XVIII століть, – складова національної культурної спадщини країни. Бібліотека накопичила унікальну колекцію творів медиків античного світу, епох Відродження та Просвітництва. Її півтора мільйонні документальні фонди являють собою унікальне зібрання творів друку. Серед них: фонди рідкісних, цінних та раритетних видань, які відображають розвиток світової медицини XVI-XIX ст. (близько 20 000 одиниць зберігання); колекції відомих вітчизняних учених-медиків; фонд медичної україніки.

Гордістю бібліотеки є раритетні видання медиків античного світу та епохи Відродження: Гіппократа, Клавдія Галена, Андреаса Везалія, Вільяма Гарвея та інших.

У фонді зберігаються книги XVIII-XIX ст. відомих зарубіжних та російських учених-медиків: Луї Пастера, Роберта Коха, Теодора Більбота, Рудольфа Вірхова, М.Я. Мудрова, М.І. Пирогова, С.П. Боткіна, О.І. Павлова та ін.; твори видатних українських учених-медиків Д.С. Самойловича, В.О. Караваєва, Є.Й. Мухіна та ін., серед яких є багато прижиттєвих видань авторів. На багатьох книгах є власноручні дарчі написи, екслібриси.

Великою науковою цінністю є подаровані бібліотеці книжкові колекції відомих українських учених-медиків: В.А. Барабоя, В.О. Беліцера, Л.В. Громашевського, Л.А. Зарицького, Г.Ф. Писемського, Я.П. Фрумкіна, П.Л. Шупика, Ю.М. Квітницького-Рижова та інших. Наразі бібліотека володіє 32 колекціями.

Особливу увагу ННМБУ приділяє формуванню фондів національної книги, створює унікальний фонд «Медична україніка», де зібрано книги з автографами найвідоміших медиків-сучасників: М.М. Амосова, династії Попових та інших.

Усі книжкові пам'ятки бібліотеки підлягають включенню до Державного реєстру національного культурного надбання України, а деякі з перлин світової науки – до Всесвітнього опису програми ЮНЕСКО під назвою «Пам'ять України» з правом використання емблеми «Пам'ять світу».

У 2015 році, з нагоди 85-річчя Національної наукової медичної бібліотеки України, зусиллями її фахівців було підготовлене та вийшло друком подарункове видання «Віки живуть в старому фоліанті. Скарби медичної думки», куди увійшли перлини друку, що прикрашають фонди бібліотеки. Таким чином, бібліотека долучається до збереження та популяризації культурного надбання країни. Володіючи такими скарбами, Україна неодмінно посяде гідне місце у вінку європейських держав.

У багатьох країнах питанням розвитку культури та популяризації читання присвячується велика увага. Розглянемо кілька прикладів розвитку бібліотечної справи у наших добрих сусідів – Білорусі та країн Балтії.

28 грудня 2015 року Президент Республіки Білорусь Олександр Лукашенко підписав Указ № 522 «Аб аб'яўленні 2016 года Годам культуры». Президент Білорусі завжди опікується бібліотечною справою своєї держави. Згідно з його указом у 2002 році розпочалося будівництво нового, спеціально спроектованого, приміщення для бібліотеки.

Нова будівля була здана в експлуатацію 16 червня 2006 року. Будівля бібліотеки є однією з найбільших у світі. Форма будівлі символізує цінність знань та нескінченність пізнавального світу. Національна бібліотека Білорусі – найбільша наукова бібліотека країни, провідний бібліотечно-інформаційний, соціокультурний та соціополітичний центр Білорусі. Її документальний фонд нараховує понад 8,3 млн одиниць

зберігання.

Не тільки в Білорусі будують нові приміщення для бібліотек. У 2008 році в Ризі розпочалося будівництво нової споруди досить незвичної форми для розміщення Національної бібліотеки Латвії. Будівля має назву "Замок свігла". Нове приміщення бібліотеки було побудовано за проектом всесвітньо відомого архітектора Гунара Биркертса і відкрито в 2014 році. Бібліотека розташована на березі річки Даугави, і з її вікон відкривається чудовий вид на старовинні будинки Риги.

Латвійська національна бібліотека – це сучасний інформаційно-культурний центр, який нараховує понад 4 млн одиниць зберігання. Тут можна відвідати читальні зали різної тематики – з книгами, періодикою, аудіо- та відеозаписами і рідкісними виданнями. Для публічного огляду в бібліотеці відкрито «Шафа дайн» – зібрання латиських народних пісень, пам'ятник культури світового значення, який включений до списку об'єктів культурної спадщини ЮНЕСКО "Пам'ять світу". Бібліотека є центром теоретичних досліджень і практичних аналізів діяльності латвійських бібліотек. Діє масивний зведений каталог «Стародруки в Латвії 1525–1855», опублікований в Ризі у 1999 році. Національна бібліотека Латвії підтримує активне співробітництво з міжнародними організаціями за кордоном з метою просування культурної спадщини Латвії.

12 лютого 2016 року Президент Литви Даля Грибаускайте оголосила про початок Року бібліотек в Литві. Ця подія відбулась у Вільнюському університеті. Девізом року в Литві є «Сильні бібліотеки – сильне суспільство». Литовська національна бібліотека імені Мартінаса Мажвідаса є державним універсальним сховищем литовських і зарубіжних документів та національним архівним фондом опублікованих у Литві документів. Виконує функції парламентської бібліотеки, депозитної бібліотеки Європейського Союзу, Світового банку, МАГАТЕ (International Atomic Energy Agency) та ряду інших міжнародних організацій. Її фонд нараховує близько 7 млн одиниць зберігання. За інформацією Baltnews, у Литві нараховується понад 2 тис. 500 бібліотек. У їх фондах зберігається понад 107 млн книг.

Маємо надію, що і в нашій країні питання розвитку бібліотек знайде підтримку на рівні державної влади, й українські бібліотеки перетворяться на сучасні інформаційно-освітні центри. Перші кроки на шляху реформування бібліотечної галузі зроблено. У березні 2016 року уряд затвердив стратегію розвитку бібліотечної справи в Україні до 2025 року «Якісні зміни бібліотек задля забезпечення сталого розвитку України», головна мета якої – перетворити бібліотеки з непопулярних інституцій на дружній та комфортний простір. До розробки цього документа долучилася значна кількість провідних бібліотечних організацій та Українська бібліотечна асоціація. Стратегію було опрацьовано на VI Львівському бібліотечному форумі «Бібліотек@ стратегія розвитку», який проходив у вересні 2015 року. Віце-прем'єр-міністр – Міністр культури В'ячеслав Кириленко презентував Стратегію розвитку бібліотечної справи в Україні до 2025 року «Якісні зміни бібліотек задля забезпечення сталого розвитку України» під час засідання Уряду, яке відбулося 23 березня 2016 року. Віце-прем'єр-міністр зупинився на аналізі сучасного стану бібліотечної справи в Україні, який включає в себе Стратегія, та виокремив головні проблеми розвитку бібліотечної сфери: «Головна проблема бібліотечної мережі – це неефективне використання її потенціалу. Бібліотека має бути соціальною інституцією. В європейському світі і в США, і в нашій країні бібліотеки – це заклади, які часто відвідують найменш забезпечені верстви населення. Тому концепція соціального простору, коли бібліотека надає послуги, і головним чином безкоштовні послуги, повинна бути домінуюча, і це, в першу чергу, передбачає створення інтегрованої мережі бібліотек і перегляду, частково, функціональних можливостей для цих бібліотек. Крім того, ми повинні розширювати перелік інших послуг, які зараз бібліотеки надавати не можуть. Для цього потрібні зміни урядових рішень, які також передбачаються концепцією». Окремо він зупинився

на стратегічних напрямках та завданнях розвитку бібліотечної справи до 2025 року: «Нашим завданням є удосконалення нормативно-правової бази. Далі у плані дій перелік документів, які ми маємо ухвалити. І результатом цього має бути створення нової архітектури інтегрованої бібліотечної системи на принципах універсального доступу».

План дій щодо реалізації Стратегії передбачає короткострокову (2016-2017), середньострокову (2018-2020) та довгострокову перспективи (2021-2025). «Короткостроковий план містить не всі, але головні рішення Уряду, які ми повинні ухвалити, міжнародні конвенції, до яких необхідно приєднатися, і ключове рішення Кабміну, яке має бути, – ухвалення Положення про інтегровану бібліотечну систему України», – відзначив В'ячеслав Кириленко.

Сподіваємося, що невдовзі і в Україні почнуть будувати нові, сучасні приміщення для бібліотек, а питанням розвитку культури та збереження культурної спадщини приділятиметься належна увага.

Т.Ф. Коляда-Березовська,
*кандидат філологічних наук,
доцент кафедри документознавства
та інформаційної діяльності гуманітарного факультету
Одеського національного політехнічного університету*

БІБЛІОТЕЧНО-ІНФОРМАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ У СПЕКТРІ ДІАЛОВОЇ КОМУНІКАЦІЇ

Створення глобального інформаційного простору характеризується зростанням інфокомунікацій. Доступ до світових інформаційних ресурсів забезпечує задоволення інформаційних потреб суспільства в інфопродуктах та послугах, а отже – уможливорює максимально ефективну взаємодію людей. Втім, рівень інформатизації українського суспільства та урахування національної специфіки розвитку зумовлюють об'єктивну потребу в підготовці фахівців-документознавців, аналітиків документної інформації, інфоменеджерів, професійна компетенція яких відповідає кваліфікаційним вимогам відповідно до нової назви спеціальності: 029 - «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа» (ІнБіАрС) та в її межах – спеціалізації «Документознавство та інформаційна діяльність».

У контексті міжнародної інформаційної співпраці орієнтиром для документно-інформаційної освіти в Україні були і залишаються основоположні міжнародні акти – програми, рекомендації, резолюції ЮНЕСКО, пов'язані з інформацією, комунікацією та інформаційно-комунікаційними технологіями, зокрема базове визначення інформаційних технологій як комплексу взаємозалежних наукових, технологічних, інженерних дисциплін, що вивчають методи ефективної організації праці людей, зайнятих обробкою і зберіганням інформації.

Загальновизнаною характеристикою сьогодення є те, що молодь, студентська аудиторія, активно користуючись інформаційними технологіями, електронними інформаційними продуктами й послугами, має високий рівень вимог до їх якості. Тому як для бібліотечно-інформаційних центрів – сучасних бібліотек, – так і для ВНЗ, що здійснюють підготовку за спеціальністю ІнБіАрС, стратегічне завдання полягає в тому, щоб бути інструментом формування особистостей, діяльність яких спрямована на координування соціальної комунікації у глобалізованому світі, сприяє реалізації нових принципів створення, обробки, поширення та використання інформації. Це означає увагу до бібліотечних інновацій, які скеровані на те, щоб зацікавити і залучити до новітніх форм роботи і надання інформаційних послуг [1, 162]. За таких умов ще більш відчутною стає *актуальність проблеми* підготовки професіоналів документно-інформаційної, інформаційно-комунікаційної сфери діяльності на платформі *діалогової комунікації*, соціального партнерства, крос-культурної взаємодії.

Зазначимо, що сьогодні дослідники особливого значення надають комунікативним практикам, які вважаються ключовим фактором становлення гармонійної культурної єдності

суспільства. Вирішальна роль при цьому відводиться такому інтегруючому елементу соціальної взаємодії, як *діалог* в його багатоаспектному трактуванні: від «соціального партнерства», «міжнародного співробітництва», «крос-культурної комунікації» до «діалогу культур». Складність поняття у тому, що в ньому інтегровані різні фактори і процеси, через що воно є багатограним сплетінням певних аспектів комунікативного контексту. Когнітивна структура терміна «діалогова комунікація» розглядається з різних методологічних позицій: наукове обґрунтування його фундаментальних категорій, визначення способів, стилю і смислового наповнення. Втім, різні підходи не тільки не виключають один одного, але є комплементарним дослідженням різних сторін одного й того ж процесу, тобто застосовуються для усвідомленого осягнення дефініції. Отже, діалогова комунікація – це створення і підтримка стабільності та консенсусу соціокультурного співтовариства [2; 567]. Сприяти формуванню такого соціокультурного співтовариства, соціуму взагалі – місія бібліотек, які розглядаються як один з базових елементів світової інформаційної інфраструктури, як центри знань та інформації про сучасний світ, створений людством згідно з його потенціалом сприйняття реальності. Плюралізм цього світу і неоднозначність людського пояснення його характеристик є фактом життя: неоднакові інтереси, відмінності у виборі об'єктів вивчення та визначенні їх цінності, неоднозначність думок, ідей та уявлень. За різних обставин комунікантам доводиться шукати нові ресурси і способи для гармонізації своїх інтересів. Здатність реалізовувати комунікативний потенціал складає поняття комунікативної компетенції. Будучи важливою складовою комунікативного процесу, вона сприяє побудові нової реальності, більш змістовної й глибокої, заснованої на почутті відповідальності та співучасті. Бажання дійти взаєморозуміння, спільний інтерес породжують творчу енергію і приводять до конструктивних результатів. У такий спосіб створюється контекст консенсусу, в якому дії кожного учасника узгоджуються з діями партнера.

Існує визначення комунікації, в якому значення цього терміна трактується як *досвід діалогу з іншими* (the experience of a dialog with others) [3; 28]. У цьому процесі завжди беруть участь дві сторони, справжня комунікація – це процес двосторонній, *діалогічний*. Контекст його здійснення опосередкований різними факторами – культурою, історією, ситуацією, обставинами і багатьма іншими умовами. Але базовою формою комунікації [4] визнається взаємодія двох комунікантів, що вступають у більш-менш *збалансований діалог*. Отже, діалогова комунікація передбачає спільну участь, уміння визначити загальні координати інтересів і спільно виробити узгоджену точку зору [5; 251].

Логічно, що, враховуючи вищесказане, одним із вимірів діяльності бібліотечно-інформаційних центрів і вишів, що мають в своїх структурах випускні кафедри документно-інформаційного, соціокомунікаційного профілів, слід вважати соціальне партнерство як формат діалогової комунікації. У цьому контексті кафедра документознавства та інформаційної діяльності гуманітарного факультету Одеського національного політехнічного університету ключову роль у підготовці документознавців (за спеціальністю ІнБіАрС) відводить технології партнерства в освіті, яку розуміємо саме як діалогову комунікацію, тобто професійно-комунікативну взаємодію зацікавлених партнерів, що скерована на максимальне координування інтересів учасників цього процесу щодо підготовки конкурентоспроможних фахівців як для задоволення потреб галузі, так і соціуму в цілому.

Діалог «Бібліотека – ВНЗ» реалізується впродовж багатьох десятиліть, але тільки останнім часом ця взаємодія дає можливість удосконалювати й уточнювати основні аспекти побудови такої професійної співпраці, яка сприятиме розвитку документознавчої підготовки, випуску конкурентоспроможних фахівців інформаційної сфери діяльності. Декілька прикладів партнерської діяльності кафедри ДІД, що готує за спеціальністю ІнБіАрС, та наукових бібліотек Одеси (Обласної універсальної наукової бібліотеки імені М. Грушевського та Одеської національної наукової бібліотеки). Перш за все, це стосується реалізації Концепції державної політики в сфері інформування та налагодження комунікацій з громадськістю з питань

європейської інтеграції до 2017 року. Спільні заходи щодо підвищення рівня поінформованості студентської молоді й громадян взагалі про європейський вибір держави:

- презентації, огляди, дискусії, покликані пропагувати документи євроінтеграційної тематики (приміром, найбільш складним і таким, що викликав активну зацікавленість студентської аудиторії у 2015 році, можна назвати "літературну подорож" «Європейські письменники в українських перекладах»),

- автограф-сесія письменника та публіциста Юрія Шеляженка «Свобода людства»;

- «круглі столи», зокрема «Національна книга України: розвиток взаємин *Письменник–Читач–Бібліотека–Ринок* – стихія непорозумінь чи єдність інтересів?»;

- інформаційно-просвітницькі заходи в рамках Загальноукраїнської кампанії «Толерантність як шлях до Європи» тощо.

Таким чином, діалогова комунікація, по-перше, – це вплив на вибір партнерами певних когнітивно-комунікативних стратегій, обрання партнерами способів обміну інформацією, а також можливість впливати на розробку стратегічних сценаріїв ситуаційної взаємодії, по-друге, діалогова комунікація – це основа діяльності бібліотек і фахівців документно-інформаційного профілю, формат донесення інформації, налагодження та зміцнення міжрегіонального співробітництва, поліпшення міждержавного клімату, засіб ліквідації диспропорцій в економічному і соціальному розвитку для досягнення європейських стандартів життя.

Список використаних джерел:

1. Коляда-Березовська Т.Ф. Культура – інформація – освіта : партнерство вишів та бібліотечно-інформаційних центрів // Аркадія. – 2016. – № 1 (46). – С. 160-165. – Режим доступу : [http://storage.library.opu.ua/online/periodic/a-1\(46\)2016/32.pdf](http://storage.library.opu.ua/online/periodic/a-1(46)2016/32.pdf)

2. Коляда С.І. Концептуальні основи процесу діалогової комунікації // Інформаційна освіта та професійно-комунікативні технології XXI століття : зб. матеріалів VIII Міжнар. наук.-практ. конф., Одеса, 10-12 верес. 2015 р. – Одеса, 2015. – С. 567-572.

3. Fisher W. Human Communication as Narration : Toward the Philosophy of Reason, Value and Action / Fisher Walter. – Columbia University of South. Carolina Press, 1987. – 297 p.

4. Silverstone R. Media and Morality: on the Rise of the Mediapolis / Silverstone Roger. – Polity Press, 2006. – 224 p.

5. Luhmann N. What is Communication? Rhodos Sarret (tr.) // Communication Theory. – 1992. – Vol.2, issue 3. – P. 251-259.

О.А. Кордонюк,
*ведущий библиотекарь Херсонской областной
универсальной научной библиотеки им. Олеса Гончара,
Координатор проекта «Язык. Культура. Германия»
Гете-Института в Украине*

ПЛОДОТВОРНОЕ СОТРУДНИЧЕСТВО

Херсонская областная универсальная научная библиотека им. Олеса Гончара идет в ногу со временем и уже давно является культурным и интеллектуальным центром Херсона и области. В библиотеке действуют клубы по интересам и проходят всевозможные культурные и научные мероприятия, объединяющие людей разных возрастов, интересов и социальных статусов. Восемь лет мы являемся партнером проекта «Язык. Культура. Германия» Гете-Института в Украине и в рамках партнерской работы реализуем многие цели и задачи этой международной организации: популяризируем немецкий язык и литературу; проводим тематические мероприятия для школьников, студентов и более взрослой аудитории; на базе библиотеки пять лет работает клуб по изучению немецкого языка. Но вся эта деятельность не была бы столь насыщенной и объемной без сотрудничества с городским немецким культурным центром, руководит которым Лариса Дворникова. В сфере наших партнерских отношений много совместных проектов – как учебных, так и страноведческого направления. Являясь многолетним и надежным партнером проекта библиотеки Гете-Института в Украине, мы владеем богатым ресурсным фондом на немецком языке по всем отраслям знаний и имеем право принимать индивидуальные заказы на литературу от читателей. Основным спросом пользуются учебники немецкого языка разных уровней и методические пособия для преподавателей. Учителя и преподаватели вузов и есть наши основные пользователи фонда. Четыре раза в год на базе нашей библиотеки проходят семинары для преподавателей немецкого языка, на которых они знакомятся с учебниками и новыми технологиями его преподавания. Все понимают, что лучше всего изучать язык в общении с его носителями, поэтому мы приглашаем на семинары языкового ассистента Гете-Института, который работает в городе по приглашению немецкого центра. Наша библиотека – место встречи и знакомства учителей с языковым ассистентом, здесь они могут обсудить планы совместных мероприятий, уроков и всевозможных кружков, работающих в школах. Очень часто координатор работы проекта в библиотеке проводит уроки на различные темы в паре с языковым ассистентом. Например, совместно с Таней Кулов, языковым ассистентом Гете-Института, были организованы и проведены уроки по темам: «Выбор профессии» – в школе с углубленным изучением иностранных языков № 57, «Мое любимое блюдо» – в учебно-воспитательном комплексе № 56.

В совместной работе нашей библиотеки и городского центра немецкой культуры есть еще один важный аспект – это знакомство с немецкоязычными странами, их культурой, традициями и историей. Йоханнес Грютцнер, работавший в центре в прошлом учебном году, активно работал в паре с координатором проекта нашей библиотеки и провел множество уроков и мероприятий по теме страноведение в УВК № 56 и в 10-11-х классах с углубленным изучением иностранных языков Херсонского областного лицея. К тому же, это не только уроки, но и языковые игры и конкурсы. На базе библиотеки мы провели

праздничное мероприятие, посвященное Рождеству: Йоханнес рассказал об обычаях его празднования в Германии, мы пели немецкие народные песни и пробовали немецкие сладости.

В мае 2016 года в стенах нашей библиотеки прошел первый праздник немецкой сказки из цикла «Сказочная Германия», который планируется проводить ежегодно. Темой первой встречи стал великий выдумщик и обманщик барон Мюнхгаузен. Специально для этого мероприятия были заказаны именные блокноты и ручки в подарок всем участникам и гостям праздника – студентам кафедры практического перевода Херсонского национального технического университета (ХНТУ), членам

клуба «Легко изучать такой сложный немецкий», действующего на базе нашей библиотеки, а также активистам Центра немецкой культуры. Это был праздник юмора, хорошего настроения и неумейной фантазии всех участников. Не менее интересным и познавательным является еще один совместный проект «Музыка танца в живописи», посвященный классической и народной музыке и танцу. В центре внимания – художники, на картинах которых изображены танцующие. Этот праздник музыки и танца по традиции проводится для студентов кафедры практического перевода ХНТУ, членов клуба «Легко изучать такой сложный немецкий» и этнических немцев Херсонской области, которые приезжают в Херсон для участия в нашем мероприятии. Все участники получили именные календари и ручки в подарок.

К сожалению, в истории немецкого народа, есть трагические страницы. 2016 год – 75-летие депортации этнических немцев с территории современной Украины в Сибирь и Казахстан. Этой дате было посвящено мероприятие, которое мы провели вместе с городским центром и молодежным партнерским центром. В холле библиотеки была организована экспозиция картин, посвященная этой теме. Эта передвижная выставка, до приезда в нашу библиотеку, побывала в галереях Берлина, Вены, Одессы и Львова. Выставку картин могли посетить все желающие.

Информация о нашей совместной работе постоянно популяризируется на радио, телевидении и в прессе. Вместе с Таней Кулов, языковым ассистентом, была организована и проведена экскурсия на немецком языке по залам Херсонского художественного музея им. А.А. Шовкуненко. Материалы об экскурсии были напечатаны в журнале «Немецкий язык в школе».

У нас большие планы на будущее – это и просветительская работа с учителями, и проведение совместных социокультурных мероприятий. Проектов много, и мы надеемся, что наше сотрудничество будет таким же плодотворным, как и прежде.

Л.А. Лугова,
директор Львівської обласної бібліотеки для дітей,
Н.С. Кіндрись,
заступник директора Львівської обласної бібліотеки для дітей

НАПРЯМ – ІНТЕГРАЦІЯ: ПРОЕКТИ МІЖНАРОДНОЇ СПІВПРАЦІ ЛЬВІВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ БІБЛІОТЕКИ ДЛЯ ДІТЕЙ

На початку 1990-х років українські бібліотеки отримали можливість налагодити контакти зі своїми зарубіжними колегами. Першими активно запрацювали найбільші наукові бібліотеки, налагодивши співробітництво в науково-дослідній галузі та обмін інформацією щодо зібрань і колекцій зі своїх фондів. Для публічних бібліотек регіонів також з'явилася можливість встановлення різноманітних контактів. Впровадження інформаційних технологій в роботу бібліотек відчинило всі двері, відкрило доступ до раніше недоступного, створило нові сервіси для користувачів, зблизило між собою бібліотеки, дало їм можливість знайомитися, безперешкодно спілкуватися, налагоджувати партнерські взаємини, реалізовувати спільні проекти. До Вашої уваги - співпраця Львівської обласної бібліотеки для дітей з бібліотеками та бібліотечними асоціаціями Польщі та інших країн Європи.

На жаль, міжнародне співробітництво саме публічних бібліотек розвивається не дуже активно. Наша бібліотека – скоріше виняток. Близькість до кордону, подолання мовних бар'єрів, особисті контакти та дружба – ось фактори, які впливають на активне львівсько-польське спілкування. Наша дружба з бібліотеками Польщі триває вже другий десяток років. Створена та успішно діє Програма міжнародного партнерства «Україна – Польща: книжковий міст». Ось її історія:

Першим польським партнером і другом для нас стала Польська спілка бібліотек (PZB) на чолі з її президентом, паном Яном Краєвським. Від 2002 року наша бібліотека є учасником щорічних конференцій PZB:

- Вересень 2002 р. – участь у міжнародній конференції “Дитяча бібліотека в міжнародній системі освіти та інформації”, м. Цехочінек, Польща.
- Вересень 2004 р. – Міжнародна конференція “Роль бібліотек у створенні і розвитку самосвідомості локальних культурних груп. Культурний регіоналізм”, м. Лодзь, Польща. Доповідь “Книжкові мости до Європи”.
- Жовтень 2005 р. – Міжнародна конференція “Напрями розвитку публічних бібліотек сіл і малих міст”, м. Закопане, Польща.
- У вересні 2007 року у м. Любліні відбулася I польсько-українська Міжнародна конференція «Освітньо-культурна діяльність публічних бібліотек Польщі і України на допомогу місцевим громадам у 1996 – 2006 рр.», на якій були присутні 12 бібліотекарів – членів УБА з різних регіонів України. Конференція була організована Польською спілкою бібліотек і УБА. Наші доповіді зацікавили та були відзначені польськими колегами, адже це була перша масштабна зустріч представників професійних спільнот двох країн і вона допомогла пізнати один одного, почути про напруження різних бібліотек та налагодити нові професійні контакти. Львівська обласна бібліотека для дітей мала честь виступати співорганізатором конференції з української сторони. 18 листопада 2008 року був підписаний договір про співпрацю між УБА і PZB, і з того часу наші професійні асоціації тісно та досить активно контактують. Щороку члени УБА виступають на конференціях у Польщі, а польські колеги розповідають про свої інновації у нас. Постійним учасником цих конференцій є також Львівська обласна бібліотека для дітей, яка за роки тісної співпраці стала членом PZB (єдина з українських бібліотек), а її директор – почесним членом спілки.

Налагоджено також професійні контакти з SBP – Асоціацією польських бібліотекарів – найстарішим професійним об'єднанням бібліотекарів у Польщі, Польським інститутом книжки у Кракові, Фондацією розвитку інформаційного суспільства у Варшаві та Бюро фестивалів у Вроцлаві. Завдяки співпраці з цими престижними культурними інституціями, нашим

бібліотекарям вдалося побувати на Всепольському конгресі бібліотек «Відкривай різноманітність», Краківському книжковому ярмарку, знаменитому семінарі «Бібліотека Нова», інавгурації Вроцлава як Світової столиці культури та Європейської столиці книжки, познайомитися з колегами, побувати в найкращих бібліотеках Польщі.

А бібліотеки в Польщі гарні. Сучасні, активні, інноваційні. Співпраця з деякими сприяла реалізації довготривалих проектів та переросла у справжню дружбу. Ось адреси нашої дружби-пшиязні:

Публічна бібліотека міста Кросно, Підкарпатське воєводство.

Кілька років тому наша бібліотека брала участь у міжнародному проекті Кросненської бібліотеки «Виховання полікультурної свідомості через дитячу книгу в публічних бібліотеках Карпатського єврорегіону», саме тоді й народилася ідея співпраці. Далі до нас з візитом приїхала директор публічної бібліотеки Кросно п. Тереза Лесняк, саме тоді була підписана угода про співпрацю і розпочалася реалізація польсько-українського проекту **«Головні ролі бібліотеки»**, перший етап якого називався **«В головній ролі - книга»**. Результатом стало проведення конкурсу малюнків, фестивалю літературних бібліотечних театрів, міжнародної конференції, публікація збірки матеріалів, видання бібліографічного покажчика «Серця, віддані дітям», присвяченого видатним педагогам Янушу Корчаку і Василю Сухомлинському, дарування книжок та поїздка читачів нашої бібліотеки-учасників літературного театру «Маска» до Кросно, де вони виступили перед глядачами та познайомилися зі своїми польськими ровесниками. Другий етап проекту, **«В головній ролі – читач»**, був присвячений обговоренню проблем залучення дітей до читання і проходив уже у Львові. Він включав міжнародну конференцію «Дитина читає...», яка познайомила бібліотекарів України з дослідниками дитячої літератури, бібліотекарями, критиками з Німеччини, Італії, Естонії, Латвії, Литви, Польщі, Росії, українсько-польський семінар «В головній ролі – читач», участь у якому взяли бібліотекарі Львівщини і Підкарпатського воєводства, інтерактивну вікторину для читачів Львова та Кросно «Що ти знаєш про сусідів?», конкурс есе «Бібліотека як вікно у світ» та інші акції.

Підсумком проекту «Головні ролі бібліотеки» став міжнародний семінар **«В головній ролі – бібліотекар»**, на якому бібліотекарі Польщі та Львівщини обговорювали питання бібліотечної етики, розповідали про впровадження авторських програм і проектів, обмінювалися ідеями та брали участь у тренінгах.

2013 року з ініціативи нашої бібліотеки було започатковано партнерський **Інтернет-проект «Бібліородзинки. 365»**. Партнерами стали Херсонська обласна бібліотека для дітей та Публічна бібліотека Кросно. 365 днів, день за днем, кожна з бібліотек-учасниць проекту за допомогою однієї світліни ілюструвала життя своєї бібліотеки цікавинками – «родзинками». Проект «Бібліородзинки. 365» – перший в Україні – дозволив українським бібліотекам долучитися до всесвітнього руху «Бібліотеки-сестри», ініційованого IFLA. В ньому беруть участь понад 100 бібліотек з 43 країн світу.

Наступна адреса – місто Вроцлав, Міська публічна бібліотека. Шостий рік поспіль разом з вроцлавськими колегами ми проводимо міжнародну літературну акцію «Чарівна ніч в бібліотеці». Організатори – Генеральне консульство Республіки Польща у Львові, влада Вроцлава, Вроцлавська міська публічна бібліотека та Львівська обласна бібліотека для дітей. Нічні відвідувачі бібліотеки – учні шкіл з польською мовою навчання Львова та області, а гості свята – найвідоміші польські письменники, ілюстратори книг та музикознавці, які творять для дітей. Завдяки «Чарівній ночі...» в нашій бібліотеці побували найвидатніші письменники Польщі, тому нам заздрять навіть польські бібліотекарі.

Тісні зв'язки пов'язують нас із містом Торунь, де відбуваються щорічні конференції PZB, а в рамках бібліотерапевтичного проекту «Ковчег» двоє працівників бібліотеки пройшли стажування з бібліотерапевтичної діяльності у Торунському університеті ім. Миколая Коперніка, в однієї з найавторитетніших польських бібліотерапевтів – професора Броніслави Вознічки-Парузель.

Наші проекти співпраці давно перейшли на якісно новий рівень: не тільки ми, бібліотекарі, беремо участь у міжнародних семінарах, конференціях, зустрічах, налагоджений і міжнародний «обмін читачами» з бібліотеками Польщі, проводяться конкурси творчості, віртуальні зустрічі. Завдяки такому партнерству наші читачі побували у Кросно та Вроцлаві, взяли участь у конкурсах малюнків, віртуальних вікторинах та отримали гарні призи.

Надзвичайно цікаво пройшли «читацькі обміни» між Львівською обласною бібліотекою та Вроцлавською міською публічною бібліотекою. Нещодавно 10 читачів бібліотеки відвідали Вроцлав, де взяли участь у спільному проєкті «Вроцлавські гноми, львівські леви...», там вони познайомилися з польськими підлітками – читачами бібліотек, разом з ними шукали гномів і левів (символи наших міст), відвідали майстер-класи та численні екскурсії. А на завершення проєкту відбулася чарівна УКРАЇНСЬКА ніч у бібліотеці! В програмі ночі, підготовленої нашими читачами для своїх нових друзів, були: мовно-поетична зупинка, творчі майстерні з виготовлення фенечок і святкових конвертів та вікторина "Що ти знаєш про країну-сусіда?". А на завершення була піца, солодощі, настільні ігри і, звичайно, обмін подарунками та жваве спілкування. А підлітки, активні читачі вроцлавських бібліотек, своїлітні канікули розпочали у Львові, де взяли участь в українській частині проєкту, яка мала назву «Тільки у Львові». Інтерактивні екскурсії, майстер-класи з виготовлення ляльок-мотанок, «фотополювання» на вулицях міста, «сутінки» в бібліотеці, спілкування з ровесниками зробили цю поїздку незабутньою для вроцлавських підлітків.

У практиці роботи бібліотеки – проведення міжнародних інтернет-конкурсів: напередодні 200-ліття від дня народження Тараса Шевченка ми провели **міжнародний інтернет-конкурс «Що ви знаєте про українського Кобзаря?»**, участь у якому взяли підлітки з Польщі, Росії, Білорусі, Казахстану, зараз триває **Міжнародний Інтернет-проєкт «Ми — українці. Я і ти!»**, який спрямований на популяризацію у світі української літератури, історії України, її традицій та звичаїв. Першими учасниками проєкту стали міжшкільні пункти вивчення української мови польських міст Лідзбарк Вармінський, Добре Місто та Свйонтки, потім до проєкту приєдналася Костянтинівська центральна міська бібліотека (Донецька область). Цьогоріч влітку діти з Польщі побували у Львові, познайомилися з його історією, пам'ятками, поліпшили своє знання української мови в середовищі її носіїв. Нас дуже зворушило, що за ініціативи керівника центрів з вивчення української мови Петра Табаки громади цих міст зібрали та передали нам величезну кількість канцтоварів, книжок, одягу для дітей з малозабезпечених родин та родин воїнів АТО.

Наша діяльність не обмежується Польщею. Наші працівники виступали на конференціях у Білорусі, проводили майстер-клас для словацьких і чеських бібліотекарів на міжнародному семінарі для бібліотекарів та педагогів «Мотивація діяльності з дитячим читачем» у Кошице, брали участь у конференціях і бібліотечній спартакіаді у Литві, в міжнародних акціях світового масштабу. Наприклад, цього року молоді бібліотекарі прочитавши про міжнародну ніч Гаррі Поттера (<http://www.harrypotter.bloomsbury.com/uk/harry-potter-book-night/>), зареєструвалися для участі у цьому заході (між іншим, єдині серед українських бібліотек). Що не кажіть, а приємно, коли щасливі читачі шалено бігають по імпровізованому Гогвордсу, а зірочка твоєї бібліотеки світиться на всесвітній мапі поттеріани. І це далеко не всі наші проєкти, акції та ініціативи в міжнародній сфері.

На прикладі роботи Львівської обласної бібліотеки для дітей ми демонструємо, що активна міжнародна співпраця можлива на різних рівнях: як обласному, так і міському або районному. Хоча для того, щоб виходити на міжнародну бібліотечну арену, потрібні і кошти, і критичне ставлення до себе, своєї діяльності: що ми можемо запропонувати зарубіжним партнерам, щоб їм було цікаво з нами працювати? Виникає також проблема подолання мовного бар'єру, менеджменту проєктної діяльності – тому потрібно навчати молодих, створювати умови для вивчення мов, дистанційної освіти, навчати писати проєкти і налагоджувати міжнародні контакти. І тоді – весь світ ваш!

О.Є. Матвійчук,
*кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри методики суспільно-гуманітарної освіти та виховання
Київського університету імені Бориса Грінченка*

СУЧАСНА СИСТЕМА БІБЛІОТЕЧНОЇ ОСВІТИ В КИЇВСЬКОМУ УНІВЕРСИТЕТІ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА

У Стратегії розвитку бібліотечної справи на період до 2025 року "Якісні зміни бібліотек для забезпечення сталого розвитку України" в розділі «аналіз бібліотечної справи» зазначено необхідність комплексних системних організаційних, структурних і технологічних змін згідно із сучасними загальносвітовими тенденціями [2]. Ці зміни мають проводити бібліотечні фахівці, проте існує проблема відставання професійної базової освіти бібліотечних працівників від сучасних вимог суспільства, загального рівня розвитку інформаційних технологій та потреб бібліотек. Нині бракує наукового дослідження проблематики бібліотечної освіти. Недостатньо вивчено питання компетенцій, якими має володіти випускник на різних рівнях освіти (бакалавр, магістр) та їх відповідність посадовим інструкціям у бібліотеках. Практично не розроблено, наприклад, вимоги до освітніх та дослідницьких компетенцій доктора філософії (PhD) у галузі бібліотекознавства [3], тому проблеми підготовки та підвищення кваліфікації бібліотечних фахівців є актуальними. Протягом десятків років підготовкою фахівців бібліотечної справи займалися лише інститути (академії) культури. В останні десятиліття посилилася тенденція відкриття бібліотечних спеціалізацій на базі провідних університетів. Прикладом є Київський університет імені Бориса Грінченка [1].

Літопис Київського університету імені Бориса Грінченка ведеться з 1874 року, від часу відкриття перших педагогічних курсів удосконалення вчителів початкових народних училищ Київського навчального округу, створених відповідно до наказу Міністерства народної освіти. Свою сучасну назву університет отримав у 2009 році. Наш виш - єдиний університет, що належить територіальній громаді міста Києва (тому його ще називають столичним університетом), входить до десятка найкращих київських вищих навчальних закладів. Університет носить ім'я Бориса Дмитровича Грінченка, українського просвітителя та громадського діяча, педагога, письменника, вченого, мовознавця, фольклориста, етнографа, людини, яка високо цінувала Книгу. В університеті навчається понад 8 тисяч студентів більш як за сорока спеціальностями. Структура вишу постійно трансформується відповідно до нових викликів освіти і нині складається з коледжу, інституту філології, інституту мистецтв, інституту людини, педагогічного інституту, інституту журналістики, інституту післядипломної педагогічної освіти; історико-філософського факультету, факультету права та міжнародних відносин; факультету інформаційних технологій та управління, факультету здоров'я, фізичного виховання та спорту.

Університетський коледж з 2010 року здійснює професійну підготовку відповідно до освітньо-кваліфікаційного рівня (ОКР) «молодший спеціаліст» у поєднанні з наданням повної загальної середньої освіти, зокрема за галуззю знань 0201 Культура, напрям підготовки: бібліотечна справа. В університетському коледжі підготовкою фахівців з бібліотечної справи опікується команда викладачів, які ставлять за мету формувати особисту зацікавленість студентів в обраній спеціальності, розвивати їхні професійні знання; проводити аналіз досягнень світового бібліотекознавства, писемної та книжкової спадщини України; здійснювати дослідження в галузі бібліотекознавства та їх введення у науково-інформаційний простір; вивчати історичну ретроспекцію, сучасний стан, перспективи розвитку вітчизняних та зарубіжних бібліотек; сприяти участі студентів у фахових науково-практичних вебінарах, конференціях, семінарах. Після завершення навчання в коледжі студенти можуть продовжувати своє навчання в інституті журналістики ОКР «бакалавр». Крім загальних дисциплін студентам читають такі курси: фондознавство, державна інформаційна політика, комп'ютерні видавничі

технології, фінансово-підприємницька та комерційна діяльність, документознавство, бібліографічна діяльність, історія видавничої справи, історія книги, організація книгорозповсюдження та багато інших.

У гуманітарному інституті з 2012 року тривала підготовка студентів за напрямом «книгознавство, бібліотекознавство і бібліографія» з додатковою спеціалізацією «видавнича справа та редагування». З 26 травня 2016 р. гуманітарний інститут поділено на інститути філології та журналістики, факультет здоров'я, фізичного виховання і спорту. З 2016 року в інституті журналістики виокремлено спеціальність «інформаційна, бібліотечна та архівна справа» і наступні спеціалізації (бакалавр): «видавнича справа та редагування», «документознавство», «архівна справа», «автоматизовані інформаційно-бібліотечні системи». Відкрито магістратуру за спеціальністю «наукометрія, бібліометрія, інформаційний менеджмент бібліотечно-інформаційної діяльності і архівної справи». Майбутнім абітурієнтам пропонують можливість працевлаштування на посади: бібліотекар-бібліограф, комплектатор, маркетолог, менеджер інформаційно-бібліотечної сфери, агент з послуг у книжковій і бібліотечній справі, агент, торговельний брокер у книжковій справі, інформаційний менеджер, менеджер видавничої діяльності, менеджер міжнародної інформації. Навчання студентів проводиться на базі сучасних бібліотечно-інформаційних технологій із проходженням практики в національних бібліотеках України, в публічних та шкільних бібліотеках Києва.

В Інституті післядипломної педагогічної освіти проходять курси підвищення кваліфікації бібліотекарі загальноосвітніх, професійно-технічних та позашкільних навчальних закладів м. Києва. Під час навчання бібліотекарям-практикам для ознайомлення пропонуються обов'язкові та вибіркові модулі: безперервна освіта та професійна компетентність бібліотекаря, індивідуальна та масова робота бібліотеки, проектна діяльність шкільного бібліотекаря, ведення довідково-бібліографічного апарату в шкільній бібліотеці, інформаційно-бібліографічне забезпечення вчителів загальноосвітніх шкіл, бібліографічна діяльність бібліотекаря, бібліотечне краєзнавство, бібліотечна педагогіка, медіаосвіта та медіаграмотність й інші. Бібліотечні фахівці мають змогу слухати лекції відомих бібліотекознавців України, які співпрацюють з університетом, відвідати бібліотеки різних систем і відомств. Бібліотекарі-практики підвищують свою кваліфікацію також на семінарах, які проводять Українська бібліотечна асоціація та Міжнародна академія культури, безпеки, екології та здоров'я, в рамках якої створено секцію «Бібліотечна справа».

Значну роль у підготовці та підвищенні кваліфікації студентів та бібліотекарів-практиків відіграє університетська бібліотека з усіма її філіями. Документний фонд бібліотеки становить понад 300 тисяч примірників, він включає колекцію рідкісних видань та колекцію творів Бориса Грінченка. Бібліотекарі займаються поповненням інституційного репозитарію, пропонують студентам та викладачам ресурси відкритого доступу. На базі університетської бібліотеки досить часто відбуваються різні заходи: всеукраїнські конференції, міські семінари, майстер-класи, тренінги з питань бібліотечно-інформаційної освіти, зустрічі з письменниками, діячами освіти, культури, на яких бувають студенти та бібліотечні працівники навчальних закладів.

Співпраця всіх підрозділів університету позитивно впливає на підготовку та підвищення кваліфікації фахівців бібліотечної сфери. Якісний рівень підготовки студентів та підвищення кваліфікації забезпечується «камерністю» груп (до 25 осіб), що дозволяє здійснювати індивідуальний підхід до кожного студента та бібліотекаря-практика. Модель «коледж-інститут-заклад післядипломної освіти» найоптимальніший варіант фахової підготовки інформаційних та бібліотечних працівників в умовах змін інформаційної сфери суспільства. Безперервність навчання, постійний обмін досвідом роботи – показники сучасної системи освіти досить вдало реалізуються саме в такому варіанті. В перспективі підготовки фахівців бібліотечної справи – розширення зв'язків з провідними бібліотеками світу, участь студентів та бібліотечних практиків у міжнародних бібліотечних проектах, оскільки міжнародна співпраця є одним із найважливіших напрямів діяльності університету. Про це свідчить підписання Великої хартії університетів, членство в Міжнародній та Європейській асоціаціях університетів та

Асоціації освіти дорослих. Університет співпрацює з двадцятьма університетами світу, відомими міжнародними організаціями та компаніями.

Освітній стандарт підготовки бібліотечно-інформаційних фахівців та підвищення кваліфікації бібліотекарів загальноосвітніх навчальних закладів у Київському університеті імені Бориса Грінченка є гнучким, відкритим для нововведень, моделюється з урахуванням кращих зразків вітчизняної та світової практики.

Література:

1. Київський університет імені Бориса Грінченка // <http://kubg.edu.ua/>
2. Про схвалення Стратегії розвитку бібліотечної справи на період до 2025 року “Якісні зміни бібліотек для забезпечення сталого розвитку України”: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 р. № 219-р // Урядовий портал <http://www.kmu.gov.ua/>
3. Сербін О. Аспекти реформування та вдосконалення сучасної бібліотечної освіти / О. Сербін, Т. Ярошенко // Вісн. Кн. палати. – 2015. – № 2. – С. 12-15.

Л.С. Прокопенко,

кандидат історичних наук,

*доцент кафедри бібліотекознавства та інформології
Київського університету імені Бориса Грінченка*

МІЖНАРОДНІ БІБЛІОТЕЧНІ ОРГАНІЗАЦІЇ ЯК ФОРМА МІЖНАРОДНОГО БІБЛІОТЕЧНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА

У сучасному суспільстві розвиток міжнародних зв'язків характеризується прагненням до плідної і взаємовигідної співпраці за всіма напрямками, до активізації координаційних та інтеграційних процесів. Інтенсифікація міжнародних зв'язків суттєво вплинула і на розвиток міжнародної співпраці в галузі бібліотечної справи. Залучення бібліотек України до міжнародних програм і проектів, зміцнення зв'язків у сфері забезпечення доступу до документів на основі новітніх інформаційних технологій, збільшення кількості особистих професійних контактів багато в чому визначили і трансформацію практичної діяльності бібліотек [5, с. 316].

Міжнародне бібліотечне співробітництво фахівці розглядають як системну діяльність, яка здійснюється урядовими і неурядовими організаціями, установами і закладами, групами осіб або окремими особами у двох або більше країнах з метою сприяння розвитку бібліотечно-інформаційного і пов'язаних з ним видів обслуговування, бібліотечної справи і бібліотечної професії в цілому на взаємовигідних засадах [1, с. 18]. При цьому взаємовигідні умови не вимагають однакових внесків.

Можливість здійснення міжнародних зв'язків будь-якою бібліотекою України визначена наявною законодавчою базою: Законом України «Про культуру» (2010), розд. VIII «Міжнародні культурні зв'язки», ст. 33 [4]; Законом України «Про бібліотеки і бібліотечну справу» (1995), розд. XI «Міжнародне співробітництво в галузі бібліотечної справи», ст. 31 [3] та ін.

Найпоширенішими формами міжнародного бібліотечного співробітництва нині є обмін досвідом шляхом безпосередніх зустрічей, публікації у фаховій міжнародній та вітчизняній періодиці та Інтернеті, а також комплексна спільна діяльність у рамках міжнародних бібліотечних організацій (МБО). Особливої актуальності у цьому контексті набуває вивчення особливостей МБО як найпоширенішої комплексної форми міжнародного бібліотечного співробітництва. Накопичення досвіду міжнародної співпраці вітчизняними бібліотеками вимагає теоретичного дослідження та узагальнення закономірностей і тенденцій такої діяльності з метою підвищення її ефективності. Характеризуючи наявну джерельну базу, необхідно відзначити, що більша частина матеріалів, присвячених аналізу діяльності МБО як центрів міжнародного бібліотечного співробітництва, представлена переважно статтями у вигляді звітів про наради, конференції і поїздки, оглядами доповідей, рецензіями на

бібліографічні показники. Серед вітчизняних науковців, які у тому чи іншому аспекті висвітлюють міжнародне бібліотечне співробітництво, варто назвати праці В. Загуменної, В. Пашкової, Л. Прокопенко, І. Шевченко.

Метою цього дослідження є вивчення міжнародних бібліотечних організацій як особливої форми міжнародного бібліотечного співробітництва.

Міжнародна організація (МО) – це об'єднання держав, установ, фізичних осіб, що спільно реалізують програму або мету на основі певних правил і процедур і діяльність яких виходить за національні кордони [7, с. 7]. Утворення МО є об'єктивним наслідком процесу розвитку світового суспільства. Серед чинників, що ведуть до їх виникнення, варто відзначити міжнародний поділ праці, міжнародну економічну інтеграцію, політичні відносини між країнами, глобалізацію міжнародних зв'язків тощо. МО є стабільним інститутом багатосторонніх міжнародних відносин, який створюється, щонайменше, трьома сторонами (хоча деякі дослідники вважають, що сторін може бути й дві) і має погоджені учасниками цілі, компетенцію та свої постійні органи, а також інші специфічні політико-організаційні норми (статут, процедура, членство, порядок прийняття рішень). Якщо виходити з самого визначення, а також з міжнародних юридичних норм, то належність до МО визначають такі критерії: об'єднання різнонаціональних сторін (держав, юридичних та фізичних осіб); погоджені, спільні, постійні цілі; наявність міжнародного установчого документа; постійні організаційні інституції; політико-організаційні норми; юридична рівність учасників; відповідність цілей створення та діяльності загально визнаним принципам і нормам міжнародного права [2, с. 15]. МО різноманітні за сферою діяльності, цілями, характером компетенції, організаційною структурою, процедурними аспектами, складом учасників, функціями, місцем і авторитетом у системі міжнародних відносин, що ускладнює їх класифікацію і виокремлення типів організацій за якоюсь однією ознакою. Типологія МО відображає такі аспекти, за якими аналізується суть і діяльність організацій.

Основними критеріями типології МО є:

1. Членство суб'єктів міжнародних відносин і юридичний статус організації. За цією ознакою виокремлюються: *міждержавні організації* (утворюються на основі офіційних угод між урядами, наприклад, ООН, НАТО, ЄС; у роботі міждержавної організації бере участь офіційний представник уряду країни-члена, а відповідальність за його дії несе уряд країни) і *неурядові* (утворюються на основі індивідуального або колективного членства суб'єктів, які не є офіційними представниками своїх урядів, наприклад, Міжнародна федерація бібліотечних асоціацій і закладів, Міжнародна асоціація шкільних бібліотек, Ліга європейських наукових бібліотек).
2. Географічне охоплення: *глобальні* (організації, членами яких є представники всіх чи майже всіх країн світу, наприклад, Міжнародна федерація бібліотечних асоціацій і закладів, Міжнародна рада дитячої книги, Міжнародна асоціація бібліотек технічних університетів); *регіональні* (бере участь велика кількість представників певного регіону, наприклад, Ліга європейських наукових бібліотек, Конференція директорів європейських національних бібліотек, Азійська федерація бібліотечних асоціацій); *субрегіональні* (організації, утворені з представників невеликої кількості одного або різних регіонів, наприклад, Бібліотечна асамблея Євразії, Балтійська асоціація медичних бібліотек).
3. Компетенція, за якою розрізняють *універсальні* (загальної компетенції – організації, які охоплюють широке коло відносин між членами, наприклад, ООН) та *спеціальні* організації (вузької компетенції – організації, які мають обмежені цілі, створені для співробітництва в одній галузі або охоплюють певний напрям діяльності, наприклад, Міжнародна федерація бібліотечних асоціацій і закладів, Міжнародна асоціація бібліотек та музеїв виконавського мистецтва, Міжнародна асоціація сходознавчих бібліотек).
4. Період функціонування: *тимчасові* (якщо протягом 10 років не відбулося жодної пленарної сесії, організацію вважають такою, що припинила своє існування) та *постійні*.

5. Порядок вступу до організації: *відкриті* (членом організації може стати будь-яка держава) та *закриті* (можуть приймати нового члена лише за згодою засновників та за дотримання ним деяких інших умов) [7, с. 11-13].

Фахівці розглядають МБО як об'єднання бібліотечних працівників та інших зацікавлених у бібліотечній справі представників двох або більше країн, які мають статус МО і метою діяльності яких є розвиток бібліотечної справи [6, с. 284]. «Довідник бібліотекаря» наводить відомості про те, що у 1982 р. нараховувалося понад 30 МБО [6, с. 285]. Аналіз даних, представлених у «Yearbook of International Organizations» показує, що сьогодні їх більше 150 [8].

МБО виокремлюються за найпростішим поділом усіх МО за ознакою членства суб'єктів міжнародних відносин і юридичним статусом організацій, тобто є неурядовими, найважливішими ознаками яких є створення на основі установчих документів, зареєстрованих у відповідності з національним законодавством однієї з держав, яких повинно бути як мінімум дві (або три); визнання принаймні однією країною або наявність консультативного статусу в міжурядовій організації; провадження діяльності відповідно до Загальної Декларації прав людини ООН; отримання фінансування більше ніж від однієї країни, відсутність цілей, пов'язаних з отриманням прибутку. Такі об'єднання організаційно оформлюються за спільними або близькими соціальними, економічними, ідейними, професійними та іншими інтересами і є об'єднаннями різних громадських угруповань з різних країн.

МБО виконують такі функції: оперативна, нормотворча, кодифікаційна, контрольна, функція соціалізації держав і народів на міжнародній арені, інформаційна та інші.

Процес створення МБО, як і будь-якої іншої МО, відбувається у три етапи: прийняття установчого документа, створення матеріальної структури організації, скликання головних органів. Перший крок припускає скликання міжнародної конференції для вироблення і прийняття тексту договору. Його найменування може бути різним, наприклад, статут, конвенція, конституція тощо. Другий етап припускає створення матеріальної структури організації. З цією метою найчастіше використовуються спеціально підготовлені органи, які готують проекти правил процедури майбутніх органів організації, проробляють все коло питань, що стосуються створення штаб-квартири тощо. Скликання головних органів завершує заходи зі створення МО. Ліквідація організації найчастіше здійснюється шляхом підписання протоколу про розпуск.

В основі правової природи лежить наявність спільних цілей та інтересів учасників, причому істотним є те, що її цілі мають погоджену договірну основу, на базі якої створюється новий суб'єкт міжнародного права. МБО користуються привілеями й імунітетом. Вони несуть відповідальність за правопорушення і нанесення збитків своєю діяльністю. МБО наділяються також правом набирати персонал на контрактній основі.

Кожна МБО має фінансові кошти, які витрачаються в її інтересах.

Кожна МО має свою організаційну структуру. Ця ознака підтверджує постійний характер організації і відрізняє її від інших форм міжнародного співробітництва. У поняття «органи МБО» входить таке: це складова частина МО, її структурна ланка; орган створюється на підставі установчого або інших актів МО; він наділений певною компетенцією, повноваженнями і функціями; він має внутрішню структуру і має певний склад; розроблений порядок прийняття ним рішень; його правовий статус закріплений в установчому або інших актах. Адміністративні органи складаються з міжнародних посадовців, що перебувають на службі в МБО і відповідальні тільки перед нею. Виходячи з числа членів, можна виділити два типи органів: пленарні (такі, що складаються з усіх членів МБО) і органи обмеженого складу.

Рішення МБО приймається її органами. Рішення можна визначити як волевиявлення членів у компетентному органі відповідно до правил процедури і положень статуту цієї організації. Процес формування рішення розпочинається з прояву ініціативи. Вона може виходити від держави, групи держав, від органів або посадовців. Наступний етап – внесення проблеми до порядку денного органу, що приймає рішення. Після внесення питання до порядку

денного воно або обговорюється безпосередньо в самому органі, або передається на розгляд спеціально створюваних комісій. Важливе місце в процесі формування рішень займає етап обговорення. Вирішальним етапом ухвалення рішення є голосування. У переважній більшості органів МБО кожна делегація має один голос.

Для сучасних МБО характерні подальші розширення їх компетенції і ускладнення структури.

Аналіз діяльності МБО дозволяє визначити такі основні напрями міжнародного бібліотечного співробітництва на сучасному етапі: забезпечення доступу до бібліотечних та бібліографічних ресурсів (міжнародний документообмін, міжнародний міжбібліотечний абонемент, міжнародні бібліографічні проекти тощо); спільні наукові дослідження та видавнича діяльність; стандартизація; бібліотечна статистика; підготовка кадрів та підвищення кваліфікації бібліотечних спеціалістів (гармонізація освітніх стандартів, рівнозначність дипломів); автоматизація та інформатизація бібліотечної справи тощо [5, с. 321].

Актуальність вивчення діяльності МБО визначається необхідністю активізації практичної участі України у подібних об'єднаннях і перспективами її залучення до широкого кола професійних бібліотечних спільнот, адже МБО є сьогодні визнаними центрами міжнародної співпраці та міжкультурної взаємодії. Співробітництво з такими організаціями на основі рівноправності, справедливості, демократичності і дотримання національних інтересів має для нашої країни першочергове значення, оскільки від їх позицій багато в чому залежить сучасний стан і перспективи розвитку бібліотечної сфери України.

Список використаних джерел:

1. Гришина С.М. Международное сотрудничество российских библиотек: историко-теоретические и организационно-практические аспекты : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 05.25.03 / С.М. Гришина ; Казан. гос. ун-т культуры и искусств. – Казань, 2006. – 20 с.

2. Ломагин Н.А. Международные организации: теория и практика деятельности : учеб. пособие / Н.А. Ломагин ; С.-Петерб. гос. ун-т, фак. междунар. отношений. – Санкт-Петербург, 1999. – 192 с.

3. Про бібліотеки і бібліотечну справу : Закон України від 27 січ. 1995 р. № 32/95-ВР // Відом. Верхов. Ради України. – 1995. – № 7. – С. 45-52 ; В ред. Закону № 16-19 від 01.01.2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/32/95-%D0%B2%D1%80>.

4. Про культуру : Закон України від 14 груд. 2010 р. №2778-17 // Відом. Верхов. Ради України. – 2011. – № 24. – Ст. 168 ; В ред. Закону № 76-19 від 01.01.2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2778-17>.

5. Прокопенко Л.С. Міжнародні бібліотечні організації у системі професійної комунікації фахівців галузі // Соціальні комунікації в інтеркультурному просторі: міжконтинентальний діалог інтелектуалів : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., 13 листоп. 2014 р. / МОН України, Київ. ун-т ім. Б. Грінченка ; за заг. ред. Огнев'юка В.О. – Київ, 2014. – С. 316-322.

6. Справочник библиотекаря / науч. ред. : А.Н. Ванеев, В.А. Минкина. – Санкт-Петербург : Профессия, 2001. – 448 с.

7. Стройко Т.В. Міжнародні організації : навч. посіб. / Т.В. Стройко. – Київ : Кондор, 2015. – 250 с.

8. Yearbook of International Organizations 2008/2009: Guide to global civil society networks : 6 vol. set / ed. by Union of International Associations. – 45th rev. ed. – Munich : K.G. Saur Verlag, 2008. Vol. 1 : Organization Descriptions and Cross-References : in 2 parts. – 3026 p.

Vol. 2 : International Organization Participation - Country Directory of Secretariats / Membership. – 1500 p.

Vol. 3 : Global Action Networks - Classified Subject Guide and Index.- 1635 p.

Vol. 4 : International Organization - Bibliography & Resources. – 658 p.

Vol. 5 : Statistics, Visualizations and Patterns. – 408 p.

Vol. 6 : Who's Who in International Organizations. – 1150 p.

Р.С. Самотий,
кандидат наук із соціокомунікацій,
завідувач науково-методичного відділу
НТБ Національного університету «Львівська політехніка»

МІЖНАРОДНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ФАКТОР РОЗВИТКУ БІБЛІОТЕКИ (ІЗ ДОСВІДУ НТБ НУ «ЛЬВІВСЬКА ПОЛІТЕХНІКА»)

Представляємо короткий огляд досвіду, накопиченого за останні, найбільш плідні, роки міжнародного співробітництва бібліотеки. Особливу увагу намагаємося привернути до впливу цієї діяльності на розвиток бібліотеки у цілому і на підвищення професійного рівня працівників зокрема.

Збільшення кількості особистих контактів внаслідок індивідуальної участі декількох працівників у міжнародних конференціях і різних програмах, небайдужість та ентузіазм стали головними чинниками, які подіяли на пошвавлення усіх видів міжнародних зв'язків.

Наукова робота у сфері історії книги та видавничої справи дала змогу взяти участь у кількох знакових книгознавчих конференціях у Польщі: «Краків – Львів. Книги, часописи, бібліотеки XIX-XX ст.» (м. Краків) та «Книга, бібліотека, інформація – між поділами і єдністю» = «*Książka, biblioteka, informacja – między podziałami a wspólnotą*» (м. Кельце). Сучасні проблеми і особливості розвитку бібліотекознавства України, зокрема нашої бібліотеки, висвітлювалися на декількох конференціях «Управління та організація бібліотек» = «*Zarządzanie i Organizacja Bibliotek*» (м. Гданськ).

Участь у 32-nd Annual Conference IATUL 2011 «Libraries for an Open Environment strategies, technologies and partnerships» (Варшава, 29 травня – 2 червня 2011 р.), організований Міжнародною асоціацією науково-технічних університетських бібліотек IATUL (The International Association of Technological University Libraries), і перемога постера, підготовленого працівниками нашої бібліотеки на тему «The role of Lviv Polytechnic National University Scientific Library in the development of Open Scholarly Communication in Ukraine», додала бібліотеці та університету впевненості у своїх силах і престижу¹.

Участь у заході стала знаковою з точки зору налагодження тривалих контактів і подальшого співробітництва. Власне, тоді було обговорено підписання угоди про співпрацю з бібліотекою Технічного університету м. Лодзі і започатковано великий проект: організацію серії науково-практичних семінарів бібліотек трьох політехнік – Львова–Кракова–Лодзі.

На основі договорів про співробітництво між Національним університетом «Львівська політехніка» та технічними університетами Кракова і Лодзі підписано двосторонні угоди про співпрацю між бібліотеками обох університетів: з бібліотекою Краківської політехніки у 2010 році, з бібліотекою Лодзької політехніки – у 2012. Одним із важливих пунктів взаємних домовленостей було питання обміну досвідом у галузі організації та управління бібліотекою і розповсюдження інформації. Організація семінарів і є яскравим втіленням цього задуму.

Ми вдячні керівникам польських бібліотек-партнерів за проявлену ініціативу і запрошення працівників нашої бібліотеки на семінари. Перший візит до Лодзі для участі у I Міжнародному семінарі «Бібліографічна база наукового доробку працівників навчального закладу та репозитарії як джерела на допомогу діяльності вищого навчального закладу» відбувся 27-28 березня 2012 року.²

¹ Andrukhiv A. The role of Lviv Polytechnic National University Scientific Library in the development of Open Scholarly Communication in Ukraine [Електронний ресурс] / A. Andrukhiv, R. Samoty // Proceedings of the IATUL conferences : May 29th – June 2nd, 2011, Warsaw, Poland. – Warszawa, 2011. – [2 p.]. – Режим доступу : http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/9814/1/Lviv_iatul_1.pdf (дата звернення : 14.08.16). – Назва з екрана.

² «Бібліофокус» – інформаційний бюлетень про події, будні та свята НТБ та новини бібліотечного світу [Електронний ресурс] // Бібліофокус. – 2012. – Спецвипуск. – 13 с. – Режим доступу : http://library.lp.edu.ua/sites/default/files/bibliofocus_2.pdf (дата звернення : 14.08.16). – Назва з екрана.

Під час другого семінару, в Кракові, який тривав 14-15 травня 2013 року, представники бібліотек трьох політехнік обговорювали проблеми взаємодії і ролі бібліотек у «Промоції бібліотеки в середовищі навчального закладу». У Львові в 2015 році НТБ приймала учасників III семінару з ключовим питанням «Формування, організація та збереження бібліотечного фонду»³. Цього року делегації бібліотек зібралися у Лодзі вдруге, обговорювали тему «Різні аспекти оцифрування: організаційні, фінансові, правові та технічні в бібліотеках Польщі та України».

У 2012 році представники нашої бібліотеки взяли участь у двох міжнародних заходах у Празі: 18-th annual Conference on professional information resources (INFORUM–2012) та 16-му міжнародному семінарі Європейського об'єднання наукових бібліотек LIBER Architecture Group, а у 2015 році у III Міжнародній науковій конференції «Берковские чтения. Книжная культура в контексте международных контактов» (м. Мінськ). Розширення географії наукових відряджень дало змогу ознайомитися не тільки з різними професійними тематичними напрямками, представленими у доповідях на конференціях, але й здійснити наукові екскурсії по бібліотеках Чехії та Білорусії.

Ми вивчаємо досвід і формат проведення конференцій. З цією метою відвідали низку заходів у Польщі: «Четвертий Вроцлавський симпозіум бібліотекарів» = «*IV Wroclawskie zebranie bibliotekarzy*» (Вроцлав, 2013) та дві конференції, які організовує бібліотека Технічного університету м. Лодзі. Остання конференція змінила свій формат з традиційно тематичної на нову форму фахової комунікації «Розмови про бібліотеки» = «*Rozmowy o bibliotekach*».

Підготовка доповідей – це копітка робота над текстами, оскільки вони публікуються у зарубіжних рецензованих збірниках наукових праць або видаються у формі колективної монографії; потрібні консультації та співпраця з професійним перекладачем, адже тексти подавалися польською та англійською мовами. Окрім того, підготовка виступу іноземною мовою вимагає додаткових інтелектуальних зусиль і праці над собою. При організації нашої конференції ми здійснюємо переклад презентацій іноземних доповідачів, а у деяких випадках готуємо реферати доповідей українською мовою.

Зауважимо, що відрядження на міжнародні конференції та відвідування бібліотек під час наукових екскурсій у більшості випадків здійснювалися за рахунок учасників поїздок.

Співробітництво з польськими колегами трансформувало у 2011 році нашу традиційну науково-практичну конференцію «Сучасні проблеми діяльності бібліотеки в умовах інформаційного суспільства» у захід з міжнародною участю, а наступні три конференції набули статусу міжнародних. Ми організували їх спільно з науковими бібліотеками технічних університетів Кракова і Лодзі. На заході ми щоразу пересвідчуємось у різноманітності наукових зацікавлень доповідачів з України, Польщі та інших країн, які намагаються донести до колег важливість своїх досліджень та продемонструвати яскравий практичний досвід. Протягом кількох років розширювалася географія учасників конференції. З нами ділилися досвідом бібліотекарі та науковці вищих навчальних закладів Гданська, Вроцлава, Ченстохови, Варшави, Щецина, Познані, Катовіце⁴.

Можливість брати участь у міжнародній конференції мотивувала наших співробітників до вивчення польської мови. Зазначимо, що адміністрація бібліотеки сприяла самоосвіті працівників. Протягом останніх років дві групи колег (20 бібліотекарів) успішно закінчили курси польської мови.

³ Формування, організація та збереження бібліотечного фонду [Електронний ресурс] // Семінар бібліотек трьох політехнік «Львів-Краків-Лодзь», 22-24 квітня 2015 р., Львів : презентації. – Режим доступу : <http://ena.lp.edu.ua:8080/handle/ntb/27453> (дата звернення : 14.08.16). – Назва з екрана.

⁴ Сучасні проблеми діяльності бібліотеки в умовах інформаційного суспільства [Електронний ресурс] // Матеріали конференцій (2009-2015 pp.). – Режим доступу : <http://ena.lp.edu.ua:8080/handle/ntb/6802> (дата звернення : 14.08.16). – Назва з екрана.

Наукові відрядження з метою налагодження партнерських стосунків – традиційний метод професійної взаємодії. У 2013 році відбулася поїздка до Мінська, де було підписано декларації про співробітництво між НТБ Львівської політехніки і Фундаментальною бібліотекою Білоруського державного університету та Науковою бібліотекою Національного технічного університету. Ми здійснили робочий візит до м. Познані, де відвідали бібліотеки Технічного університету та Університету ім. А. Міцкевича. Вивчення досвіду інших – вагомий чинник для впровадження інновацій у свою роботу.

Одним із важливих заходів, спрямованих на підвищення кваліфікації працівників, вважаємо їх участь у стажуваннях, які розширюють професійний кругозір, дають можливість побачити і порівняти різні аспекти роботи бібліотеки. У період з 5 по 18 листопада 2013 року працівник нашої бібліотеки перебував на стажуванні у США у складі групи з п'яти учасників програми «Відкритий світ» (за темою «Освіта та інновації»). Підготовка аплікаційної форми на конкурс для участі у такій програмі – свідчення професійного зростання. Після поїздки колектив бібліотеки мав змогу ознайомитися із досвідом, набутим у бібліотеках Вашингтона та Чикаго (Library of Congress, The University of Chicago Library, Chicago Public Library, Northwestern University Library, Newberry Library) у різних сферах інноваційних бібліотечних технологій: збереження фондів, оцифрування документів, а також моніторингу якості бібліотечних процесів, передплати та організації доступу до наукових електронних ресурсів, ергономічного використання бібліотечних приміщень, вибору оптимальних методів фандрейзингу⁵.

Бібліотека й сама радо приймає зарубіжних колег: як учасників нашої традиційної конференції, так і гостей фахових екскурсій. Найбільшою була делегація польських бібліотекарів вищих навчальних закладів, яку організувала Бібліотека Шльонської політехніки (м. Глівіце) у 2011 році.

У 2012 році було втілено сміливе починання – самостійно підписати угоду про співпрацю і долучитися до проекту взаємодії українських бібліотек зі Світовою цифровою бібліотекою = World Digital Library. Наша бібліотека стала другою, після Національної бібліотеки України ім. В.І. Вернадського, яка запропонувала світовій громадськості цінне видання зі свого фонду «Wzory przemysłu domowego wyroby metalowe włościan na Rusi» (1882)⁶. Цей факт підтвердив, що навіть без великих витрат на обладнання можна брати участь у глобальних проектах.

Ми відроджуємо традиційну форму співпраці з науковою громадськістю Львівської політехніки шляхом участі бібліотеки у міжнародних заходах. Першого липня 2016 року у співпраці з організаторами Другої міжнародної наукової конференції «Українські млинологічні студії» наша книгозбірня підготувала ексклюзивну книжкову виставку «Вибрані джерела з млинарства у фондах Науково-технічної бібліотеки Національного університету «Львівська політехніка»⁷.

Літо – час відпусток і студентських канікул, зменшення кількості користувачів, появи вільних просторів і місця у приміщеннях і, водночас, цікавий період поживлення діяльності різних молодіжних організацій. Бібліотека почала експеримент – співпрацю з освітньою молодіжною міжнародною організацією AIESEC, надаючи читальний зал для проведення заходів і активно, з метою залучення наших користувачів, долучилася до пропагування кількох їхніх проектів у соціальних мережах. Протягом липня-серпня 2016 року у НТБ відбулися

⁵ Відкриття Америки. Ч.1. [Електронний ресурс] // Пан Бібліотекар : Блог про бібліотечну справу та інформаційні технології. – Режим доступу : <http://www.xn--80abaqzevto0rc.xn--j1amh/2013/11/1.html#more> (дата звернення : 14.08.16). – Назва з екрана.

⁶ Wzory przemysłu domowego wyroby metalowe włościan na Rusi [Електронний ресурс] : [сайт] // World Digital Library. – Режим доступу : https://www.wdl.org/en/item/7783/#countries=UA&page=2®ions=europe&view_type=gallery (дата звернення : 14.08.16). – Назва з екрана.

⁷ Від ідеї до втілення. Про міжнародну наукову конференцію «Українські млинологічні студії» [Електронний ресурс] : [сайт] // Науково-технічна бібліотека Національного університету «Львівська політехніка». – Режим доступу : <http://library.lp.edu.ua/node/579> (дата звернення : 14.08.16). – Назва з екрана.

заходи: *Feel Ukraine* – проект, який передбачав участь іноземців-волонтерів з різних країн світу, які мають на меті показати Україну у відео та фото; *Green it* – це серії екологічних лекцій, у рамках яких стажери з Австрії, Тунісу, Румунії та Туреччини розповідали про важливість екології та проводили цікаві практичні заняття і воркшопи⁸.

Міжнародне співробітництво у бібліотеці здійснюється також у традиційних напрямках – електронна доставка документів та міжнародний книгообмін, і залишається важливим фактором поліпшення якості інформаційного забезпечення користувачів. Однак зауважимо, що від 2001 року робота з партнерами із зарубіжного книгообміну (через відсутність фінансування поштових витрат університетом) триває тільки в односторонньому порядку. Натомість, усім своїм партнерам ми пропонуємо користуватися періодичними виданнями Львівської політехніки через нове джерело наукової комунікації – Електронний науковий архів.

Найтісніші партнерські відносини склалися з бібліотеками Технічного університету і Гірничо-металургійної академії у Кракові, технічних університетів Варшави і Познані, а також з видавництвами окремих наукових журналів академій наук Чехії, Румунії та Словенії. У 2012 році налагоджено книгообмін з бібліотекою Економічного університету Братислави, яка надсилає нам науковий збірник «*Ekonomicke rozhlady*».

У 2011 році на основі індивідуальних зв'язків налагоджено книгообмін із Слов'янською бібліотекою Національної бібліотеки Чехії (м. Прага). Одержані книги склали невелику колекцію «Українські суспільно-політичні і літературні діаспорні видання».

Підписання угод з нашими польськими партнерами поживали традиційну послугу МБА, яка модифікувалась у службу ЕДД (електронна доставка документів). До нас звертаються іноземні колеги, для яких ми здійснюємо пошук не тільки у нашій бібліотеці, але і в інших бібліотеках України, Білорусії та Росії. Безумовно, така робота вимагає поглиблених знань англійської мови.

Отже, участь у програмах міжнародного співробітництва поліпшує якість інформаційного забезпечення користувачів, сприяє розвитку соціокультурної сфери бібліотеки і підвищує кваліфікацію персоналу, а здобуття нового досвіду дає змогу планувати впровадження інноваційних проектів.

Г.І. Солоіденко,
*кандидат історичних наук, старший науковий співробітник,
провідний науковий співробітник НБУ імені В.І. Вернадського,
учений секретар Ради директорів наукових бібліотек
та інформаційних центрів академій наук – членів МААН*

РАДІ ДИРЕКТОРІВ НАУКОВИХ БІБЛІОТЕК ТА ІНФОРМАЦІЙНИХ ЦЕНТРІВ АКАДЕМІЙ НАУК – 20 РОКІВ

Міжнародна асоціація академій наук (МААН) була створена у вересні 1993 року відповідно до Угоди, підписаної уповноваженими делегаціями національних академій наук 15 країн Європи й Азії. До Асоціації на правах повноправних членів увійшли академії наук усіх країн СНД, її президентом було обрано академіка НАН України Бориса Євгеновича Патона.

Серед першочергових завдань, вирішенням яких опікувалася МААН, варто виокремити організацію обміну інформаційними ресурсами. Це питання знайшло відображення у низці рішень і постанов: «Про безвалютний обмін науковою друкованою продукцією» (№ 8 від 17.11.1993 р.), «Про розширення інформаційного обміну між академіями наук – членами МААН» (№ 32 від 17.11. 1995 р.). Для виконання вищевказаних постанов та поставлених ними

⁸ Екологічні лекції від AIESEC Lviv [Електронний ресурс] : [сайт] // Науково-технічна бібліотека Національного університету «Львівська політехніка». – Режим доступу : <http://library.lp.edu.ua/node/585> (дата звернення : 14.08.16). – Назва з екрана.

завдань на правах секції Асоціації було створено Раду директорів наукових бібліотек та інформаційних центрів академій наук – членів МААН.

Питанням, пов'язаним із розробленням програми і механізмів обміну інформацією було присвячено робочу нараду директорів наукових бібліотек та інформаційних центрів академій наук-членів МААН, організовану на базі Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського (м. Київ, 15-16 травня 1996 року).

Підсумковий документ наради узагальнив пропозиції учасників щодо розвитку обміну інформаційними ресурсами між академіями наук-членами Асоціації та визначив стратегічні напрями діяльності в бібліотечно-інформаційній сфері академій наук країн Співдружності.

Постановою Ради МААН від 19.12. 1997 р. № 56 було затверджено склад Ради директорів та «Положення про Раду директорів наукових бібліотек та інформаційних центрів національних академій наук при Міжнародній асоціації академій наук (МААН)». До складу Ради директорів увійшли директори наукових бібліотек академій наук Азербайджану, Білорусі, Вірменії, Грузії, Казахстану, Киргизстану, Молдови, Росії, Таджикистану, України та директори шести науково-інформаційних центрів Казахстану, Молдови, Росії та України. Головою Ради було обрано генерального директора НБУВ О. С. Онищенко, а базовою організацією визначено НБУВ.

Основною організаційною формою роботи Ради є щорічні засідання, які традиційно проходять у рамках міжнародних наукових конференцій НБУВ. Інформація про роботу міжнародних конференцій та засідань Ради директорів щороку друкувалася у № 6 «Бібліотечного вісника». Спочатку, за рішенням Ради МААН, видавався інформаційний бюлетень Ради директорів. Але оскільки цієї оперативної інформації було недостатньо для систематичного професійного спілкування фахівців, у 2000 році Рада директорів прийняла рішення про видання науково-практичного і теоретичного збірника «Библиотеки национальных академий наук: проблемы функционирования, тенденции развития». Він виходить щорічно, як видання, що продовжується, і на сьогодні бібліотеки уже отримали тринадцять його випусків. З 2011 року збірник має статус науково-практичного видання, всі його випуски розміщені на сайті НБУВ та в спеціалізованій міжнародній базі даних «Бібліотечна справа і інформаційне обслуговування».

Одним із основних напрямів діяльності Ради директорів є міжнародний книгообмін. Потрібно зазначити, що за 20 років існування книгообміну в рамках МААН (1996-2015) НБУВ як базова організація Ради відправила своїм партнерам 8 639 прим. книг і 55 401 прим. журналів, отримала 7 817 прим. книг і 22 923 прим. журналів. Проте у зв'язку з недостатнім фінансуванням показники книгообміну за останні роки дещо знизилися. За 2015 рік партнерам по книгообміну було надіслано 578 прим., отримано 1549 прим. літератури.

Крім традиційного книгообміну НБУВ як базова організація Ради передає літературу бібліотекам - членам МААН з нагоди ювілейних дат і урочистих подій. На прохання Національної бібліотеки Казахстану НБУВ у 2010 році передала понад 50 прим. нових видань з історії та громадсько-політичного життя України для організації виставки літератури, приуроченої до саміту ОБСЄ. На прохання академічної бібліотеки Латвії у 2011 році НБУВ передала понад 170 прим. нових видань для організації виставки літератури про Україну.

Важливим напрямом діяльності Ради директорів НБ і НІЦ була і залишається реалізація спільних наукових проєктів, спрямованих на збереження та популяризацію історико-культурної спадщини. Наприклад, Бібліотека Російської академії наук (РАН) і НБУВ протягом 2005-2010 років проводили спільні історико-книгознавчі дослідження кирилических видань друкарні Почаївського монастиря XVII-XX ст. Фахівці РАН свої напрацювання оприлюднили у «Почаївському збірнику» (СПб., 2007), НБУВ – у збірнику наукових праць російських і українських учених під назвою «Почаївська друкарня та її стародруки» (Київ, 2011). Результатом спільної роботи НБУВ і Національної бібліотеки Білорусі стало видання DVD «Книжкове зібрання Хрептовичів», яке вміщує бібліографічні описи книг, що збереглися, і текстові електронні копії найцінніших документів. Це два рукописних каталоги «Biblioteka

Veterum» і «Zebranie Biblioteki Polskiej», а також каталог рукописів з бібліотеки Хрептовичів, складений С. Л. Пташицьким.

Бібліотеки-члени МААН беруть активну участь у підготовці видань та організації заходів, присвячених ювілеям відомих учених. Так, у 2012 році до 300-річчя Михайла Васильовича Ломоносова БАН і БПН РАН підготували книжкові та електронні виставки, оцифрували його праці, дали посилання на сайти інших установ, які містять інформацію про видатного вченого, організували дослідження його поміток на рукописних та друкованих книгах. У 10-му випуску збірника «Библиотеки национальных академий наук: проблемы функционирования, тенденции развития» було введено спеціальну рубрику, присвячену діяльності бібліотек – членів МААН з дослідження спадщини М. В. Ломоносова.

До 150-річчя від дня народження Володимира Івановича Вернадського проводилися XXIII ювілейні читання та відбулося урочисте засідання вченої ради НБУВ. До цієї знаменної дати установи НАН України підготували видання «Вибрані праці академіка В. І. Вернадського» в 10 томах та 15 книгах. Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського створила електронний архів спадщини геніального вченого та інформації про нього.

Великий обсяг інформаційної діяльності академічних установ був пов'язаний зі святкуванням 200-річного ювілею Тараса Шевченка. Вагомим результатом наукових досліджень НБУВ у напрямі створення національної бібліографії є фундаментальне наукове видання «Тарас Григорович Шевченко: бібліографія видань творів 1840–2014» (Київ, 2014), яке вперше з великою повнотою розкриває бібліографічні дані окремих видань творів Шевченка мовою оригіналу і в перекладах 66-ма мовами світу. У 12-му випуску збірника «Библиотеки национальных академий наук: проблемы функционирования, тенденции развития» вміщено п'ять наукових праць, серед яких особливо цікавою є стаття ученого секретаря Національної академічної бібліотеки Республіки Казахстан Г. Г. Дарибаєвої «Изучение, сохранение и популяризация творческого наследия Тараса Шевченко в Казахстане».

НБУВ як базова організація Ради директорів-членів МААН накопичила значний досвід роботи з підготовки книг про всесвітньо відомих учених. Такі видання вміщують великий масив документів і матеріалів, узагальнюючі статті про їхню діяльність та творчі зв'язки, бібліографію праць, хронологію подій, листування з відомими особистостями, ілюстративні матеріали. Зокрема, до 100-річчя від дня народження Мстислава Всеволодовича Келдыша НБУВ видала монографію «М.В.Келдыш и украинская наука» (Київ, 2011), до 110-річчя від дня народження Анатолія Петровича Александрова – монографію «А.П. Александров та українська наука» (Київ, 2013).

Проблеми формування єдиного науково-інформаційного простору академії наук-членів МААН, оптимальної організації інформаційного забезпечення академічної науки, створення правових, економічних, наукових, технологічних умов для обміну інформацією постійно обговорюються на міжнародних конференціях, семінарах та інших заходах. Зокрема, в усіх форумах творчої та наукової інтелігенції держав-членів СНД Рада директорів НБ і НІЦ брала найактивнішу участь, а її голова, О.С. Онищенко, був науковим керівником окремих секцій форуму, виступав з доповідями та повідомленнями. За значний внесок у розвиток міжнародного наукового співробітництва голова Ради директорів НБ і НІЦ, академік НАН України О.С. Онищенко у 2012 році був нагороджений срібною медаллю Міжнародної асоціації академії наук «За сприяння розвитку науки».

Згідно з рішеннями Ради МААН при ній створено та успішно функціонують 18 наукових рад, комітетів та інших громадських структур. Продуктивно працює і активно взаємодіє з Радою директорів НБ і НІЦ Рада з книговидавання при МААН. Зокрема, 14-16 жовтня 2015 року у Мінську відбулася IX сесія Ради з книговидавання, до програми якої було включено форум «Наукова та культурна взаємодія в контексті розвитку книговидавання, книгообміну та науки про книгу», присвячений 90-річчю Центральної наукової бібліотеки імені Якуба Коласа. Під час сесії було підбито підсумки Міжнародного конкурсу на найкращий науково-видавничий проект «Наукова книга». Видавничий дім «Академперіодика» НАН України номінував на цей конкурс

три видання, серед яких – видання «Международной ассоциации академий наук – 20 лет», що здобуло перемогу в номінації «Співдружність»; у номінації «Гран-прі» диплом лауреата отримало видання «Мідні гравірувальні дошки українських друкарень XVII–XIX ст. у фондах Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського» (автори: Д.Д. Фоменко, І.І. Цинковська, Г.М. Юхимець)».

20 жовтня 2015 року у Києві відбулося чергове засідання Ради МААН, у якому взяли участь керівники та представники семи академій наук та двох організацій, що входять до Асоціації. Згідно з порядком денним члени Ради МААН заслухали й обговорили доповідь президента Асоціації академіка НАН України Б.Є. Патона про діяльність МААН у 2014-2015 рр., а також розглянули питання «Фундаментальна наука, міжнародна кооперація вчених: стан та перспективи розвитку». За результатами роботи Ради МААН ухвалено низку її рішень, зокрема, підтримано пропозицію голови Ради академіка О.С. Онищенка щодо організації підготовки і видання «Бібліотекознавчої енциклопедії» державними мовами країн, академії наук яких є членами МААН; передбачено також реалізацію проекту зі створення бібліометричних систем академій наук-членів МААН та їх інтеграції в єдину інформаційно-аналітичну систему.

Отже двадцятирічна діяльність Ради директорів НБ і НЦ свідчить, що в умовах посилення інтеграційних процесів така робота вкрай важлива і необхідна. Вона наочно демонструє, що для вирішення цілої низки проблем, які сьогодні стоять перед бібліотеками, необхідні консолідовані зусилля міжнародного бібліотечного співтовариства, завдяки яким ми зможемо виконати весь комплекс завдань, пов'язаних з інформаційним забезпеченням науки.

Список використаних джерел:

1. Международной ассоциации академий наук – 20 лет : ил. изд., посвящ. 20-летию Междунар. асоц. акад. наук / под ред. В.Ф. Мачулина. – Киев : Академперіодика, 2013. – 316 с.
2. Кулаковська Т. Міжнародне співробітництво бібліотек у формуванні єдиного науково-інформаційного простору / Т. Кулаковська, Г. Солоіденко // Бібл. вісн. – 2006. – № 6. – С. 37-41.
3. Свобода А.А. Опыт издания международного межбиблиотечного сборника как средство интеграции усилий в развитии теории и практики библиотечного дела // Книжная культура : опыт прошлого и проблемы современности : материалы Междунар. науч. конф. (Москва, 18-19 окт. 2008 г.). – М., 2008. – С. 335-338.
4. Солоіденко Г.И. Международная деятельность Национальной библиотеки Украины имени В.И. Вернадського : основные направления и приоритеты // Библиотеки национальных академий наук : проблемы функционирования, тенденции развития : науч.-практ. сб. / НАН Украины, МААН, Совет директоров науч. б-к и информ. центров ; редкол. : А.С. Онищенко (пред.) [и др.]. – Киев, 2014. – Вып. 12. – С. 341-352.
5. Онищенко А.С. Совет директоров научных библиотек и информационных центров академий наук-членов МААН: развитие информационного сотрудничества / А.С. Онищенко, Т.Л. Кулаковская // Библиотеки национальных академий наук : проблемы функционирования, тенденции развития : науч.-практ. сб. / НАН Украины, МААН, Совет директоров науч. б-к и информ. центров ; редкол. : А.С. Онищенко (пред.) [и др.]. – Киев, 2007. – Вып. 5. – С. 7-23.

*С.Ю.Усенко,
керівник інформаційно-ресурсного центру «Вікно в Америку»
Дніпропетровської ОУНБ
ім. Первоучителів слов'янських Кирила і Мефодія
І.Драч,
керівник інформаційно-ресурсного центру «Вікно в Америку»
Тернопільської обласної бібліотеки для молоді,
керівник проекту «Windows go biking»*

**РЕАЛІЗАЦІЯ ГРАНТОВОГО ПРОЕКТУ “WINDOWS GO BIKING”:
ПОПУЛЯРИЗАЦІЯ ЧИТАННЯ ТА СУЧАСНИХ БІБЛІОТЕЧНИХ ПОСЛУГ
БІБЛІОТЕКАРЯМИ І ВІДВІДУВАЧАМИ
ІНФОРМАЦІЙНО-РЕСУРСНИХ ЦЕНТРІВ «ВІКНО В АМЕРИКУ»
(ТЕРНОПІЛЬ, ЛУЦЬК, ДНІПРОПЕТРОВСЬК (НИНІ ДНІПРО), ПОЛТАВА – 2015)**

«Велосипед – тренажер для тіла,
а книга та читання – тренажер для розуму і душі»

Впродовж квітня-вересня 2015 року координатори чотирьох центрів "Вікно в Америку" у Тернополі, Луцьку, Дніпропетровську та Полтаві реалізовували проект, ідея якого народилася на одному з бібліотечних семінарів-тренінгів у голові Ірини Драч, керівника інформаційно-ресурсного центру «Вікно в Америку» в Тернопільській бібліотеці для молоді. Посольство США в Україні надало потрібні кошти, і бібліотекарі разом з читачами почали організовувати велофлешмоби в різних містах України з метою популяризації ресурсів і діяльності «американських куточків» та здорового способу життя.

Координатори центрів збиралися разом в одному місці, спілкувалися з пресою, обмінювалися досвідом та ідеями з колегами-бібліотекарями, знайомилися з читачами в англомовних клубах, а вже потім сідали на велосипеди (орендовані та власні) й великими караванами разом з американськими друзями центрів, волонтерами Корпусу миру кружляли центральними вулицями міст і парками, де зустрічалися з містянами, спілкувалися, розповсюджували рекламні матеріали, розповідали, як можна цікаво і безкоштовно вивчати англійську мову в бібліотеці. Бібліотекарі Ірина Драч, Олена Пишнюк, Олена Туркіна, Світлана Усенко успішно популяризували здоровий спосіб життя, велопробіги та читання книг як корисні способи проведення дозвілля, плели «павутиння дружби». Учасники проекту позиціонували «американський куток» як центр всебічного розвитку особистості. У велоперегонах брала участь не тільки молодь, але й літні люди, захоплені спортом та англійською мовою. Завдяки проекту нам вдалося об'єднати східні, північні та західні області України, порівняти особливості діяльності та становище американських центрів у різних містах України, популяризувати та підвищити їх імідж серед населення, залучити нових відвідувачів, зміцнити взаєморозуміння і співробітництво між центрами "Вікно в Америку", а також між Україною та Сполученими Штатами.

Гаслом проекту було: «Велосипед – тренажер для тіла, а книга та читання – тренажер для розуму і душі».

Велофлешмоби в кожному місті тривали впродовж двох днів та супроводжувалися культурно-просвітницькими заходами: спільними засіданнями клубів спілкування англійською мовою (що діють у кожному центрі), міні-тренінгами для колег-бібліотекарів, презентаціями вдало реалізованих проектів, вікторинами та ін., що зміцнило рівень володіння англійською мовою відвідувачів центрів, поглибило знання про діяльність центрів та про США, поліпшило їхні комунікаційні та лідерські навички.

Реалізація проекту також мала позитивний вплив на всіх учасників, забезпечила їх подальший професійний ріст, розвиток ділових та особистих контактів для здійснення нових проектів, зміцнила громади, що сформувалися у центрах.

Велопробіги відбулися:

- 21-22 квітня 2015 р. – м. Тернопіль;
- 17-18 травня 2015 р. – м. Луцьк;
- 3-4 липня 2015 р. – м. Дніпропетровськ;
- 6-7 серпня 2015 р. – м. Полтава.

Окрім того, у вересні відбулися додаткові заходи. Зокрема:

- 12 вересня 2015 р. – у Дніпропетровську в День міста в центральному парку – фотовікторина «Американські зірки на велосипедах»;
- 17 вересня 2015 р. – урочисте відкриття велопарковки біля будівлі Полтавської обласної універсальної наукової бібліотеки імені І. П. Котляревського;
- 17 вересня 2015 р. – презентація проекту "Windows go biking" для студентів ПНПУ у Полтаві;
- 17 вересня 2015 р. – відкриття фотовиставок «ВелоОбличчя Полтави» (авторський проект Романа Юхимчука) та «Мандруймо Полтавщиною» в ПОУНБ імені І. П. Котляревського;
- 19 вересня 2015 р. – ретровелопарад у стилі 1960-х у Полтаві;
- 27 вересня 2015 р. – урочисте відкриття велопарковки у Луцьку;
- 27 вересня 2015 р. – бібліотечна велоекскурсія у Луцьку;
- 30 вересня 2015 р. – урочисте відкриття велопарковки та майстер-клас із велопаркування біля Обласної універсальної наукової бібліотеки (Дніпропетровськ);
- 30 вересня 2015 р. – літературний велоквест у Тернополі;
- 20 жовтня 2015 р. – урочисте відкриття велопарковки у Тернополі.

Кожен координатор "Вікна в Америку" інформував населення своєї області про проведення та результати проекту за допомогою преси, радіо, телебачення, в Інтернеті (на сайтах бібліотек і спільному сайті «американських куточків» в Україні, на сторінках центрів у соціальних мережах: Facebook, Вконтакте, в YouTube, у блогах), на дошках оголошень у навчальних закладах, у спортивних школах, туристичних центрах, неурядових молодіжних організаціях.

Загалом проект був висвітлений у більш як 25 місцевих друкованих та інтернет-виданнях, у 5 репортажах на радіо, 9 виступах на телебаченні (2 в прямому ефірі), в тому числі сюжет у випуску новин ТСН (канал 1+1) за 4 липня 2015 року.

Велофлешмоб у Дніпропетровську та заходи навколо нього додатково були приурочені до Дня незалежності США та висвітлені на сайті Міністерства культури України (<http://mincult.kmu.gov.ua/mincult/uk/publish/article/423296>).

Загалом у проекті взяли активну участь близько 700 учасників. Крім того, більше 2000 потенційних відвідувачів отримали рекламний флаєр із інформацією про діяльність центрів «Вікно в Америку» та бібліотек, у яких вони знаходяться. У Тернополі, Луцьку і Полтаві змонтовані короткі відеоролики з велофлешмобів, які можна переглядати онлайн. На завершення проекту змонтовано спільне відео велопробігів з усіх міст.

Хочу більш детально зупинитися на одному з етапів, що відбувався у Дніпропетровську. До вдалого його проведення я була залучена особисто.

3 липня 2015 року в агенції Мост-Дніпро відбулася презентація проекту Всеукраїнського велофлешмобу «Windows go biking» / «**Центри «Вікно в Америку» на велосипедах**» (здійснювався завдяки підтримці Посольства США в Україні), під час якої відбулося знайомство журналістів з організаторами і активістами проекту. Ми мали можливість висловити подяку американському народові за підтримку бібліотеки у мирні часи і країни – у час випробувань. Організатори проекту на прес-конференції нагадали, що бібліотека надає

можливість безкоштовно підвищити знання англійської мови, використовуючи ресурси центру «Вікно в Америку».

Того ж дня у головному офісі Дніпропетровської обласної універсальної наукової бібліотеки імені Первоучителів слов'янських Кирила і Мефодія відбулася методична зустріч із колегами-бібліотекарями. Керівники центрів «Вікно в Америку», які у різні роки відвідали найкращі бібліотеки США (Бібліотеку Конгресу, Публічну бібліотеку м. Чикаго, Публічну бібліотеку м. Сієтла, Бібліотеку Північно-західного університету та ін.) і збагатилися унікальним досвідом, підготували презентації своїх найвдалиших програм, радо поділилися професійним досвідом і новими ідеями (більше 30 учасників).

4 липня у Дніпропетровську відбувся третій етап Всеукраїнського велофлешмобу «Windows go biking» = «Центри «Вікно в Америку на велосипедах» (10.00-13.00).

Метою заходу було провести не традиційний бібліотечний захід, а саме акцію, що об'єднає бібліотекарів, відвідувачів центрів "Вікно в Америку" з різних міст України, читачів і користувачів бібліотек, наших американських друзів і просто любителів книг і велосипедів. Всі зусилля були спрямовані на популяризацію діяльності центрів, сучасних бібліотечних послуг, можливості безкоштовно поліпшити знання англійської мови, використовуючи ресурси бібліотеки та здорового способу життя серед жителів Дніпропетровська.

Бібліотекарі, читачі, відвідувачі центру "Вікно в Америку" впродовж двох годин їздили велосипедами парком ім. Т.Шевченка, Монастирським островом, набережною Дніпра, Фестивальним причалом. Учасники велофлешмобу робили зупинки, спілкувалися з місцевими жителями, роздавали заздалегідь підготовлені інформаційні матеріали з рекламою сучасних бібліотечних послуг. У такий спосіб активісти показали містянам, що велосипед – це тренажер для тіла, а книжка – тренажер для розуму. До велофлешмобу приєдналися гості міста, координатори «американських куточків» з Тернополя, Полтави, Луцька та наш американський друг містер Джейсон. Він вирізнявся з групи велосипедистів яскравим американським прапором на плечах. Велофлешмоб стартував від будинку Обласної універсальної наукової бібліотеки (пр. Дмитра Яворницького, 18). У заході взяли участь 30 осіб на велосипедах і дві групи підтримки із бібліотекарів, що чекали на маршруті з фотокамерами та питною водою (7 чоловік). Природа зранку привітала яскравим сонцем, а через дві години вже перевіряла на витривалість пекучими променями.

Маршрут довжиною 6 км учасники (із зупинками) подолали за 2,5 години. Потурбували тишу столітнього парку ім. Т.Шевченка, провідали пам'ятник Тарасу Шевченку на Монастирському острові, розважили відпочивальників, що прямували на центральний міський пляж, проїхали з вітерцем і насолодою рівною і благоустроєною набережною, на Фестивальному причалі привітали байкерів, сфотографувалися на фоні найбільшого в Україні тризубу, що з'явився на готелі «Парус» минулого року. Родзинкою велокаравану був саморобний триколісний ровер, на якому прибув молодий науковець Леонід Купневич. Всі охочі спробували ним керувати. Цей велосипед привернув додаткову увагу до нашого велофлешмобу. Серед учасників був і журналіст-краєзнавець Борис Ковтонюк, який, щоб проїхати заплановані 6 км маршруту, подолав разом з дружиною додаткових 15 км: від свого дому до старту і назад. Він зробив багато чудових фото і опублікував їх у своєму блозі. Пишаємося такими читачами.

Українці мають прикмету: "Кажуть, зустріти весілля – то на щастя". День був суботній, тож учасники велофлешмобу зустріли їх багато, а одне було особливим – українка виходила заміж за американця. Ця щойно створена пара радо пристала до фотосесії з велосипедистами.

Учасники акції виконали заплановане – познайомили велику кількість людей з центром "Вікно в Америку". Рекламні листівки точно вказували, куди звертатися, якщо потрібно поліпшити знання англійської мови. Тож нові відвідувачі не забарилися.

4 липня – незвичайний день для американців, адже вони святкують День незалежності. З культурними традиціями цього свята можна було познайомитися на засіданні англomовного клубу «Gabfest» («Добра розмова»), жителі міста, які бажають підвищити свій рівень знання

англійської мови, відвідують його безкоштовно. Зустрічі відбуваються щосуботи в Дніпропетровській обласній універсальній науковій бібліотеці імені Первоучителів слов'янських Кирила і Мефодія та мають інформаційний, культурологічний і навчальний характер.

Після велофлешмобу група учасників поєдналася з тими, хто ще не дружить зі спортом, і модератор англomовного клубу Тамара Гаврилюк запропонувала до обговорення цікаву інформацію про популярність велоспорту в США, звернула увагу на нову лексику, поставила запитання кожному і допомогла з відповіддю тому, кому це було потрібно. Гостями клубу та експертами були досвідчені велосипедисти Костянтин Ганушевич і Леонід Купневич. Було надзвичайно цікаво послухати їх розповіді про велоподорожі і отримати корисні поради щодо того, як краще товаришувати з сучасними велосипедами.

Співробітники центрів «Вікно в Америку», учасники грантового проекту «Вікна в Америку на велосипедах», докладають багато зусиль до реалізації завдання, поставленого Президентом України Петром Порошенком, що наголосив на важливості володіння англійською мовою, мовою сучасного культурного й економічного світу, широкими колами української громади. Тож безкоштовні (але не менш ефективні) ресурси центрів «Вікно в Америку» доступні для місцевої громади, а після реалізації проекту – ще відоміші і популярніші.

Джерела інформації:

Усенко С.Ю. Всеукраїнський велофлешмоб у Дніпропетровську // Вісн. Дніпропетр. бібл. асоц. : інформ. бюл. – 2015. – Вип. 3. – С.6.

Гречишкіна О. На байках, через окно, в Америку // Зоря-город. – 2015. – 8 лип.

Гаврилюк. Т. Розмовна англійська цілком доступна / Т. Гаврилюк., С. Усенко // Вісті Придніпров'я. – 2015. – 14 лип.

Гнатко М. [Стаття] // Зоря-область. – 2015. – 8 лип.

<http://zorya.org.ua/no-vosti-goroda/yak-u-dnipropetrovs-ku-vikno-v-ameriku-vidkrivali-27931.html>

<https://www.facebook.com/media/set/?set=a.1101048289908902.1073742166.116047138409027&type=3>

http://vk.com/album-12499404_218051254

<http://woadnopr.blogspot.com/>

http://libr-universalka.blogspot.com/2015/07/blog-post_6.html?sref=fb

<http://gorod.dp.ua/news/105676>

<http://uinp.info/news/u-dnipropetrovsku-bibliotekari-sili-na-velosipedi>

фото Ковтонюків, громадська організація «Ріднокрай» - <http://ludvas1.io.ua/album737498>
відео:

• <http://tsn.ua/video/video-no-vini/u-dnipropetrovsku-bibliotekari-ta-chitachi-vlashtuvali-velomarafon.html>

• <http://www.radiosvoboda.org/content/news/27109841.html>

• <http://qps.ru/vmZWT>

• <http://irt.pl.ua/video/4762>

• <http://qps.ru/0WDPG>

• <http://misto-tv.poltava.ua/rnok-misto/gist-mista-ranok-e-fir-vid-18092015.html>

• <http://www.ltava.poltava.ua/news/bilya-oblasno-ji-biblioteky-vidkryly-veloparkovku>

• <http://vpoltave.info/post/39089>

• <http://misto-tv.poltava.ua/news/no-vini/na-odnu-veloparkovku-bilshe.html>

• <https://www.youtube.com/watch?v=-QZm6axQweY&feature=youtu.be>

• <https://www.youtube.com/watch?v=NW9Kp0FZEuk&feature=youtu.be>

• <https://www.youtube.com/watch?v=WSP-9eIniq4>

• <https://www.facebook.com/ira.grokholska/videos/10206411552479772/>

Катарина Тодорцева Хлача,
старший библиотекарь
Публичной библиотеки г. Загреб

БИБЛИОТЕЧНОЕ ОБСЛУЖИВАНИЕ ПРЕДСТАВИТЕЛЕЙ НАЦИОНАЛЬНЫХ МЕНЬШИНСТВ В ПУБЛИЧНЫХ БИБЛИОТЕКАХ ХОРВАТИИ

Распад Советского Союза на ряд независимых государств вызвал всплеск национального и этнического самосознания населяющих их народов. В автореферате «Библиотечное обслуживание этнических меньшинств в США: организационная система» кандидат педагогических наук Т.А. Тепоян предлагает обратиться к накопленному опыту западных стран.

Актуальность проблематики привела к тому, что в 1985 году в рамках ИФЛА была создана секция по библиотечному обслуживанию мультикультурных групп населения. Оргкомитет выработал среднесрочную программу на 1986-1991 годы, состоящую из 10 пунктов. Был учрежден специальный журнал «Journal of Multicultural Librarianship», освещающий вопросы библиотечного обслуживания этнических меньшинств (1).

Поскольку в Хорватии начиная с 90-х годов прошлого столетия разработана модель библиотечного обслуживания национальных меньшинств, думается, что этот опыт будет интересен библиотекарям и в Украине.

Резко возросший интерес этнических меньшинств к собственным этническим ценностям, языку, культуре, обычаям, традициям, национальному образу жизни застал библиотеки Хорватии врасплох. Библиотекари, опираясь на опыт Европы, поставили перед собой задачу создать проект, который бы, с одной стороны, учитывал потребности представителей национальных меньшинств, а с другой – позволил избежать их геттоизации. База для разработки такого проекта была. С 60-70-х годов прошлого века библиотечное обслуживание этнических меньшинств стало одним из основных направлений библиотечного дела в западных странах. Нужно сказать, что вопрос ставился еще до распада Югославии: проблема обслуживания этнических групп обсуждалась на 9-й конференции Координационного совета работников публичных библиотек в 1988 году. Доклад доктора наук Джурджи Месич, которая впоследствии и стала инициатором и руководителем проекта по созданию сети библиотек национальных меньшинств в Хорватии, был посвящен теме библиотечного обслуживания национальных меньшинств в Венгрии и Чехии (2).

Интересно отметить, что Конституционный Закон о правах национальных меньшинств в Хорватии был принят только в 2002 году (3), а первая библиотека чешского национального меньшинства открылась в Беловаре уже в 1991 году, практически сразу же после основания при ИФЛА секции по библиотечному обслуживанию мультикультурных групп населения. В полном соответствии с европейскими принципами создаваемый проект базировался на роли библиотеки как независимого учреждения в информационном обществе, способствующего охране культурного наследия, выполняющего общественную функцию обеспечения свободного доступа к информации (4).

Принцип создания в публичных библиотеках отдельных фондов на языках национальных меньшинств уже раньше показал свою несостоятельность. Причин, препятствующих эффективному библиотечному обслуживанию этнических меньшинств, оказалось предостаточно: незнание большинством библиотекарей этнокультурных особенностей обслуживаемого населения; недостаточно активное привлечение в библиотеки потенциальных пользователей из числа этнических меньшинств; незнание особенностей комплектования литературой на языках этнических меньшинств; нерегулярное обновление фондов на языках меньшинств; недостаточно активное сотрудничество с другими организациями, в том числе с национально-культурными объединениями. Нужно было создать **принципиально новую**

модель, которая бы решила этот комплекс проблем. В результате совместной работы теоретиков и практиков библиотечного дела родилась модель сети **центральных библиотек для национальных меньшинств**, которая считается одной из лучших в Европе. Это подтвердили и специалисты, собравшиеся в 2005 году в Хорватии (на острове Брач) на конференции **2. NAPLE konferencija** (National Authorities on Public Libraries in Europe).

На сегодняшний день в Хорватии открыто 10 центральных библиотек национальных меньшинств: венгров, чехов, словаков, австрийцев и немцев (одна), итальянцев, албанцев, русинов и украинцев (одна), сербов, словенцев и боснийцев (5). Здесь нужно оговориться: термин «центральная библиотека», возможно, не совсем правильный, потому что в действительности это отдел при публичной библиотеке, который собирает, обрабатывает и хранит фонд на языке национального меньшинства. Сделано это было с дальним прицелом. В первую очередь это было связано с хронической нехваткой финансовых средств, желанием эффективно использовать имеющиеся ресурсы и рядом социально-культурных факторов. Создавать полностью автономную систему центральной библиотеки не выгодно, так как число представителей отдельного национального меньшинства сильно варьируется, от 300 человек (австрийцы) до 186 тысяч (сербы). Согласно положениям «Закона о библиотеках» библиотека национального меньшинства может быть основана, если «в отдельно взятой местности компактно проживает самое меньшее 1000 представителей национального меньшинства» (речь идет исключительно о гражданах Хорватии). Подчеркнем, «компактно», то есть, если эти 1000 человек расселены по всей Хорватии, права на свою библиотеку они не имеют.

С другой стороны, создание сети библиотек для национальных меньшинств подразумевало, что только одна библиотека-отдел будет играть роль центральной, со всеми вытекающими отсюда обязанностями. Естественно, если представителей национального меньшинства 180 или хотя бы 17 тысяч, трудно ожидать, что они проживают компактно, поэтому было решено, что центральная библиотека будет размещаться в одном из мест компактного проживания, в более крупном городе, а остальных пользователей она будет обслуживать посредством создания филиалов в публичных библиотеках других городов и поселков, межбиблиотечного абонементов, а также посредством создания библиотечных фондов при любительских обществах культуры национальных меньшинств. Это еще одна из причин, по которой отказались от создания автономных учреждений. Центральные библиотеки и их филиалы созданы внутри сети публичных библиотек Хорватии. Таким образом использовалась уже готовая инфраструктура, которая позволила, чтобы этот проект зажил в полную силу.

Финансирование деятельности центральных библиотек взяло на себя государство, вначале посредством Национальной и университетской библиотеки, которая и явилась инициатором этого проекта, а в 2000 году средства стали распределяться из бюджета Министерства культуры (6). Принимая во внимание, что центральные библиотеки меньшинств дотируются из госбюджета, а публичные библиотеки финансируются из бюджета города или области, получается жизнеспособный симбиоз, который позволяет этим отделам качественно выполнять свою функцию. Министерство выделяет деньги на пополнение фонда, расходы по реализации программы (подготовка выставок, литературных вечеров, презентация творческой деятельности представителей национального меньшинства) и на зарплату библиотекаря. Библиотека, в которой размещен отдел, обеспечивает основу для функционирования системы: расходы на коммунальные услуги, оборудование, почтовые и бухгалтерские услуги, интернет-обслуживание, одним словом, все, что необходимо для работы отдела или библиотеки в целом.

Работа заведующего центральной библиотекой национального меньшинства также выходит за рамки работы библиотекаря в стандартном понимании. Во-первых, согласно нормативно-методическим и законодательным документам, относящимся к работе библиотек, заведующий центральной библиотекой должен в совершенстве владеть обоими языками – национального меньшинства и хорватским, а также оперировать информацией о состоянии дел на издательском рынке в стране исхода национального меньшинства. О пополнении фонда центральной библиотеки надо сказать особо. Каждый из заведующих постоянно находится в

курсе издательской деятельности страны – исторической родины национального меньшинства; один раз в год посещает книжные ярмарки, отбирает книги и аудио- видеоматериалы для комплектования фонда, налаживает контакты с публичными библиотеками на предмет дальнейшего сотрудничества, с издателями и писателями – для издания произведений в Хорватии на хорватском языке и организации их творческих вечеров в Хорватии. Во-вторых, у заведующего должно быть высшее образование гуманитарного направления, в идеале – библиотечно-информационный факультет университета. В противном случае он должен в течение одного года поступить на заочное отделение библиотечного факультета с обучением по сокращенной двухгодичной программе и, естественно, его закончить, только после этого может получить рабочее место на неограниченный срок.

В-третьих, в обязанности заведующего центральной библиотекой входит абсолютно все, что включает полный библиотечный цикл: от комплектования фонда в соответствии с запросами пользователей (для чего регулярно проводится анкетирование), каталогизации, классификации фонда, инвентаризации, защиты, выдачи, списания, до работы с пользователями для подготовки выставок и литературных вечеров.

В такой ситуации бесценно то, что отдел находится в публичной библиотеке и часть работы выполняют коллеги: библиотеки в больших городах работают с 8 утра до 8 вечера, в т.ч. в субботу, а некоторые даже и в воскресенье, и один человек просто не в состоянии обеспечить бесперебойную работу отдела. Фонд центральной библиотеки фактически «встроен» в фонд публичной библиотеки, так что пользователь может взять книгу или аудио- видеоматериал в любом из отделов, даже если заведующего в тот момент нет на рабочем месте. Пользователь может заказать нужный ему материал в публичной библиотеке в своем городе, а коллеги передадут запрос в центральную библиотеку посредством межбиблиотечного абонементов.

Одной из причин, по которой центральные библиотеки работают в рамках системы публичных библиотек, является то, что они играют роль не только классической библиотеки, предоставляющей пользователям материал на их родном языке, но и являются информационными центрами и центрами презентации культуры и традиций национального меньшинства для всех граждан страны. Особую роль в этом играют тематические выставки, которые переведены на хорватский язык и демонстрируют всем посетителям библиотеки национальное богатство их сограждан в рамках национального проекта «Представители национальных меньшинств – наши сограждане». Выставки, литературные и музыкальные вечера, презентации книг и мультимедиа-материала и даже театрализованные представления на тему обычаев и традиций национального меньшинства, а также мини-спектакли современных авторов заведующий библиотекой организует в тесном сотрудничестве с обществами национальной культуры, которые в Хорватии весьма активны.

Таким образом имеем право утверждать, что библиотеки являются ключевым звеном в создании единого информационного и культурного пространства отдельного национального меньшинства, являясь одновременно субъектом реализации конституционных прав на информацию граждан – представителей национальных меньшинств и доступ к культурным ценностям других народов для представителей большинства.

Европейская стратегия в сфере культуры основывается на трех основных принципах: культурное разнообразие и межкультурный диалог; культура как катализатор творчества; культура как ключевой компонент международных связей (7). В рамках этого определения можно утверждать, что центральные библиотеки национального меньшинства в соответствии со своей функцией олицетворяют культурное разнообразие и обеспечивают межкультурный диалог внутри страны; внедряют культуру в среде представителей национального меньшинства, выступая в роли катализатора творческого процесса для поколений, рожденных уже в Хорватии; и как ключевой компонент международных связей представляют культуру исторической родины национального меньшинства в стране проживания. Другими словами, созданная модель сети центральных библиотек национальных меньшинств в Хорватии отвечает требованиям культурной политики Европы и полностью «встроена» в ее стратегию развития.

Несмотря на внешние положительные характеристики в широком европейском контексте, необходимо разработать и утвердить стратегию развития модели на последующий период (8). Разработанная стратегия основывается на двух принципах:

Первый: организация библиотечного обслуживания национальных меньшинств рассматривается как одна из форм реализации «Конституционного закона о правах национальных меньшинств в Республике Хорватии», то есть рассматривается как государственная задача.

Второй: для представителей этноса, проживающего вне исторической родины, важно осознание своей национальной самобытности, важно сохранить свой язык и обычаи в стране проживания, не потерять связь с национальной культурой. В решении этой проблемы Хорватия отвела библиотекам одну из главных ролей.

Разработанная стратегия развития центральных библиотек национальных меньшинств представляет собой систему взглядов на приоритетные направления ее дальнейшего развития и формулирует ряд задач, в соответствии с которыми и будет проводиться работа в последующем периоде. Приоритетными направлениями считаются:

1. Содействие сохранению и развитию культуры, языка и традиций национального меньшинства.
2. Удовлетворение информационных, образовательных и общекультурных потребностей всех категорий пользователей.
3. Приобщение пользователей всех возрастов к чтению национальной литературы.
4. Сотрудничество с общественными организациями.
5. Создание информационной базы в сети публичных библиотек и организация совместной работы с коллегами.

По **первому** направлению – *содействие сохранению и развитию культуры, языка и традиций национального меньшинства* – основное внимание уделяется стратегии развития фондов. Поскольку средства для программного обеспечения базовой библиотеки национального меньшинства ограничены, в политике формирования фондов происходит переход от наращивания объемов фонда в сторону определения потребности в объеме новых поступлений. Переход от количества к качеству обеспечивается с помощью редукции источников комплектования фонда. Акцент ставится на покупку изданий в соответствии с потребностями всех категорий пользователей, которые формируются путем анкетирования, тогда как такие методы комплектования, как покупки министерства культуры, подарки учреждений и частных лиц должны играть незначительную роль в процессе комплектования фонда. Документы эпизодического спроса изымаются из фонда основного хранения и передаются на репозитарное хранение. Это автоматически решает проблему эффективности и размещения фонда в условиях нехватки площади для размещения в базовой библиотеке. Особую роль по этому направлению играет формирование коллекции местных изданий в фонде основного хранения, обеспечение доступности и сохранности таких местных изданий, как книги, журналы, брошюры, каталоги и другая печатная продукция, которую выпускают общества национальных меньшинств в Хорватии. Качество фонда поддерживается благодаря политике комплектования, нацеленной на приоритетное приобретение документов, активно используемых в настоящем и наиболее востребованных в будущем, что позволит освободить фонд от устаревших малоспрашиваемых документов.

Расширение форм работы в области культурно-просветительской деятельности, таких как организация литературно-музыкальных вечеров, выставок, концертов, способствует привлечению в библиотеку различных категорий пользователей, формированию как у представителей национального меньшинства, так и у населения, устойчивого образа центральной библиотеки национального меньшинства как центра культурной жизни.

По **второму** направлению – *удовлетворение информационных, образовательных и общекультурных потребностей всех категорий пользователей* – основное внимание уделяется развитию обслуживания пользователей в режиме удаленного доступа посредством

размещения документов на интернет-странице библиотеки, виртуальной справочной службы и межбиблиотечного абонемента.

Улучшение в обслуживании пользователей выражается в:

- оперативном выполнении требований по предварительным заказам;
- ориентации на потребности целевых групп пользователей;
- оказании помощи в учебном процессе учителям, студентам, ученикам школ с национальным языком обучения;
- издании расширенного информационного бюллетеня новых поступлений с подробными данными из каталожной записи в едином электронном каталоге;
- обеспечении доступа к периодическим изданиям путем сетевых электронных ресурсов с целью уменьшения доли в объеме комплектования печатных источников, которые не пользуются популярностью у молодого поколения пользователей;
- совершенствовании механизма, с помощью которого удаленные пользователи получают ответ на свой вопрос, обратившись к заведующему центральной библиотекой национального меньшинства по телекоммуникационным каналам (электронная почта, веб-формы).

По **третьему** направлению – ***приобщение пользователей всех возрастов к чтению национальной литературы*** – библиотека национального меньшинства настроена решать следующие задачи:

- проводить анкетирование среди читателей, а также среди членов обществ национальной культуры;
- заниматься популяризацией творчества современных писателей, чьи произведения, в отличие от классиков национальной литературы, плохо известны в среде представителей национального меньшинства;
- посредством литературных кружков и «открытых» чтений, мастер-классов юного писателя формировать устойчивый интерес к чтению;
- формировать информационную культуру пользователей.

По **четвертому** направлению – ***сотрудничество с общественными организациями*** – ставится задача взаимовыгодного использования ресурсов, при котором каждая из организаций, как профессиональная (библиотека), так и общественная (культурно-просветительская организация), действует исключительно в рамках своей компетенции, не пытаясь навязать лидирующую роль. Такой взаимоуважающий подход позволит поднять на новый качественный уровень культурно-просветительские формы деятельности, в большей мере удовлетворять информационные потребности в изучении исторических корней народа, его обычаев, традиций, фольклора, народных промыслов и современности исторической родины.

В целях улучшения сотрудничества центральная библиотека как методический центр должна решать задачи по подготовке волонтеров из числа членов тех культурно-просветительских организаций, которые оформили (или намерены оформить) подручную библиотеку при своих обществах. По окончании обучения библиотекарь-волонтер сможет получить консультацию или профессиональную помощь в режиме удаленного доступа по телекоммуникационным каналам.

По **пятому** направлению – ***создание информационной базы в сети публичных библиотек и организация совместной работы*** – основное внимание должно уделяться изданию ориентирующей информации о сети центральных библиотек национальных меньшинств (ЦБНМ), их информационным ресурсам и услугам. Заведующие ЦБНМ должны участвовать в проведении профессиональных конференций, семинаров и круглых столов, на которых представлена деятельность библиотеки национального меньшинства не только в одном определенном аспекте, но и вся модель ЦБНМ, ее принцип работы, и сформулированы задачи публичных библиотек, предусмотренные проектом. Для предоставления качественных услуг заведующие ЦБНМ также должны на постоянной основе повышать свою квалификацию в области поиска в сети Интернет, интервьюирования пользователей и осуществления

коммуникации, знания справочных ресурсов, действующего законодательства и избранного пакета программ.

В результате реализации мероприятий, предусмотренных Стратегией, деятельность сети библиотек для национальных меньшинств получит дополнительный импульс.

Созданная модель заработает в полном объеме в плане использования не только инфраструктуры публичных библиотек, но и кадров. Результатом применения данной стратегии станет повышение качественного обслуживания всех категорий пользователей в любой точке Хорватии, где существует публичная библиотека и где есть потребность в информации на языке национального меньшинства. Качество фонда ЦБНМ, сосредоточенного в базовой библиотеке, заметно улучшится вследствие изменения политики комплектования и ревизии с целью освобождения от устаревших, непрофильных и малоспрашиваемых единиц хранения и смещения приоритетов от печатных источников в сторону электронных изданий периодики. Положительный эффект достигается еще и тем, что уменьшается зависимость официального учреждения (ЦБНМ) от неформального образования (культурно-просветительское общество), что сотрудничество этих субъектов переходит в плоскость взаимоуважения. Качество совместно организованных и проведенных мероприятий повысится, что приведет к увеличению числа новых пользователей как из рядов этнической группы, так и из рядов посетителей такого рода мероприятий.

В условиях доминантного влияния государственных федеральных и городских структур на публичные библиотеки в целом, и на ЦБНМ в частности, перспективы их развития связаны с ролью государства. При активном применении предложенной стратегии деятельность ЦБНМ вписывается в разработанную Министерством культуры Республики Хорватии «Стратегию культурной политики на 2015-2020 год» и по праву становится составной частью общенациональной стратегии развития культуры.

В заключение можно сделать **вывод**, что такая модель библиотек для национальных меньшинств вполне жизнеспособна, обладает значительными преимуществами перед библиотеками, которые просто имеют фонды книг на иностранных языках, и полностью отвечает требованиям международных организаций, закрепленным, в частности, в «Декларации о правах лиц, принадлежащих к национальным или этническим, религиозным и языковым меньшинствам» (принята Резолюцией 47/135 Генеральной Ассамблеи ООН от 18 декабря 1992 года (9), где в параграфе 4 записано: «Государства принимают меры для создания благоприятных условий, позволяющих лицам, принадлежащим к меньшинствам, выражать свои особенности и развивать свои культуру, язык, религию, традиции и обычаи».

Литература:

1. Тепоян Т. А. Библиотечное обслуживание этнических меньшинств в США. Организационная система // Научная библиотека диссертаций и авторефератов. – Режим доступа : <http://www.dissercat.com/content/bibliotechnoe-obslužhvanie-etnicheskikh-menshinstv-v-ssha-organizatsionnaya-sistema>
2. Mesić, Đ. Potrebe narodnosti za knjigom i informacijama i uloga narodne knjižnice : usporedba stanja u Hrvatskoj s modelom u Mađarskoj / Mesić Đurđa // Vjesnik bibliotekara Hrvatske. – 1987. – 30, 1/4.
3. Ustavni zakon o pravima nacionalnih manjina. (NN 155/2002). – Режим доступа : <http://www.zakon.hr/z/295/Ustavni-zakon-o-pravima-nacionalnih-manjina>
4. UNESCO Convention on the protection and promotion of the diversity of cultural expressions. – Режим доступа : <http://unesdoc.unesco.org/imag-es>
5. Središnje knjižnice nacionalnih manjina u Republici Hrvatskoj : Vodič / uredile Liana Divković i Ljiljana Črnjar. – Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2010.
6. Ministarstvo kulture RH – Kulturne djelatnosti – Knjižnična djelatnost – Središnje knjižnice nacionalnih manjina. – Режим доступа : <http://www.min-kulture.hr/default.aspx?id=200>
7. UNESCO Convention on the protection and promotion of the diversity of cultural expressions. – Режим доступа : <http://unesdoc.unesco.org/imag-es/0014/001429/142919e>

8. Todorcev H.K. Strategija razvoja središnjih knjižnica nacionalnih manjina unutar mreže narodnih knjižnica / Todorcev Hlača K. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske. – 2015. – 58, 1/2.
9. Декларації про права осіб, що належать до національних або етнічних, релігійних та мовних меншин. – Режим доступу : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_318

Т.В. Щурова,
заведующая отделом искусств
Одесскої національної наукової бібліотеки,
заслуженный работник культуры Украины

**МЕЖДУНАРОДНЫЕ НАУЧНЫЕ КОНФЕРЕНЦИИ –
КАФЕДРА ДЛЯ ОСВЕЩЕНИЯ КУЛЬТУРНО-ДУХОВНОЙ, ПРОСВЕТИТЕЛЬСКОЙ И
ХУДОЖЕСТВЕННОЙ ЖИЗНИ ОДЕССЫ XIX – XXI СТОЛЕТИЯ
(НА ПРИМЕРЕ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ОТДЕЛА ИСКУССТВ
ОДЕССКОЙ НАЦИОНАЛЬНОЙ НАУЧНОЙ БИБЛИОТЕКИ)**

Сочетание научной, библиографической и издательской деятельности отдела искусств ОННБ может рассматриваться в различных ракурсах. Один из таких аспектов – участие ведущих специалистов в международных конференциях и иных проектах. Отдел как самостоятельная структурная единица существует в библиотеке с 1971 года. Среди основных его функций была определена научная работа, связанная с изучением фондов искусствоведческой литературы и редкой краеведческой периодики, постоянно востребованными основными категориями пользователей. Благодаря уникальной коллекции литературы по вопросам искусства и профессионально сформированному подсобному фонду, способному удовлетворить запросы самого взыскательного читателя, стала возможна работа с творческими союзами и организациями города, выполнение научных запросов исследователей из Украины, а также России, США, Канады, Германии, Франции, Израиля и т.д. Качественно и оперативно удовлетворяя запросы читателей, отдел искусств мог рассчитывать уже на партнерские отношения, и это со временем позволило осуществить интересные совместные проекты, а также поделиться накопленным опытом.

Научная и издательская деятельность отдела искусств ОННБ, имеющая к настоящему времени солидную историю, начиналась в 1970-1980 годы, когда отдел подготовил ряд рекомендательных библиографических указателей и иллюстрированных каталогов выставок, получивших высокую оценку научной элиты города. В 1990-е годы, накопив опыт научного изучения фондов, можно было взяться за подготовку фундаментальных работ, многие из которых стали известны далеко за пределами Украины.

Все имеет свое начало. Таким стартовым событием для отдела искусств в вопросе налаживания международных творческих контактов стала «Неделя французской книги в Одессе», организованная на базе фондов нашей библиотеки Министерством культуры Украины и Посольством Франции в Украине (9-14 марта 1995 г.). Это событие позволило библиотеке, и в частности отделу искусств, показать библиофильские раритеты из фонда. Подробно были освещены художественные связи Одессы и Франции конца XIX – начала XX вв., рассказано об интереснейших театральных гастролях французских мастеров театра на протяжении двадцатого столетия, наконец, предъявлены публике престижные редкие издания по истории французской моды, которые также на протяжении многих лет были предметом изучения библиографов.

В 1994 году в Одессе открылся филиал Греческого фонда культуры (ГФК). Восстанавливая хронологию сотрудничества с ним, можно с уверенностью сказать, что партнерские отношения начались буквально с осени 1994 года. Обширные книжные выставки в главном читальном зале ОННБ, где были представлены книги на греческом языке и редкие издания из личной библиотеки Григория Маразли, вызвали тогда большой интерес не только у

одесситов, но и у многочисленных гостей из Греции. Появились интересные проекты, в частности издательские. Здесь следует вспомнить подготовку и издание сборника статей и материалов «Григорий Григорьевич Маразли – меценат и коллекционер» (1995). При содействии ГФК и при поддержке президента Греко-украинского общества г-на Иоанниса Полихронопулоса на базе библиотеки с привлечением историков, краеведов, искусствоведов, журналистов совместными усилиями Одессе было возвращено имя одного из ее славных сынов, много сделавшего для процветания города. Это миниатюрное издание вошло в «Десятку лучших новинок издательств Украины» 1996 года (по рейтингу, составленному культурологической ассоциацией МИАУ-культ), а «тема Маразли» с тех пор является постоянной для историков и исследователей, проводятся выставки, конференции, Маразлиевские чтения, в которых, как правило, участвуют сотрудники отдела искусств ОННБ.

Под эгидой дружеских и творческих связей с Одесским филиалом Греческого фонда культуры и Одесским художественным музеем в 2002 году была подготовлена и напечатана книга-альбом «Кириак Костанди и художники-греки в Одессе», над которой сотрудники отдела искусств работали в течение нескольких лет. Сведения о полузабытых художниках греческого происхождения, связанных с Одессой, были разбросаны в периодике конца XIX – начала XX вв. и требовали серьезных разысканий. Приходилось обращаться в областной архив, в архивы СБУ, к друзьям-коллекционерам. Выступления в ГФК, в Доме ученых, на различных конференциях города также способствовали этой кропотливой работе, в результате чего еще одна забытая страница в художественной жизни Одессы была раскрыта.

В июле 2004 году в Одессе прошла международная конференция «Возвращение авангарда», приуроченная к 100-летию известного исследователя и историка авангарда Н.И. Харджиева (1903-1996). Проведение конференции в Одесском литературном музее (ОЛМ) не было случайностью: именно в нашем городе проявился интерес и стало складываться отношение Харджиева к новейшему искусству. Здесь он получил университетское образование, сделал первые шаги в публицистике, в Одессе фактически сформировались его эстетические предпочтения. В подготовке и проведении конференции, помимо ОЛМ, приняли участие Институт современной русской культуры (Лос-Анджелес, США), Институт мировой литературы РАН (Москва, Россия), Культурный фонд Харджиева-Чаги (Амстердам, Голландия). Были привлечены специалисты мирового уровня. Программа конференции отличалась наполненностью интересными научными сообщениями и докладами, посвященными различным аспектам теории и практики авангарда в литературе и искусстве, открытиями и находками последних десятилетий. Было также прослежено распространение тенденций украинского, и в частности одесского, авангарда в различных странах мира. В конференции приняли участие сотрудники отдела искусств ОННБ. В разделе «Н.И. Харджиев – писатель, исследователь и теоретик авангарда» прозвучало сообщение зав. отдела Татьяны Щуровой «Публикации Николая Харджиева в одесской газете «Станок». 1921»; в разделе «Одесский след в истории авангарда» – доклад главного библиотекаря Ольги Барковской на тему: «Общество независимых художников в Одессе». В силу ряда причин сборник материалов конференции вышел лишь спустя восемь лет. За эти годы многие тексты докладов и сообщений были опубликованы в других изданиях. Однако оргкомитет счел необходимым включить все материалы в книгу: «Возвращение авангарда»: материалы междунар. науч. конф. (1-4 июля 2004, Одесса) / сост. А.Е. Парнис, А.Л. Яворская (Одесса, 2012).

Публикации сотрудников ОННБ также имели продолжение, становились все более популярными среди ученых, искусствоведов. Так, по предложению известного литературоведа М.О. Чудаковой, члена редколлегии «Тыняновских сборников», статья Т. Щуровой о публикациях Харджиева в газете «Станок» была с дополнениями перепечатана в 13-м выпуске «Тыняновского сборника» (Москва, 2009). Ольга Барковская продолжала работать над темой об Обществе независимых художников в Одессе дальше. В 2006 году ее материал вошел в каталог-альбом «Одесские парижане»: произведения художников-модернистов из коллекции Якова

Перемена, вышедший в Израиле на базе Музея русского искусства имени Марии и Михаила Цетлиных в городе Рамат-Ган.

В 2012 году отдел искусств издал биобиблиографический справочник «Общество независимых художников в Одессе». Благодаря тщательному изучению редчайшей одесской периодики первых десятилетий XX века и солидному пласту краеведческой литературы, подобрана библиография о художниках, пришедших на смену участникам выставок ТЮРХ. Тема, разработку которой ОННБ начала первой, вызвала не только живой интерес, но и желание многих искусствоведов различных стран найти в зарубежных коллекциях следы участников тех выставок одесских «независимых» 1909-1914 годов, а также получить консультации по публикациям в одесской периодике. В активном желании маститых специалистов сотрудничать с нами, безусловно, сказывается научный авторитет специалистов отдела искусств, завоеванный исследовательскими работами за последние двадцать лет.

Темой независимых художников в Одессе, в связи с коллекцией работ этих художников Якова Перемена, активно заинтересовался киевский Фонд «Украинский авангард». Его учредители А. Адамовский, А. Сусленский и Б. Фуксман приобрели коллекцию Перемена в Нью-Йорке на аукционе Sotheby's, понимая, что она является национальным достоянием Украины. Фонд уже успел организовать показ коллекции в нескольких странах. В Киеве был выпущен каталог «COMMUNITY of INDEPENDENT»: Общество независимых (Киев, 2014), куда была включена статья Ольги Барковской как одного из основных разработчиков темы.

В плане профессионального повышения квалификации большую роль играли ежегодные международные конференции в Судаке «Библиотеки и информационные ресурсы в современном мире науки, культуры, образования и бизнеса». Сотрудники отдела искусств участвовали в пяти конференциях (2009-2013). Оказалось, что мировой библиотечной общественности интересен опыт ОННБ в плане работы с национальными обществами Одессы (Греция, Польша, Израиль и т.д.), что далеко не каждая научная библиотека занимается издательской деятельностью в таком объеме, что нам за последние десятилетия удалось плодотворно поработать с периодикой начала XX века. После выступления в Судаке сотрудник отдела искусств был приглашен с докладом в Российскую государственную библиотеку искусств на Седьмые международные Михоэлсовские чтения, которые проходили под общим названием «Национальный театр в контексте многонациональной культуры (2011). В 2012 году материал Т. Щуровой «Опыт изучения театральной периодики многонациональной Одессы первых десятилетий XX века» был опубликован в научном сборнике конференции. Журнал «Мир библиографии», освещавший московскую конференцию, предложил напечатать этот доклад (с небольшими изменениями), считая интересной работу отдела искусств ОННБ. Статья Т. Щуровой «Роман с театром: по страницам одесской периодики начала XX века» была напечатана в журнале № 2 за 2013 год.

В апреле 2016 года на базе Одесского историко-краеведческого музея состоялась международная научно-практическая конференция «Музей. История. Одесса», посвященная 60-летию открытия этого музея. Мы были приглашены на нее с сообщением о краеведческих изданиях отдела искусств на основе старой одесской периодики.

Участие в международных научных конференциях – это не только возможность поделиться своими исследованиями, но и интереснейшие встречи, знакомства, дальнейшее творческое содружество с искусствоведами, писателями, музейными сотрудниками и библиографами. Часто таким встречам сопутствует обмен научными изданиями, альбомами, монографиями. За 45-летнее существование отдела искусств собралась прекрасная коллекция книг с автографами. В 2014 год был выпущен альбом «С искренней благодарностью...», своеобразная «галерея друзей» с их подарками. Можно сказать, что это летопись творческих связей, подтверждающих плодотворность совместной работы в том или ином аспекте.

ЗМІСТ

Від упорядника.....	3
<i>Л.В. Арюїна</i>	
Законодавство України як чинник розвитку міжнародної діяльності бібліотек України.....	4
<i>Л.М. Варюхіна</i>	
Міжнародні зв'язки як чинник активізації інноваційної діяльності в публічних бібліотеках (з досвіду роботи Центральної міської бібліотеки ім. М.Л. Кропивницького).....	8
<i>Л.М. Власенко</i>	
Современные библиотеки Латвии.....	11
<i>Т. М. Гаврилюк</i>	
Досвід бібліотеки у залученні волонтерів до міжнародних проектів з вивчення європейських мов.....	14
<i>В.Б. Говоруха, Л.А. Семенова</i>	
Библиотеки высших учебных заведений Германии: достижения и инновации в сфере обслуживания.....	17
<i>Г.І. Гуцан</i>	
Міжнародна проектна діяльність як складова ефективного розвитку публічних бібліотек.....	21
<i>Г.А. Дойкова</i>	
Создаем будущее: реализация международных библиотечных проектов (из опыта работы Измаильской городской ЦБС для взрослых).....	22
<i>Л. І. Жирик</i>	
Соціокультурний аспект діяльності сучасної бібліотеки: міжнародна проектна діяльність.....	25
<i>Є. О. Кияниця</i>	
Роль масової роботи в активізації міжнародної діяльності бібліотек.....	29
<i>О.М. Кірішева</i>	
Яке майбутнє українських бібліотек? Вчимося організації бібліотечної справи у колег із Білорусії та країн Балтії.....	32
<i>Т.Ф. Коляда-Березовська</i>	
Бібліотечно-інформаційна діяльність у спектрі діалогової комунікації.....	35
<i>О.А. Кордонюк</i>	
Плодотворное сотрудничество.....	38
<i>Л.А. Лугова, Н.С. Кіндрись</i>	
Напрямок – інтеграція: проекти міжнародної співпраці Львівської обласної бібліотеки для дітей.....	40

О.Є. Матвійчук

Сучасна система бібліотечної освіти в Київському університеті імені Бориса Грінченка.....43

Л.С. Прокопенко

Міжнародні бібліотечні організації як форма міжнародного бібліотечного співробітництва.....45

Р.С. Самотий

Міжнародна діяльність як фактор розвитку бібліотеки (із досвіду НТБ НУ «Львівська політехніка»).....49

Г.І. Солоіденко

Раді директорів наукових бібліотек та інформаційних центрів академій наук – 20 років.....52

С.Ю. Усенко, І. Драч

Реалізація грантового проекту “Windows go biking”: популяризація читання та сучасних бібліотечних послуг бібліотекарями і відвідувачами інформаційно-ресурсних центрів «Вікно в Америку» (Тернопіль, Луцьк, Дніпропетровськ (нині Дніпро), Полтава – 2015).....56

Катарина Тодорцева Хлача

Библиотечное обслуживание представителей национальных меньшинств в публичных библиотеках Хорватии.....60

Т.В. Щурова

Международные научные конференции – кафедра для освещения культурно-духовной, просветительской и художественной жизни Одессы XIX-XXI столетия (на примере деятельности отдела искусств Одесской национальной научной библиотеки).....66

Науково-популярне видання

**Міжнародна діяльність бібліотек
як складова європейського вибору держави**

*Матеріали
Всеукраїнської науково-практичної конференції
(Одеса, 22-23 вересня 2016 р.)*

Упорядник
С. Г. Гриценко

Відповідальний редактор
Л.В. Арюпіна

Редактори:
*Н. Г. Майданюк,
І.С. Шелестович*

Верстка, технічне редагування
А.В. Григорян

Видання підготував до оприлюднення
редакційний відділ
Одеської національної наукової бібліотеки
65023 Одеса-23, вул. Пастера, 13

Підписано 01.09.2017
Обл.-вид арк. 6,4